

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Λογιστική και Ελεγκτική

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών - Τμήμα Λογιστικής και

Χρηματοοικονομικής

Διπλωματική Εργασία

**«ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥΣ»**

ΧΡΥΣΑΝΘΗ Α. ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Δρ. ΜΕΤΑΞΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΒΟΛΟΣ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, 2023

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΡΩΤΟΤΥΠΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στη διπλωματική εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών στο ΔΠΜΣ "Λογιστική και Ελεγκτική" του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Τμήματος Λογιστική και Χρηματοοικονομική.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

ΑΓΓΕΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τους γονείς μου και τον σύζυγό μου που με στήριξαν κατά την διάρκεια των σπουδών μου στο μεταπτυχιακό «Λογιστική και Ελεγκτική».

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τα κόκκινα δάνεια και τις πολιτικές αντιμετώπισής τους. Αρχικά, στην εργασία γίνεται μια εισαγωγή στα κόκκινα δάνεια και αναφέρονται οι αρχικές υποθέσεις πίσω από τη δημιουργία κόκκινων δανείων, οι καθοριστικοί παράγοντες κόκκινων δανείων, τόσο οι μακροοικονομικοί καθοριστικοί παράγοντες, όσο και οι προσδιοριστικοί παράγοντες τράπεζας. Στη συνέχεια, γίνεται αναφορά στα κόκκινα δάνεια στην Ελλάδα όπου κυρίως αναφέρονται μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί και σχετίζονται με το ζήτημα αυτό. Ακολουθεί αναφορά στις επιπτώσεις των κόκκινων δανείων και ειδικά οι επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα, οι επιπτώσεις στην τραπεζική κερδοφορία και οι επιπτώσεις λόγω κρίσεων με εστίαση στο παράδειγμα της πανδημίας COVID – 19. Τέλος, αποτυπώνονται οι σημαντικότερες πολιτικές αντιμετώπισης των κόκκινων δανείων που χωρίζονται σε προσεγγίσεις εντός ισολογισμού για εσωτερική επίλυση και στον αυξανόμενο ρόλο των λύσεων που βασίζονται στην αγορά.

Λέξεις - κλειδιά: κόκκινα δάνεια, παράγοντες, επιπτώσεις, πολιτικές αντιμετώπισης

ABSTRACT

The present paper deals with bad loans and the policies to deal with them. First, the paper provides an introduction to bad loans and states the initial assumptions behind the creation of bad loans, the determinants of bad loans, both macroeconomic determinants and bank determinants. Then, reference is made to bad loans in Greece, where mainly studies that have been carried out and related to this issue are mentioned. This is followed by a report on the effects of bad loans and especially the effects on banking stability, the effects on bank profitability and the effects due to crises with a focus on the example of the COVID – 19 pandemic. Finally, the most important policies to deal with bad loans are captured which are divided into approaches within balance sheet for internal resolution and the increasing role of market - based solutions.

Keywords: bad loans, factors, effects, response policies

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Υπεύθυνη Δήλωση πρωτοτυπίας διπλωματικής εργασίας.....	2
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ABSTRACT	5
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	11
2.1 Εισαγωγή στα κόκκινα δάνεια	11
2.2 Αρχικές υποθέσεις πίσω από τη δημιουργία κόκκινων δανείων	14
2.3 Καθοριστικοί παράγοντες κόκκινων δανείων.....	15
2.3.1 Μακροοικονομικοί Καθοριστικοί Παράγοντες.....	16
2.3.2 Προσδιοριστικοί Παράγοντες Τράπεζας.....	18
2.4 Κόκκινα δάνεια και μακροοικονομικές συνθήκες	20
2.5 Τα κόκκινα δάνεια και ο ρόλος των εταιρικών και τραπεζικών μεταβλητών	23
2.6 Ο ρόλος του οικονομικού κατακερματισμού.....	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	29

3.1	Εισαγωγή.....	29
3.2	Μελέτες κόκκινων δανείων στην Ελλάδα.....	30
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ.....		36
4.1	Επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα.....	36
4.2	Επιπτώσεις στην τραπεζική κερδοφορία.....	39
4.3	Επιπτώσεις λόγω κρίσεων.....	41
4.3.1	Το παράδειγμα της πανδημίας COVID - 19.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ		44
5.1	Μέθοδοι διαχείρισης των κόκκινων δανείων.....	44
5.2	Ευρωπαϊκή Ένωση – Η πρόταση των AMC.....	47
5.3	Τρόποι μείωσης των κόκκινων δανείων.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....		51
6.1	Μεθοδολογικό πλαίσιο.....	51
6.2	Εργαλείο και δείγμα.....	51
6.3	Πηγές ερωτήσεων.....	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....		61
7.1	Δημογραφικά Χαρακτηριστικά.....	61
7.2	Περιγραφική Στατιστική.....	64

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	94
Παράρτημα	111

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική κρίση που ξεκίνησε από τις Ηνωμένες Πολιτείες το 2007 λειτούργησε ως έναυσμα που έφερε στο φως τα τρωτά σημεία που υπήρχαν στο διεθνές τραπεζικό σύστημα. Μια από τις πιο σημαντικές αδυναμίες ήταν ο υψηλός βαθμός πιστωτικού κινδύνου που ήταν διατεθειμένες να αναλάβουν οι τράπεζες, ο οποίος τελικά οδήγησε σε αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων ή σε αυτό που συνήθως αναφέρεται ως «κόκκινα δάνεια». ¹ Αυτού του είδους τα δάνεια έχουν ως αποτέλεσμα τη μείωση των κερδών για τις τράπεζες και όταν αυτό δεν είναι αρκετό που παρατηρείται συχνά, ιδιαίτερα μετά από μια κρίση, οι ζημιές εξαντλούν τα κεφάλαια των τραπεζών, καθιστώντας έτσι αναγκαία την ανακεφαλαιοποίηση και δημιουργώντας μια κατάσταση όπου η προσφορά πίστωσης στην οικονομία περιορίζεται. Ο υψηλός όγκος μη εξυπηρετούμενων δανείων μπορεί επίσης να διαβρώσει την εμπιστοσύνη στη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, δημιουργώντας έτσι συστημικό κίνδυνο, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει περαιτέρω σε πληθωρισμό των καταθέσεων και σημαντική μείωση της ικανότητας των τραπεζών να παρέχουν υπηρεσίες διαμεσολάβησης. Η επακόλουθη τραπεζική κρίση μπορεί να έχει εκτεταμένες επιπτώσεις για την οικονομία, που κυμαίνονται από απώλεια εμπιστοσύνης στο έθνος έως περιστολή της πιθανής αύξησης του ΑΕΠ.

Είναι επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε και να εντοπίσουμε τα στοιχεία που έχουν αντίκτυπο στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Αυτό θα παράσχει καθοδήγηση στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για να βελτιώσουν τις πιστωτικές τους πολιτικές και στις κυβερνήσεις και τις τραπεζικές ρυθμιστικές αρχές να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα και μοντέλα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ΜΕΔ, μαζί με τον κίνδυνο ρευστότητας, αποτελούν τις πιο κρίσιμες μορφές κινδύνου για τις εμπορικές τράπεζες,

¹Σύμφωνα με την ΕΚΤ, ένα δάνειο θεωρείται κόκκινο ή μη εξυπηρετούμενο ή απομειωμένο όταν οι πληρωμές τόκων έχουν καθυστερήσει 90 ημέρες ή περισσότερο.

ιδιαίτερα στον απόηχο της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η ασιατική κρίση του 1997 χρησιμεύει ως χαρακτηριστικό παράδειγμα τραπεζικής κρίσης που προκλήθηκε από επισφαλή δάνεια. Το κόστος αυτής της κρίσης για την Ασία δεν ήταν μόνο δημοσιονομικό αλλά επεκτάθηκε και σε απώλειες στην πραγματική οικονομία.

Το ζήτημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων έχει επεκταθεί και στη ζώνη του ευρώ, με χώρες στα περίχωρα της ευρωζώνης, ιδιαίτερα εκείνες που συμμετέχουν σε προγράμματα βοήθειας ΔΝΤ-ΕΕ, όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία και η Πορτογαλία, να αντιμετωπίζουν τον πιο σημαντικό κίνδυνο. Από το 2015, ενώ τα επισφαλή δάνεια της ευρωζώνης ήταν στο 12%, της Γερμανίας ήταν λιγότερο από 2%, ενώ της Ελλάδας ξεπέρασαν το 35% και της Ιταλίας και της Ιρλανδίας το 20%. Οι τράπεζες της ζώνης του ευρώ βρίσκονται αντιμέτωπες με τη σημαντικότερη πρόκληση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος θα είναι ένα κρίσιμο στοιχείο για να μπορέσουν οι τράπεζες, που συχνά αναφέρονται ως τράπεζες "ζόμπι", να συμβάλουν ξανά στην ανάπτυξη των αντίστοιχων οικονομιών τους (ΕΚΤ, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

2.1 Εισαγωγή στα κόκκινα δάνεια

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ή κόκκινα δάνεια) είναι ένα σημαντικό πρόβλημα στον τραπεζικό κλάδο. Ο Bhattarai (2017) αποκάλυψε ότι τα κόκκινα δάνεια συνδέονται σημαντικά και αρνητικά με την Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων. Ομοίως, το μέγεθος έχει σημαντική και θετική σχέση με την Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων. Η μελέτη κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μεταξύ των μεταβλητών της μελέτης τα κόκκινα δάνεια, έχουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό της κερδοφορίας και η επίδραση των ΜΕΔ στην κερδοφορία είναι πολύ ισχυρή.

Σύμφωνα με τη βασική οικονομία, εάν η ζήτηση υπερβαίνει την προσφορά, οι τιμές θα αυξηθούν, με αποτέλεσμα να μειωθεί η ζήτηση ή να αυξηθεί η προσφορά έως ότου η ζήτηση και η προσφορά βρεθούν σε ισορροπία. Ωστόσο, η πιστοληπτική ικανότητα υπάρχει. Οι Stiglitz και Weiss (1981) απέδειξαν ότι ακόμη και σε κατάσταση ισορροπίας, η πιστοληπτική ικανότητα θα υπάρχει σε μια αγορά δανείων. Ο διαχωρισμός της πιστοληπτικής ικανότητας ορίζεται ότι συμβαίνει είτε (α) μεταξύ αιτούντων δανείου που εμφανίζονται πανομοιότυποι, και ορισμένοι λαμβάνουν και δεν λαμβάνουν δάνεια, παρόλο που οι αιτούντες που απορρίφθηκαν θα πλήρωναν υψηλότερα επιτόκια, ή (β) υπάρχουν ομάδες που, με μια δεδομένη προσφορά πίστωσης, δεν μπορούν να λάβουν δάνεια σε καμία περίπτωση, παρόλο που θα το έκαναν με μεγαλύτερη προσφορά. Αναπτύσσεται ένα μοντέλο για να παρέχει την πρώτη θεωρητική αιτιολόγηση για την αληθινή πιστοληπτική ικανότητα. Το ύψος του δανείου καθώς επίσης και το ύψος των εξασφαλίσεων επηρεάζουν σημαντικά τη συμπεριφορά των δανειοληπτών. Συνεπώς, λόγω της αυξημένης πιστωτικής ζήτησης, μπορεί να μην είναι αρκετά κερδοφόρο να αυξηθούν οι εξασφαλίσεις και τα επιτόκια. Αντίθετα, οι τράπεζες αρνούνται δάνεια σε δανειολήπτες που παρατηρητικά δεν διακρίνονται από αυτούς που λαμβάνουν δάνεια. Δεν υποστηρίζεται ότι η πιστοληπτική ικανότητα εμφανίζεται πάντα, αλλά ότι συμβαίνει με εύλογες υποθέσεις σχετικά με τη συμπεριφορά του δανειστή και του δανειολήπτη.

Στο μοντέλο, τα επιτόκια χρησιμεύουν ως συσκευές ελέγχου για την αξιολόγηση του κινδύνου. Τα επιτόκια αλλάζουν τη συμπεριφορά (χρησιμεύουν ως μηχανισμός κινήτρων) για τον δανειολήπτη, αυξάνοντας τη σχετική ελκυστικότητα των πιο ριψοκίνδυνων έργων. Οι τράπεζες δεσμεύουν πιστώσεις, αντί να αυξάνουν τα επιτόκια όταν υπάρχει υπερβολική ζήτηση. Οι τράπεζες αποδεικνύεται ότι δεν αυξάνουν τις εξασφαλίσεις ως μέσο κατανομής πιστώσεων. αν και η ασφάλεια μπορεί να έχει κίνητρα, μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις επιλογής (Bhul et al., 2016).

Ο κύριος στόχος κάθε τραπεζικού ιδρύματος είναι να λειτουργεί κερδοφόρα για τη διατήρηση της σταθερότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Ωστόσο, η ύπαρξη υψηλών επιπέδων μη εξυπηρετούμενων δανείων στον τραπεζικό κλάδο επηρεάζει αρνητικά το επίπεδο των ιδιωτικών επενδύσεων, βλάπτει την ικανότητα της τράπεζας να διακανονίζει τις υποχρεώσεις της όταν αυτές καθίστανται απαιτητές και περιορίζει το εύρος της τραπεζικής πίστωσης προς τους δανειολήπτες. Το εξωτερικό και το εσωτερικό οικονομικό περιβάλλον θεωρούνται κρίσιμοι παράγοντες για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (Warue, 2013). Ένα μη εξυπηρετούμενο δάνειο, γνωστό και ως κόκκινο δάνειο, είναι ένα δάνειο όπου ο δανειολήπτης έχει σταματήσει να πληρώνει τις δόσεις του κεφαλαίου (αρχικό ποσό) και τους τόκους - στην πραγματικότητα είναι σε αθέτηση ή πολύ κοντά. Τα περισσότερα δάνεια γίνονται μη εξυπηρετούμενα εάν οι πληρωμές καθυστερούν περισσότερο από 90 ημέρες – αυτό θα εξαρτηθεί από τους όρους της σύμβασης. Από τη στιγμή που ένα δάνειο είναι μη εξυπηρετούμενο, η πιθανότητα εξόφλησής του θεωρείται σημαντικά μικρότερη. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια μπορεί να προκαλέσουν σοβαρά προβλήματα στους δανειστές. Δεν παράγουν πλέον εισόδημα και αντιπροσωπεύουν χρήματα που πιθανώς χάνονται, δημιουργώντας έτσι προβλήματα μετρητών στις τράπεζες (Singh, 2021).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα συνήθως παραμερίζουν χρήματα για την κάλυψη πιθανών ζημιών από δάνεια (προβλέψεις για ζημιές δανείων). Διαγράφουν τα επισφαλή χρέη τους στον λογαριασμό αποτελεσμάτων τους. Οι εμπορικές τράπεζες δανείζουν χρήματα σε κερδοσκοπικές εταιρείες και άλλους οργανισμούς καθημερινά. Ο επιχειρηματικός δανεισμός

αποτελεί μεγάλο μέρος των εργασιών μιας εμπορικής τράπεζας. Οι τράπεζες λειτουργούν με δανεισμό κεφαλαίων - συνήθως με αποδοχή καταθέσεων ή με δανεισμό στις χρηματαγορές. Οι τράπεζες δανείζονται από ιδιώτες, επιχειρήσεις, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και κυβερνήσεις με πλεονάζοντα κεφάλαια (αποταμιεύσεις). Στη συνέχεια χρησιμοποιούν αυτές τις καταθέσεις και τα δανεισμένα κεφάλαια (υποχρεώσεις της τράπεζας) για να συνάψουν δάνεια ή να αγοράσουν τίτλους (στοιχεία του ενεργητικού της τράπεζας). Οι τράπεζες χορηγούν αυτά τα δάνεια σε επιχειρήσεις, άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ιδιώτες και κυβερνήσεις (που χρειάζονται τα κεφάλαια για επενδύσεις ή άλλους σκοπούς). Τα επιτόκια παρέχουν τα σήματα τιμών για τους δανειολήπτες, τους δανειστές και τις τράπεζες. Μέσω της διαδικασίας λήψης καταθέσεων, λήψης δανείων και ανταπόκρισης σε μηνύματα επιτοκίου, το τραπεζικό σύστημα βοηθά στη διοχέτευση κεφαλαίων από τους αποταμιευτές στους δανειολήπτες με αποτελεσματικό τρόπο. Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα του Νεπάλ, ένα δάνειο κατηγοριοποιείται ως δάνειο πέρασμα, δάνειο κατώτερου επιπέδου, επισφαλές δάνειο και φτωχό δάνειο. Στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια περιλαμβάνονται επίσης το πάσο δάνειο, το υποτυπώδες δάνειο, το επισφαλές δάνειο και η ζημία δανείου (Singh, 2021).

Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, πολλές τράπεζες και τραπεζικά συστήματα αντιμετώπισαν το πιο πιεστικό ζήτημα των κόκκινων δανείων. Αυτό οδήγησε σε μια σειρά μελετών με στόχο την κατανόηση της δυναμικής και των καθοριστικών παραγόντων αυτού του φαινομένου. Έχουν ληφθεί εμπειρικές προσεγγίσεις για να προσδιοριστεί ότι τα επισφαλή δάνεια επηρεάζονται από δύο κατηγορίες παραγόντων: που σχετίζονται με τη χώρα και που σχετίζονται με τις τράπεζες. Μακροοικονομικές συνθήκες όπως η ανάπτυξη του ΑΕΠ (Anastasiou et al., 2016; Jimenez and Saurina, 2006), η ανεργία (Louzis et al., 2012; Rinaldi & Sanchis - Arellano, 2006), τα επιτόκια (Espinoza, and Prass000; Louzis 20; al., 2012), ο πληθωρισμός / αποπληθωρισμός (Ghosh, 2015; Nkusu, 2011; Vithessonthi, 2016), οι συναλλαγματικές ισοτιμίες (Beck et al., 2015; Klein, 2013), και η απώλεια ανταγωνιστικότητας (Kauko, 2012) έχουν βρεθεί ότι είναι όλοι οι κύριοι καθοριστικοί παράγοντες των επισφαλών δανείων. Επιπλέον, η λειτουργία του τραπεζικού τομέα, συμπεριλαμβανομένου του βαθμού

ανταγωνισμού και συγκέντρωσης, έχει βρεθεί ότι επηρεάζει την ανάληψη κινδύνου και τα επισφαλή δάνεια σε διακρατικές μελέτες (Anginer et al, 2014; Kick & Prieto, 2015; Karadima & Lougi, 2020). Αρκετοί άλλοι παράγοντες που σχετίζονται με την ποιότητα διαχείρισης των τραπεζών έχουν αντίκτυπο στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ). Για παράδειγμα, η αποδοτικότητα κόστους (Koju et al., 2018), η απόδοση της τράπεζας (Anastasiou et al., 2019b; Louzis et al., 2012; Makri et al., 2014) και η τραπεζική κεφαλαιοποίηση (Ghosh, 2015; Koju et al., 2018) έχουν αναγνωριστεί όλα ως επιδραστικά στον προσδιορισμό των ΜΕΔ.

2.2 Αρχικές υποθέσεις πίσω από τη δημιουργία κόκκινων δανείων

Μία από τις αρχικές μελέτες που προσπάθησαν να κατανοήσουν τους λόγους πίσω από τα κόκκινα δάνεια είναι αυτή των Berger και De Young (1997). Εφάρμοσαν τεχνικές Granger-causality προκειμένου να ελέγξουν τέσσερις υποθέσεις σχετικά με τη σχέση μεταξύ ποιότητας δανείου, αποδοτικότητας κόστους και τραπεζικού κεφαλαίου λαμβάνοντας ένα δείγμα εμπορικών τραπεζών των ΗΠΑ για την περίοδο 1985 - 1994. Αυτές οι τέσσερις υποθέσεις αναφέρονται ως «κακή τύχη», «κακή διαχείριση», «υποψίαση» και «ηθικός κίνδυνος». Μετά τον προσδιορισμό των τεσσάρων υποθέσεων, κατασκεύασαν ένα μοντέλο και χρησιμοποίησαν τεχνικές αιτιότητας Granger προκειμένου να εξετάσουν ποιες από τις παραπάνω υποθέσεις ήταν συνεπείς με τα δεδομένα. Με βάση τα αποτελέσματά τους κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η υπόθεση κακής διαχείρισης ήταν ανώτερη από τις άλλες για το σύνολο του δείγματος. Διαπίστωσαν επίσης ότι ένας άλλος εξίσου σημαντικός λόγος για την ραγδαία αύξηση των ΜΕΔ είναι το γεγονός ότι οι δείκτες κεφαλαίου των τραπεζών ήταν χαμηλοί, υποδηλώνοντας κίνητρα ηθικού κινδύνου που οδηγούν τις τράπεζες με ανεπαρκή κεφαλαιοποίηση προς την ανάληψη υψηλού κινδύνου χαρτοφυλακίου.

Στο ίδιο μήκος κύματος με τους Berger και De Young (1997), οι Podpiera and Weill (2008) εξέτασαν την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ των ΜΕΔ και της αποδοτικότητας κόστους. Οι ίδιοι χρησιμοποίησαν ένα σύνολο δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης κάθε τσεχικής

τράπεζας για την περίοδο 1994 έως 2005. Επέκτειναν το πλαίσιο αιτιότητας Granger που χρησιμοποιήθηκε από τους Berger και De Young (1997) εφαρμόζοντας τη γενικευμένη μέθοδο των ροπών (GMM) και χρησιμοποιώντας δυναμικούς εκτιμητές πίνακα. Βρήκαν υποστήριξη μόνο για την υπόθεση της κακής διαχείρισης.

2.3 Καθοριστικοί παράγοντες κόκκινων δανείων

Συνήθως, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αντιμετωπίζονται αρνητικά λόγω της χαμηλής πιθανότητας ανάκτησης ληξιπρόθεσμων πληρωμών. Ωστόσο, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των μη εξυπηρετούμενων δανείων που έχει μια εταιρεία στον ισολογισμό της, τόσο μεγαλύτερη είναι η αρνητική επίδραση στις ταμειακές ροές της τράπεζας και στην τιμή της μετοχής. Ως αποτέλεσμα, οι τράπεζες πρέπει να λάβουν μέτρα για την ανάκτηση των δανείων που τους οφείλονται. Η παρουσία σημαντικού αριθμού επισφαλών δανείων σε σχέση με το σύνολο του ενεργητικού μιας εταιρείας ενέχει σημαντικό κίνδυνο για την τράπεζα. Οι υποψήφιοι επενδυτές επιδιώκουν να επενδύσουν σε επιχειρήσεις με υγιείς οικονομικές καταστάσεις. Όταν το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων αυξάνεται, η τιμή της μετοχής του δανειστή μειώνεται. Όσο περισσότερα μη εξυπηρετούμενα δάνεια κατέχει μια τράπεζα, τόσο λιγότερο ελκυστική είναι για τους πιθανούς επενδυτές, καθώς η μελλοντική κερδοφορία θα υποφέρει εάν ο δανειστής αποτύχει να δημιουργήσει έσοδα από τις δανειοδοτικές του δραστηριότητες. Επιπλέον, ο δανειστής πρέπει να διαθέσει ένα μέρος των κερδών του ως προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις σε περίπτωση διαγραφής δανείων. Για να αναλύσουν την ποιότητα των δανείων που δίνονται σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις, οι Bofondi και Ropele (2011) διαχώρισαν τις δύο κατηγορίες, αναγνωρίζοντας ότι οι μακροοικονομικές μεταβλητές μπορεί να έχουν διαφορετικές επιπτώσεις σε καθεμία. Τα εκτιμώμενα μοντέλα τους αποκάλυψαν ότι ορισμένοι μακροοικονομικοί παράγοντες, όπως η κατάσταση της συνολικής οικονομίας, τα έξοδα δανεισμού και η επιβάρυνση του χρέους, συνδέονταν με την ποιότητα του δανεισμού τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι αλλαγές στις μακροοικονομικές

συνθήκες είχαν γενική επίδραση στην ποιότητα των ληξιπρόθεσμων δανείων. Τέλος, τα μοντέλα αυτά μπόρεσαν να παρέχουν ακριβείς προβλέψεις, ακόμη και κατά την πρόσφατη οικονομική κρίση, αποδεικνύοντας την ανθεκτικότητα και την πρακτικότητά τους.

Ο Beck και οι συνεργάτες του (2013) διεξήγαγαν μια μελέτη που ανέλυσε τους καθοριστικούς παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) σε 75 χώρες σε μια περίοδο δέκα ετών. Η μελέτη διαπίστωσε ότι ορισμένοι μακροοικονομικοί παράγοντες είχαν επιρροή στον καθορισμό των αναλογιών ΜΕΔ. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ, τις συναλλαγματικές ισοτιμίες, τα επιτόκια δανεισμού και τις τιμές των μετοχών. Η κατεύθυνση της επίδρασης των συναλλαγματικών ισοτιμιών εξαρτάται από τον βαθμό δανεισμού σε ξένο νόμισμα προς μη αντισταθμισμένους δανειολήπτες, ο οποίος είναι πιο έντονος σε χώρες με σταθερές ή διαχειριζόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες. Όσον αφορά τις τιμές των μετοχών, ο αντίκτυπος είναι μεγαλύτερος σε χώρες όπου το χρηματιστήριο αποτελεί σημαντικό ποσοστό του ΑΕΠ. Ομοίως, οι Tran & Nguyen (2020) πρότειναν ότι η χρηματοοικονομική ανάπτυξη, από την άποψη της χρηματιστηριακής κεφαλαιοποίησης, βελτιώνει τις βαθμολογίες Z των τραπεζών και μειώνει το επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων, υποδηλώνοντας ότι η χρηματοοικονομική ανάπτυξη κατά μέσο όρο μειώνει τον τραπεζικό κίνδυνο. Ο αντίκτυπος του οικονομικού κύκλου είναι ασήμαντος έναντι του τραπεζικού κινδύνου, απορρίπτοντας έτσι τόσο τις αντικυκλικές όσο και τις προκυκλικές υποθέσεις, εκτός από την περίπτωση του δείκτη κινδύνου των προβλέψεων για ζημιές δανείων. Εξετάζοντας την κοινή επίδραση του επιχειρηματικού κύκλου και της χρηματοοικονομικής ανάπτυξης στον τραπεζικό κίνδυνο, διαπίστωσαν ότι η φάση των οικονομικών κύκλων γενικά δεν μετριάζει τη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής ανάπτυξης και τραπεζικού κινδύνου.

2.3.1 Μακροοικονομικοί Καθοριστικοί Παράγοντες

Αύξηση του ΑΕΠ

Το ΑΕΠ είναι ένας ακριβής δείκτης του μεγέθους μιας οικονομίας και ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ είναι ίσως ο μοναδικός καλύτερος δείκτης οικονομικής ανάπτυξης. Στη μελέτη τους, οι Louzis et al. (2012) ανέλυσαν τους παράγοντες που συμβάλλουν στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο, χωρίζοντας την έρευνά τους σε ξεχωριστές κατηγορίες δανείων. Οι συγγραφείς ανακάλυψαν ότι τα ΜΕΔ μπορούν να αποδοθούν τόσο σε μακροοικονομικούς παράγοντες όσο και στην ποιότητα της διαχείρισης. Επιπλέον, παρατηρήθηκαν διαφορές στην επίδραση των μακροοικονομικών παραγόντων μεταξύ των κατηγοριών δανείων. Οι Messai και Jouini (2013) εξέτασαν τους καθοριστικούς παράγοντες των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε ένα δείγμα 85 τραπεζών στην Ιταλία, την Ελλάδα και την Ισπανία από το 2004 έως το 2008, χώρες που αντιμετώπισαν οικονομικές δυσκολίες μετά το 2008. Οι μεταβλητές που εξετάστηκαν στη μελέτη ήταν τόσο μακροοικονομικές όσο και ειδικές για τις τράπεζες, με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, το ποσοστό ανεργίας και το πραγματικό επιτόκιο να χρησιμεύουν ως μακροοικονομικές μεταβλητές και η απόδοση των περιουσιακών στοιχείων, η μεταβολή δανείων και ο δείκτης ζημιών δανείων προς το συνολικό δάνειο (LLR/TL) ως μεταβλητές για κάθε τράπεζα. Χρησιμοποιώντας ανάλυση δεδομένων πάνελ, οι συγγραφείς ανακάλυψαν ότι τα ΜΕΔ συσχετίζονται αρνητικά με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και την κερδοφορία των τραπεζικών περιουσιακών στοιχείων και θετικά συσχετίζονται με το ποσοστό ανεργίας, τα συνολικά αποθεματικά απώλειας δανείων και το πραγματικό επιτόκιο.

Πληθωρισμός

Στην οικονομική ανάπτυξη, ο χαμηλός πληθωρισμός υποδηλώνει θετικό σημάδι για την οικονομική ανάπτυξη. Ο χαμηλός πληθωρισμός συμβάλλει στην οικονομική σταθερότητα – η οποία ενθαρρύνει την αποταμίευση, τις επενδύσεις, την οικονομική ανάπτυξη και συμβάλλει στη διατήρηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας. Ένα υψηλό ποσοστό πληθωρισμού μειώνει την ικανότητα του δανειολήπτη να εξυπηρετεί το χρέος μειώνοντας το πραγματικό του

εισόδημα, αυξάνοντας έτσι τα NPL (Rinaldi & Arellano, 2006). Επιπλέον, ο Ghosh (2015) έδειξε την επίδραση των ΜΕΔ στις εμπορικές τράπεζες και τα ταμειυτήρια στις ΗΠΑ και διαπίστωσε ότι ο πληθωρισμός έχει σημαντική και θετική επίδραση στα ΜΕΔ.

2.3.2 Προσδιοριστικοί Παράγοντες Τράπεζας

Σε μια μελέτη 500 εμπορικών τραπεζών από περισσότερες από 50 χώρες μεταξύ 2005 και 2007 οι Shehzad et al. (2010) διαπίστωσαν ότι η συγκεντρωμένη ιδιοκτησία (αντιστοιχισμένη από διαφορετικά επίπεδα συμμετοχής) μειώνει σημαντικά τον δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων μιας τράπεζας, υπό τον όρο του εποπτικού ελέγχου και των δικαιωμάτων προστασίας των μετόχων. Επιπλέον, η συγκέντρωση ιδιοκτησίας επηρεάζει θετικά τον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας υπό τον όρο της προστασίας των μετόχων. Σε χαμηλά επίπεδα δικαιωμάτων προστασίας των μετόχων και εποπτικού ελέγχου, η συγκέντρωση ιδιοκτησίας μειώνει τον τραπεζικό κίνδυνο. Οι Cornett et al. (2010) εξέτασε πώς η κρατική ιδιοκτησία και η κρατική συμμετοχή στο τραπεζικό σύστημα μιας χώρας επηρεάζουν την απόδοση των τραπεζών από το 1989 έως το 2004. Η μελέτη τους αποκάλυψε ένα ενδιαφέρον μοτίβο αλλαγής διαφορών απόδοσης μεταξύ κρατικών και ιδιωτικών τραπεζών γύρω από την ασιατική χρηματοπιστωτική κρίση. Διαπίστωσαν ότι οι κρατικές τράπεζες λειτουργούσαν λιγότερο κερδοφόρα, είχαν λιγότερο βασικό κεφάλαιο και είχαν μεγαλύτερο πιστωτικό κίνδυνο από τις ιδιωτικές τράπεζες πριν από το 2001, και οι διαφορές απόδοσης είναι πιο σημαντικές σε εκείνες τις χώρες με μεγαλύτερη κρατική συμμετοχή και πολιτική διαφθορά στο τραπεζικό σύστημα. Οι Hu et al. (2004) έδειξαν ότι το ποσοστό των κόκκινων δανείων μειώθηκε καθώς ο λόγος της κρατικής συμμετοχής σε μια τράπεζα αυξήθηκε ενώ το επιτόκιο στη συνέχεια αυξήθηκε. Το μέγεθος της τράπεζας συσχετίστηκε αρνητικά με το ποσοστό των ΜΕΔ. Τα ποσοστά των ΜΕΔ αποδεικνύεται ότι αυξάνονται σταθερά από το 1996 έως το 1999. Οι τράπεζες που ιδρύθηκαν μετά την απορρύθμιση, κατά μέσο όρο, είχαν χαμηλότερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων από εκείνα που είχαν καθοριστεί πριν από την απορρύθμιση.

Μέγεθος Τράπεζας

Οι καθοριστικοί παράγοντες για τις τράπεζες έχουν σημαντικό αντίκτυπο στα ΜΕΔ των εμπορικών τραπεζών. Εάν το μέγεθος της τράπεζας είναι μεγαλύτερο, αντανακλά την ισχύ των τραπεζών. Οι Salas & Saurina (2002) παρατήρησαν μια αρνητική σχέση μεταξύ του μεγέθους της τράπεζας και των NPL. περιγράφουν τη σχέση σημειώνοντας ότι το μεγαλύτερο μέγεθος τράπεζας επιτρέπει μεγαλύτερη διαφοροποίηση, οδηγώντας τελικά σε χαμηλότερο δείκτη κινδύνου μέσω του μη εξυπηρετούμενου δανείου.

Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας (CAR)

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (CAR) είναι ο λόγος του ίδιου του κεφαλαίου μιας συγκεκριμένης τράπεζας σε συνάρτηση με τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού και τις υποχρεώσεις της. Οι κεντρικές τράπεζες και οι ρυθμιστικές αρχές των τραπεζών αποφασίζουν να αποτρέψουν τις εμπορικές τράπεζες από το να λάβουν αρκετή μόχλευση και να χαρακτηριστούν αφερέγγυες. Είναι υποχρεωτικό κάθε τράπεζα να διατηρεί την τυπική αναλογία CAR (Συμφωνία Βασιλείας). Μια τράπεζα με αρκετά υψηλό CAR χαρακτηρίζεται ασφαλής και πιθανό να μπορεί να ανταποκριθεί στις οικονομικές της υποχρεώσεις. Όταν ο δείκτης είναι χαμηλός, μια τράπεζα διατρέχει υψηλότερο κίνδυνο πτώχευσης και έτσι μπορεί να απαιτείται από τις ρυθμιστικές αρχές να προσθέσει περισσότερο κεφάλαιο (Berger & Yong, 1997). Οι Louzis et al. (2012) και Cheng et al. (2016) διαπίστωσαν ότι ο CAR έχει ασήμαντη επίδραση στα ΜΕΔ.

Απόδοση περιουσιακών στοιχείων (ROA)

Για να προσδιοριστεί η κερδοφορία των τραπεζών, δεν αρκεί απλώς η εξέταση των κερδών ανά μετοχή. Είναι επίσης σημαντικό να κατανοούμε πόσο αποτελεσματικά μια τράπεζα χρησιμοποιεί τόσο τα περιουσιακά της στοιχεία όσο και τα ίδια κεφάλαιά της για να δημιουργήσει κέρδη. Για το λόγο αυτό, ο βασικός λόγος κερδοφορίας που πρέπει να εξεταστεί είναι η απόδοση περιουσιακών στοιχείων (ROA). Η υγιής χρηματοοικονομική απόδοση και το σταθερό χρηματοοικονομικό σύστημα υποδεικνύονται από υψηλότερο ROA για κάθε τράπεζα. Οι κερδοφόρες τράπεζες είναι λιγότερο περιορισμένες λόγω της μικρότερης πίεσης να δημιουργήσουν περισσότερα έσοδα για να επενδύσουν σε επικίνδυνα δάνεια. Οι Makri et al. (2014) αποκάλυψαν ισχυρές συσχετίσεις μεταξύ των ΜΕΔ και διάφορων μακροοικονομικών παραγόντων (ανεργία, δημόσιο χρέος, ετήσιος ρυθμός αύξησης του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος) και ειδικών παραγόντων τραπεζών (ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων του προηγούμενου έτους και απόδοση ιδίων κεφαλαίων, δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας).

2.4 Κόκκινα δάνεια και μακροοικονομικές συνθήκες

Αρκετές μελέτες για το θέμα των επισφαλών δανείων έχουν επικεντρωθεί είτε σε μακροοικονομικούς καθοριστικούς παράγοντες είτε σε συγκεκριμένους για κάθε χώρα και έχουν καθορίσει ότι αυτοί οι παράγοντες έχουν τη μεγαλύτερη επίδραση. Οι Espinoza και Prasad (2010) προσπάθησαν να εντοπίσουν τους καθοριστικούς παράγοντες των επισφαλών δανείων στο τραπεζικό σύστημα του Gulf Cooperative Council (GCC), χρησιμοποιώντας δεδομένα από 80 τράπεζες και χρησιμοποιώντας ένα μοντέλο GMM μεταξύ των ετών 1995 και 2008. Η μελέτη διαπίστωσε ότι ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) αυξάνεται σε περιόδους βραδείας οικονομικής ανάπτυξης, μειωμένης αποστροφής κινδύνου και αυξημένων επιτοκίων. Συγκεκριμένα, ανακαλύφθηκε ότι τα επισφαλή δάνεια και η αύξηση του πραγματικού (εκτός πετρελαίου) ΑΕΠ μοιράζονται μια σημαντική αντίστροφη σχέση. Αξίζει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι η μελέτη δεν χρησιμοποίησε τις συναλλαγματικές ισοτιμίες ή την

ανεργία ως οπισθοδρομικούς παράγοντες, καθώς οι χώρες του ΣΣΚ διατηρούν ένα σταθερό καθεστώς συναλλαγματικών ισοτιμιών και έχουν χαμηλά, σταθερά ποσοστά ανεργίας.

Οι Espinoza & Prasad (2010) και Nkusu (2011) μοιράστηκαν μια παρόμοια μεθοδολογία. Ο Nkusu (2011) μελέτησε 26 ανεπτυγμένες οικονομίες και συνέλεξε ετήσια στοιχεία από το 1998 έως το 2009. Έλεγξε ένα οικονομετρικό μοντέλο που εξηγεί τα επισφαλή δάνεια χρησιμοποιώντας αποκλειστικά μεταβλητές μακροοικονομικής απόδοσης. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι ένα μη βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον, όπως η υποτονική ανάπτυξη, η πτώση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων ή η υψηλότερη ανεργία, συνδέεται στενά με τα προβλήματα εξυπηρέτησης του χρέους. Αντίθετα, ένα βελτιωμένο μακροοικονομικό περιβάλλον οδηγεί σε μείωση των ΜΕΔ.

Οι Bofondi και Ropele (2011) διεξήγαγαν μια μελέτη που επικεντρώθηκε στη διερεύνηση των μακροοικονομικών παραγόντων που επηρεάζουν τα απομειωμένα δάνεια των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Το δείγμα τους προήλθε από ιταλικές τράπεζες, που εκτείνεται από το 1990 έως το 2010. Πριν από την οικονομική κρίση, τα ευρήματά τους έδειχναν θετική συσχέτιση μεταξύ των επισφαλών δανείων και των επιτοκίων των νοικοκυριών, καθώς και με την ανεργία. Εν τω μεταξύ, η αύξηση του ΑΕΠ και οι τιμές των ακινήτων συσχετίστηκαν αντιστρόφως με τα επισφαλή δάνεια. Όσον αφορά τα επιχειρηματικά δάνεια, διαπιστώθηκε θετική σχέση μεταξύ των EBITDA και του δείκτη εξόδων ανεργίας και τόκων, ενώ η κατανάλωση διαρκών αγαθών παρουσίασε αρνητική συσχέτιση. Μετά την οικονομική κρίση, ανακαλύφθηκε ότι η αύξηση των ΜΕΔ των νοικοκυριών είχε άμεση σχέση με την αύξηση της ανεργίας και μείωση της κατανάλωσης. Από την άλλη πλευρά, τα υψηλά επίπεδα ΜΕΔ μεταξύ των εταιρειών συνδέθηκαν κυρίως με μείωση της αύξησης του ΑΕΠ.

Η συνάφεια του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τονίστηκε σε μια μελέτη που διεξήχθη από τον Kauko (2012). Σε αυτή τη μελέτη, η Kauko ανέλυσε τη συσχέτιση μεταξύ των μη εξυπηρετούμενων δανείων και του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Επιπλέον, η Kauko εξέτασε διάφορους παράγοντες που

σχετίζονται με τη χώρα σε ένα δείγμα 34 ανεπτυγμένων οικονομιών. Το πρωταρχικό εύρημα της μελέτης ήταν ότι η ταχεία αύξηση των πιστώσεων μεταξύ 2000 και 2005 ήταν μόνο ένας σημαντικός παράγοντας κινδύνου εάν συνδυαζόταν με έλλειμμα ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο αποτελεί ένδειξη απώλειας ανταγωνιστικότητας.

Χρησιμοποιώντας ένα ολοκληρωμένο σύνολο δεδομένων πίνακα, οι Beck et al. (2013) διεξήγαγε μια εξέταση μακροοικονομικών παραγόντων σε σχέση με τα επισφαλή δάνεια σε 75 διαφορετικές χώρες κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών. Η δυναμική ανάλυσή τους αποκάλυψε αρκετούς σημαντικούς παράγοντες σχετικά με τον δείκτη κόκκινων δανείων: τιμές μετοχών (αρνητικό πρόσημο), ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ (αρνητικό πρόσημο), επιτόκια δανεισμού (θετικό πρόσημο) και ονομαστική συναλλαγματική ισοτιμία (θετικό πρόσημο). Η μελέτη έδειξε ότι οι υποτιμήσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών συσχετίστηκαν με χαμηλότερη ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών, ενώ η πτώση των τιμών των μετοχών συσχετίστηκε με την αύξηση των ΜΕΔ. Η ανάλυση έδειξε επίσης ότι η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ ήταν ο κύριος μοχλός πίσω από τον δείκτη ΜΕΔ τα τελευταία δέκα χρόνια, με την αύξηση των επιτοκίων δανεισμού να οδηγεί σε περισσότερα επισφαλή δάνεια. Επιπλέον, η μελέτη διαπίστωσε ότι η πτώση των τιμών των μετοχών είχε αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα του ενεργητικού των τραπεζών, ενώ η άμεση επίδρασή τους στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ήταν λιγότερο σαφής.

Σε μια μελέτη που διεξήχθη από τον Cifter (2015), αναλύθηκε ο αντίκτυπος της τραπεζικής συγκέντρωσης στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) σε δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ). Τόσο οι βραχυπρόθεσμες όσο και οι μακροπρόθεσμες σχέσεις διερευνήθηκαν, αλλά τα ευρήματα ήταν ασαφή. Παρόλα αυτά, διαπιστώθηκε ότι η συγκέντρωση των τραπεζών δεν είχε σημαντική επίδραση στη σταθερότητα των χρηματοοικονομικών συστημάτων των χωρών της ΚΑΕ.

2.5 Τα κόκκινα δάνεια και ο ρόλος των εταιρικών και τραπεζικών μεταβλητών

Ένα άλλο σκέλος της βιβλιογραφίας των κόκκινων δανείων εξέτασε πέρα από τις μακροοικονομικές επιδόσεις τον ρόλο των μικροοικονομικών παραγόντων. Τέτοιες εταιρικές και τραπεζικές μεταβλητές διαπιστώθηκε ότι βελτιώνουν την ερμηνευτική ικανότητα των εκτιμώμενων μοντέλων. Ο Ghosh (2006) χρησιμοποίησε τόσο μακροοικονομικές όσο και χρηματοοικονομικές μεταβλητές και εστίασε ιδιαίτερα στον αντίκτυπο της εταιρικής μόχλευσης στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Χρησιμοποίησε δεδομένα από τον μεταποιητικό τομέα της Ινδίας και το βασικό του εύρημα ήταν ότι η υστέρηση της αξίας της εταιρικής μόχλευσης είναι ένας σημαντικός καθοριστικός παράγοντας των ΜΕΔ. Πιο συγκεκριμένα, διαπίστωσε ότι η αύξηση της εταιρικής μόχλευσης με καθυστέρηση ενός έτους (θετικά που σχετίζεται με το κόστος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων) οδηγεί σε αύξηση των κόκκινων δανείων και ως εκ τούτου καθιστά πιο πιθανή την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων. Σημείωσε ότι η σύνδεση θα μπορούσε να προέλθει από το γεγονός ότι η μόχλευση συνδέεται θετικά με το κόστος χρηματοδότησης των επιχειρήσεων.

Οι Louzis et al. (2010) διεξήγαγαν μια ενδελεχή μελέτη σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν το υψηλό ποσοστό επισφαλών δανείων στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η εργασία τους είναι ένα από τα πιο συχνά αναφερόμενα έργα σε αυτόν τον τομέα. Στην έρευνά τους, χρησιμοποίησαν δυναμικά δεδομένα πάνελ από τις εννέα μεγάλες ελληνικές τράπεζες για το πρώτο τρίμηνο του 2003 έως το τρίτο τρίμηνο του 2009 και χρησιμοποίησαν τη δοκιμή GMM για να εξετάσουν τους καθοριστικούς παράγοντες των ΜΕΔ για κάθε τύπο δανείου (επιχειρήσεις, καταναλωτές και στέγαση). Τα αποτελέσματα της μελέτης έδειξαν ότι οι μακροοικονομικές μεταβλητές είχαν μια αρκετά συνεπή επίδραση σε διάφορα μοντέλα, συμπεριλαμβανομένων των ειδικών για την τράπεζα παραγόντων ως επεξηγηματικών μεταβλητών. Η έρευνα αποκάλυψε ότι το ποσοστό των απομειωμένων δανείων συσχετίστηκε σημαντικά με διάφορες μακροοικονομικές μεταβλητές, όπως θετική σχέση με το ποσοστό ανεργίας, αρνητική σχέση με το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ και θετική σχέση με το πραγματικό επιτόκιο. Η απόδοση των περιουσιακών στοιχείων και οι δείκτες ιδίων κεφαλαίων, που

αντιπροσωπεύουν κατώτερη τραπεζική διαχείριση, διαπιστώθηκε ότι έχουν αρνητικό αντίκτυπο στα ΜΕΔ. Επιπλέον, άλλοι ειδικοί για την τράπεζα παράγοντες, όπως οι δείκτες απόδοσης και αποδοτικότητας, είχαν πρόσθετη επεξηγηματική ισχύ όταν εισήχθησαν στο βασικό μοντέλο. Σύμφωνα με την έρευνα των Espinosa και Prasad (2010), τα ΜΕΔ είναι λιγότερο επιρρεπή σε μακροοικονομικές διακυμάνσεις σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες δανείων. Επιπλέον, ο αντίκτυπος της κυριαρχίας μιας τράπεζας στην αγορά είναι αξιοσημείωτος μόνο σε ό,τι αφορά τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια.

Καθ' όλη την περίοδο μεταξύ 1998 και 2011, ο Klein (2013) διεξήγαγε μια έρευνα για τις χρηματοοικονομικές και μακροοικονομικές μεταβλητές που συμβάλλουν στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) στην Κεντρική, Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Τα επίπεδα των ΜΕΔ μπορούν να αποδοθούν σε μεταβλητές που αφορούν τις τράπεζες και την ευρύτερη κατάσταση της οικονομίας, αν και οι τραπεζικοί παράγοντες προσδιορίστηκαν ότι έχουν συγκριτικά χαμηλό επίπεδο εξηγητικής ισχύος. Ο Klein (2013) εμβαθύνει περισσότερο από την τυπική ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν τα επισφαλή δάνεια, διερευνώντας τις επιδράσεις των επισφαλών δανείων στους προαναφερθέντες παράγοντες. Σε γενικές γραμμές, η εξέταση των επιδράσεων ανάδρασης αποκαλύπτει ισχυρές μακροοικονομικές συνδέσεις σε όλη την Κεντρική, Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη. Η ανάλυση δείχνει ότι ενώ τα επισφαλή δάνεια επηρεάζονται έντονα από την κατάσταση της μακροοικονομίας, το τραπεζικό σύστημα έχει επίσης ισχυρό αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία.

Η μελέτη του Messai (2013) για τα επισφαλή δάνεια χρησιμοποίησε ένα δείγμα 85 τραπεζών στο ελληνικό, ιταλικό και ισπανικό τραπεζικό σύστημα κατά την περίοδο 2004-2008. Αυτές οι χώρες επιλέχθηκαν για τα υψηλά επίπεδα μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) που επιδεινώθηκαν σημαντικά μετά την κρίση. Η μελέτη εντόπισε τρεις μακροοικονομικές μεταβλητές και τρεις μεταβλητές για συγκεκριμένες τράπεζες που σχετίζονται με την κερδοφορία των περιουσιακών στοιχείων, τα αποθεματικά για ζημίες δανείων και τις αλλαγές στα χορηγηθέντα δάνεια που εξηγούν την εμφάνιση μη εξυπηρετούμενων δανείων. Ο Messai βρήκε σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού ανεργίας και του λόγου των

επισφαλών δανείων, εξηγώντας ότι η αύξηση της ανεργίας μειώνει τόσο την άμεση όσο και τη μελλοντική αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών και γενικά συνδέεται με τη μείωση της παραγωγής. Επιπλέον, η ανεργία επηρεάζει αρνητικά τις ταμειακές ροές των νοικοκυριών, επιδεινώνοντας έτσι το χρέος. Η μελέτη διαπίστωσε επίσης ότι αυξάνονται οι προβλέψεις των τραπεζών για επισφαλή δάνεια.

Για τις εταιρείες, η αύξηση της ανεργίας σημαίνει χαμηλότερη παραγωγή ως αποτέλεσμα της μείωσης της πραγματικής ζήτησης. Δυνητικά, αυτή η κατάσταση μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των εσόδων και σε μη βιώσιμο χρέος. Η μελέτη του Messai (2013) λαμβάνει αποτελέσματα παρόμοια με αυτά που προέκυψαν από τους Louzis et al. (2010). Επιπλέον, τονίζει ότι οι τράπεζες θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την ανταγωνιστικότητα της εγχώριας οικονομίας και κυρίως τη διεθνή όπως έχει αναφέρει και ο Kauko (2012). Ένα χαμηλότερο επίπεδο ανταγωνιστικότητας θα μπορούσε να επηρεάσει την ικανότητα των δανειοληπτών από διάφορους τομείς να αποσβέσουν το χρέος τους. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι τράπεζες θα πρέπει να γνωρίζουν την κερδοφορία της πραγματικής οικονομίας όταν χορηγούν δάνεια. Καθ' όλη τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης, τα απομειωμένα δάνεια αναμένεται να έχουν μεγάλη σημασία. Κατά συνέπεια, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να επεκτείνουν το πεδίο της μακροοικονομικής εποπτείας τους προκειμένου να συμπεριλάβουν μακροπροληπτικές μεταβλητές προκειμένου να διατηρηθεί η σταθερότητα και η ευρωστία του τραπεζικού συστήματος.

Ο ρόλος των περιφερειακών οικονομικών παραγόντων στα κόκκινα δάνεια εξετάστηκε από τον Ghosh (2015). Χρησιμοποίησε τόσο περιφερειακούς οικονομικούς καθοριστικούς παράγοντες όσο και τραπεζικές μεταβλητές σε επίπεδο κράτους για τη διερεύνηση των καθοριστικών παραγόντων όλων των εμπορικών τραπεζών και όλων των αποταμιευτικών ιδρυμάτων σε 50 πολιτείες των ΗΠΑ και στην Ουάσιγκτον DC για την περίοδο 1984 - 2013. Οι περιφερειακοί οικονομικοί παράγοντες διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη δημιουργία μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς πολλά κράτη με μεγάλες πτώσεις στις τιμές των κατοικιών είχαν επίσης μειώσει το προσωπικό εισόδημα και το κρατικό ΑΕΠ και σχετικά μεγάλες αυξήσεις της

ανεργίας. Ως εκ τούτου, είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον και διαφωτιστικό να εξετάσουμε τον βαθμό στον οποίο τα κόκκινα δάνεια σχετίζονται με τις αλλαγές που γίνονται στις οικονομικές συνθήκες σε επίπεδο κράτους. Οι μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν για συγκεκριμένες τράπεζες ήταν η πιστωτική αύξηση, η κεφαλαιοποίηση της τράπεζας, οι προβλέψεις για ζημιές δανείων, η διαφοροποίηση των τραπεζών, η κερδοφορία της τράπεζας, η λειτουργική αποτελεσματικότητα και το μέγεθος. Επιπλέον, οι περιφερειακοί οικονομικοί καθοριστικοί παράγοντες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν ο ρυθμός πληθωρισμού, η οικονομική δραστηριότητα, ο δείκτης κρατικών τιμών κατοικιών και οι δείκτες κρατικής ιδιοκτησίας. Εθνικοί οικονομικοί καθοριστικοί παράγοντες, όπως το πραγματικό επιτόκιο και η κατάσταση των ομοσπονδιακών δημόσιων οικονομικών, εξετάστηκαν επίσης. Χρησιμοποιώντας τόσο σταθερές επιδράσεις όσο και εκτιμήσεις δυναμικού GMM, βρήκε ότι οι μεταβλητές που προκαλούν αύξηση του δείκτη κόκκινων δανείων είναι η κακή πιστωτική ποιότητα, ο κίνδυνος ρευστότητας, η αναποτελεσματικότητα των τραπεζών, οι ανάγκες κεφαλαιοποίησης και το μέγεθος του τραπεζικού κλάδου. Άλλοι παράγοντες που αυξάνουν σημαντικά τα κόκκινα δάνεια είναι τα ποσοστά ανεργίας κάθε πολιτείας, ο πληθωρισμός και το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ. Από την άλλη πλευρά, η μείωση των κόκκινων δανείων προκαλείται από το υψηλότερο πραγματικό κρατικό ΑΕΠ, την αύξηση του δείκτη τιμών των κρατικών κατοικιών και τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του πραγματικού προσωπικού εισοδήματος.

Το θέμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ΜΕΔ και του επιχειρηματικού κύκλου αντιμετωπίστηκε από τον Ozili (2015). Επιπλέον, διερεύνησε εάν οι τράπεζες προβλέπουν τα κόκκινα δάνεια κάνοντας προσαρμογές στους ισολογισμούς τους. Το σύνολο δεδομένων του αποτελείται από 82 τράπεζες από την Ευρώπη, τις ΗΠΑ, την Αφρική και την Ασία με ετήσια τραπεζικά στοιχεία για την περίοδο 2004 - 2013. Τα αποτελέσματά του έδειξαν ότι οι τράπεζες προσαρμόζουν τόσο το επίπεδο των αποθεματικών ζημιών δανείων όσο και το ρυθμό αύξησης των δανείων προκειμένου να μειώσουν το μέγεθος των κόκκινων δανείων, ενώ η διαφοροποίηση των δανείων δεν είναι αποτελεσματική. Η προσθήκη καθυστερημένης αύξησης του ΑΕΠ βελτίωσε την επεξηγηματική δύναμη του μοντέλου και υποστήριξε την προκυκλική

συμπεριφορά των κόκκινων δανείων παρέχοντας περαιτέρω στοιχεία για την ύπαρξη μακροοικονομικών διασυνδέσεων και κυκλικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ της κατάστασης της οικονομίας και των κόκκινων δανείων.

Σε ορισμένες πρόσφατες μελέτες του 2016 διερευνώνται νέα θέματα και νέες μεταβλητές που σχετίζονται με τα κόκκινα δάνεια. Οι Anastasiou et al. (2016) εξετάζουν τους καθοριστικούς παράγοντες των κόκκινων δανείων χρησιμοποιώντας δείγμα ευρωπαϊκών τραπεζών την περίοδο 1990 - 2015. Οι εκτιμητές του GMM έδειξαν ότι οι φόροι καθώς και το παραγωγικό κενό είναι δύο νέες μεταβλητές που μαζί με τα συνήθη χαρακτηριστικά που αφορούν τις τράπεζες και τις χώρες διαπιστώθηκε ότι επηρεάζουν σημαντικά τα κόκκινα δάνεια και θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση μακροπροληπτικών πολιτικών. Ο Vithessonthi (2016) μελέτησε τη σχέση μεταξύ των ΜΕΔ και της αύξησης των τραπεζικών πιστώσεων για την Ιαπωνία, μια χώρα που υπέφερε από αποπληθωριστικές πιέσεις την περίοδο 1993 - 2013. Χρησιμοποίησε τόσο το OLS όσο και το GMM δύο σταδίων για να βρει μια θετική σχέση μεταξύ των κόκκινων δανείων και της αύξησης των τραπεζικών πιστώσεων πριν από την οικονομική κρίση του 2007 και μια αρνητική σχέση στη συνέχεια. Ένα άλλο ενδιαφέρον εύρημα είναι ότι η αύξηση της πιστωτικής επέκτασης δεν προκαλεί υψηλότερη κερδοφορία των τραπεζών. Τέλος, οι Zhang et al. (2016) χρησιμοποιώντας ένα δείγμα κινεζικών εμπορικών τραπεζών βρήκε στοιχεία ηθικού κινδύνου και κυκλικής αστάθειας που τροφοδοτούσαν τα κόκκινα δάνεια.

2.6 Ο ρόλος του οικονομικού κατακερματισμού

Ο χρηματοοικονομικός κατακερματισμός ή οι ετερογένειες λόγω της χώρας προέλευσης (και όχι των υποκείμενων θεμελιωδών στοιχείων) έχουν διερευνηθεί στη βιβλιογραφία κυρίως μετά την κρίση. Υπάρχουν μερικές πρόσφατες μελέτες που εξετάζουν τον βαθμό και τις επιπτώσεις του κατακερματισμού σε διάφορες αγορές της ευρωζώνης. Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις της κατακερματισμένης αύξησης της προσφοράς πιστώσεων εξετάστηκαν από τους

Bijsterbosch και Falagiarda (2015). Παρατήρησαν έντονη άνοδο της ετερογένειας μεταξύ των χωρών που σχετίζεται με την κρίση χρέους και τους ασθενείς ισολογισμούς των τραπεζών της περιφέρειας της ευρωζώνης.

Ο Zaghini (2016) αξιολόγησε τον βαθμό ετερογένειας στις αγορές εταιρικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ και το ασφάλιστρο κινδύνου που καταβλήθηκε στα ομόλογα κατά την έναρξη. Διαπίστωσε ότι αν και ο κατακερματισμός έδειξε σημάδια υποχώρησης μετά το 2013, παραμένει υψηλός. Σε παρόμοια συμπεράσματα κατέληξαν οι Horny et al. (2016) μετά την αποσύνθεση των περιθωρίων μεταξύ γερμανικών, γαλλικών, ιταλικών και ισπανικών εταιρικών ομολόγων μετά το 2010. Οι Ehrmann και Fratzscher (2017) διαπίστωσαν ότι ενώ οι αγορές κρατικών ομολόγων της ζώνης του ευρώ ήταν αρκετά καλά ενοποιημένες πριν από την κρίση, είδαν σημαντικό κατακερματισμό μετά το 2010 λόγω στην πτήση προς την ποιότητα. Οι Mayordomo et al. (2015) μέτρησε τον κατακερματισμό στη διατραπεζική αγορά της ζώνης του ευρώ και διαπίστωσε ότι ο υψηλός κατακερματισμός στην περιφέρεια οφειλόταν στον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου, στο οικονομικό κλίμα και στα υψηλά επίπεδα χρέους προς το ΑΕΠ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΤΑ ΚΟΚΚΙΝΑ ΔΑΝΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εισαγωγή

Στην Ελλάδα, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και η επακόλουθη κρίση κρατικού χρέους προκάλεσαν σημαντική αύξηση του λόγου των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το συνολικό ποσό των ακαθάριστων δανείων (αναλογία NPL). Αυτός ο δείκτης άρχισε να αυξάνεται το πρώτο τρίμηνο του 2009 (1ο τρίμηνο 2009) και κορυφώθηκε στο 49,1% το τρίτο τρίμηνο του 2016. Ωστόσο, έκτοτε μειώθηκε, φτάνοντας στο 35,38% το τρίτο τρίμηνο του 2020. Ο μέσος όρος της ζώνης του ευρώ για την ίδια περίοδο ήταν μόνο 3%. Όσον αφορά τα πραγματικά μεγέθη, τα ΜΕΔ στην Ελλάδα έφθασαν τα 58,7 δισ. ευρώ το τρίτο τρίμηνο του 2020, που είναι μείωση από το υψηλό των 107,2 δισ. ευρώ το πρώτο τρίμηνο του 2016 και τα 68,5 δισ. ευρώ που αναφέρθηκαν στο τέλος του 2019 (Τράπεζα της Ελλάδος, 2021).

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια στον δανεισμό λόγω του πρωτοφανούς επιπέδου μη εξυπηρετούμενων δανείων, όπως αναφέρουν οι Λούρη και Μηγιάκης (2019). Αυτό έχει αποδυναμώσει τις επενδύσεις και την οικονομική δραστηριότητα, θέτοντας την Ελλάδα σε μειονεκτική θέση σε σύγκριση με άλλα μέλη της ζώνης του ευρώ. Όπως σημειώνει ο Χαρδούβελης (2021) σε μια ολοκληρωμένη μελέτη για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, τα επισφαλή δάνεια παραμένουν το κύριο ζήτημα τόσο για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα όσο και για την οικονομία. Κατά συνέπεια, η διεξοδική εξέταση και κατανόηση των παραγόντων πίσω από αυτά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια είναι ζωτικής σημασίας για την εφαρμογή μέτρων που θα τα διαχειρίζονται αποτελεσματικά.

Το έτος 2020 είδε την ελληνική οικονομία να πέφτει σε σοβαρή ύφεση ως αποτέλεσμα της πανδημίας COVID-19, με αποτέλεσμα τον αποπληθωρισμό καθώς και την αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος, της αβεβαιότητας και του πιστωτικού κινδύνου. Εκτός από τα κληροδοτημένα περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται ήδη στα βιβλία διαφόρων τραπεζών, προστέθηκαν νέα μη εξυπηρετούμενα δάνεια.

3.2 Μελέτες κόκκινων δανείων στην Ελλάδα

Η κατηγοριοποίηση των δανείων σε τρεις διακριτές ομάδες: καταναλωτικά, στεγαστικά και επιχειρηματικά, έχει αποτελέσει αντικείμενο πολλών εμπειρικών μελετών. Ο Louzis et al. (2012) διεξήγαγε έρευνα για τον ελληνικό τραπεζικό τομέα, εξετάζοντας τόσο μακροοικονομικούς όσο και μεμονωμένους παράγοντες που επηρεάζουν τα τραπεζικά δάνεια. Ανέλυσαν ξεχωριστά τις κατηγορίες καταναλωτικών, στεγαστικών και επιχειρηματικών δανείων. Μέσω της χρήσης δεδομένων πάνελ για τις εννέα μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες μεταξύ του πρώτου τριμήνου 2003 και του τρίτου τριμήνου 2009, τα ευρήματά τους δείχνουν ότι αρκετοί παράγοντες, όπως ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, το ποσοστό ανεργίας, τα επιτόκια δανεισμού και το δημόσιο χρέος, επηρεάζουν σημαντικά τα ΜΕΔ. Η μελέτη δείχνει επίσης ότι οι συγκεκριμένες μεταβλητές της τράπεζας, και συγκεκριμένα οι παράγοντες ποιότητας διαχείρισης, όπως η αποδοτικότητα κόστους και η απόδοση, παίζουν ρόλο στον προσδιορισμό των ΜΕΔ στην Ελλάδα. Επιπλέον, οι ποσοτικές επιδράσεις των διαφόρων καθοριστικών παραγόντων ΜΕΔ ποικίλλουν ανάλογα με την κατηγορία του δανείου, με τα στεγαστικά δάνεια να επηρεάζονται λιγότερο από τις μακροοικονομικές αλλαγές. Εξετάζοντας δεδομένα από τις εννέα μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα μεταξύ του 1ου τριμήνου 2003 και του τρίτου τριμήνου 2009, οι Vouldis και Louzis (2018) χρησιμοποίησαν μια προσέγγιση οιονεί AIM, διαφοροποιώντας τα επιχειρηματικά, στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια και ανακάλυψαν ότι ορισμένες μεταβλητές της αγοράς (όπως οι πωλήσεις σούπερ μάρκετ, επιχειρηματικό κλίμα, δείκτες εμπιστοσύνης υπηρεσιών και κατασκευών) ήταν ιδιαίτερα προγνωστικοί για τα μελλοντικά ΜΕΔ. Επιπλέον, οι μεταβλητές σε επίπεδο τράπεζας (όπως ROE, ROA και αναποτελεσματικότητα) ήταν επίσης κορυφαίοι δείκτες των ΜΕΔ. Επιπλέον, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια καταναλωτών και επιχειρήσεων προβλέφθηκαν καλύτερα από τη βιομηχανική παραγωγή και τις εισαγωγές, αντίστοιχα. Ο Charalambakis et al. (2017) μελέτησε επίσης τους καθοριστικούς παράγοντες των ΜΕΔ στην Ελλάδα μεταξύ του 1ου τριμήνου 2005 και του 4ου τριμήνου 2015, εξετάζοντας συγκεντρωτικά δεδομένα για επιχειρηματικά,

στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια. Χρησιμοποίησαν ένα εκτεταμένο πλαίσιο SUR που αντιπροσώπευε μια κοινή δομική ρήξη στη σχέση μεταξύ των ΜΕΔ και των καθοριστικών παραγόντων τους. Αποκάλυψαν ότι οι πρωταρχικοί καθοριστικοί παράγοντες των ΜΕΔ στον ελληνικό τραπεζικό τομέα ήταν η ανεργία και ο πληθωρισμός, με την επίδρασή τους να ενισχύεται μετά την επιβάθυνση της ύφεσης και την αύξηση της πολιτικής αβεβαιότητας το πρώτο τρίμηνο του 2012.

Σε διάφορες μελέτες έχει διεξαχθεί εμπειρική έρευνα για μεμονωμένα δάνεια. Asimakopoulos et al. (2016) διεξήγαγε μια μελέτη για τα εταιρικά δάνεια που χρησιμοποίησε ένα σύνολο δεδομένων 13070 ελληνικών επιχειρήσεων μεταξύ 2008 και 2015. Τα ευρήματά τους έδειξαν ότι μία στις έξι εταιρείες με μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΔΔ) ήταν στρατηγικοί κακοπληρωτές. Επιπλέον, ανακάλυψαν ότι το ανεξόφλητο χρέος και η χρηματοοικονομική αβεβαιότητα είχαν θετική συσχέτιση με τη στρατηγική χρεοκοπία, ενώ παρατηρήθηκε αρνητική συσχέτιση μεταξύ στρατηγικής αθέτησης πληρωμών και αξίας εξασφαλίσεων. Οι μεσαίες και μεσήλικες επιχειρήσεις ήταν επίσης πιο επιρρεπείς σε στρατηγική χρεοκοπία. Οι Dendramis et al. (2018), χρησιμοποιώντας μια επέκταση του μοντέλου ανάλυσης επιβίωσης διακριτού χρόνου που αντιπροσωπεύει ενδογενώς εκτιμώμενες δομικές διακοπές στη βασική συνάρτηση κινδύνου, μοντελοποίησε την πιθανότητα αθέτησης 79016 ελληνικών ατομικών στεγαστικών δανείων με μηνιαία συχνότητα από τον Ιανουάριο 2008 έως τον Οκτώβριο 2014. Η μελέτη τους αποκάλυψε ότι η πολιτική αστάθεια, η οικονομική ύφεση και οι δυσμενείς χρηματοπιστωτικές συνθήκες ήταν οι κύριοι παράγοντες που οδηγούσαν σε αθέτηση υποχρεώσεων στεγαστικών δανείων. Διαπίστωσαν επίσης ότι η απαγόρευση της νομοθεσίας περί αποκλεισμού στεγαστικών δανείων αύξησε την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων, αυξάνοντας έτσι το κίνητρο ηθικού κινδύνου για τους δανειολήπτες να αθετήσουν τα δάνειά τους. Ανακαλύφθηκε ότι η αναδιάρθρωση ή η αναχρηματοδότηση στεγαστικών δανείων έχει ευνοϊκό αντίκτυπο στην πιθανότητα μελλοντικών χρεοκοπιών. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις ότι η πιθανότητα αθέτησης επηρεάζεται από συγκεκριμένες μεταβλητές που σχετίζονται με δάνεια, όπως η σχέση μεταξύ του συνολικού υπολοίπου ενός δανείου και

της τελευταίας αξιολόγησης των εξασφαλίσεων, και ο λόγος των καθυστερημένων πληρωμών προς το συμβατικό ποσό. Επηρεάζεται επίσης από μεγαλύτερους οικονομικούς δείκτες, συμπεριλαμβανομένου του τρέχοντος ποσοστού πληθωρισμού και του ποσοστού ανεργίας.

Στη μελέτη του, ο Giannopoulos (2018) χρησιμοποιεί μια διωνυμική προσέγγιση λογιστικής παλινδρόμησης για να εξετάσει την προέλευση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) στην Ελλάδα. Για να το κάνει αυτό, αναλύει ένα δείγμα 2591 δανείων που δόθηκαν σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις για να καλύψουν τις ανάγκες τους σε κεφάλαιο κίνησης, τα οποία χορηγήθηκαν το 2005. Ο Γιαννόπουλος παρακολουθεί τις αλλαγές κατάστασης αυτών των δανείων κατά τη διάρκεια ενός έτους, από τον Δεκέμβριο του 2010 έως τον Δεκέμβριο 2011. Τα ευρήματά του αποκαλύπτουν ότι αρκετοί παράγοντες συμβάλλουν θετικά στα ΜΕΔ. Για παράδειγμα, η ηλικία του ιδιοκτήτη της επιχείρησης, η αναλογία δανείου προς κύκλο εργασιών και η παρελθούσα παραβατική συμπεριφορά του δανειολήπτη πριν από τη χορήγηση του δανείου. Αντίθετα, ο υψηλότερος πλούτος των δανειοληπτών, οι ισχυρότερες εξασφαλίσεις και τα περισσότερα χρόνια στην επιχείρηση έχουν όλα αρνητική συσχέτιση με τα ΝΡΛ. Εν τω μεταξύ, οι Dendramis et al (2020) διερευνούν την πιθανότητα αθέτησης υποχρεώσεων στα καταναλωτικά δάνεια χρησιμοποιώντας τη λοξή κατανομή logit ως συνάρτηση της ασύμμετρης δυαδικής σύνδεσης. Η έρευνά τους επικεντρώνεται σε 55805 μεμονωμένα καταναλωτικά δάνεια στην Ελλάδα, με μηνιαία συχνότητα από τον Απρίλιο του 2009 έως τον Δεκέμβριο του 2015. Η ικανότητα του μοντέλου ανάλυσης επιβίωσης να υπολογίζει την πιθανότητα αθέτησης ενός καταναλωτικού δανείου ενισχύεται σημαντικά με τη χρήση της λοξής κατανομής logit, ιδιαίτερα σε οικονομικές καταστάσεις, σε σύγκριση με τη χρήση των κατανομών logit και cloglog. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι ο λόγος του ληξιπρόθεσμου ποσού ενός καταναλωτικού δανείου προς το υπόλοιπό του είναι κρίσιμος παράγοντας για την πρόβλεψη αθέτησης του δανείου, ενώ οι αναλογίες δόσεων και οι πληρωμές που γίνονται προς το προσωπικό εισόδημα του δανειολήπτη μειώνουν την πιθανότητα αθέτησης. Ως εκ τούτου, μπορεί να συναχθεί ότι η προσαρμογή των δόσεων του δανείου στο εισόδημα των δανειοληπτών θα μπορούσε δυνητικά να αυξήσει τα επιτόκια αποπληρωμής των

καταναλωτικών δανείων. Αντίθετα, ο αντίκτυπος των μακροοικονομικών συμμεταβλητών όπως ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ, το ποσοστό ανεργίας και το ποσοστό πληθωρισμού στην πιθανότητα αθέτησης των δανείων είναι ελάχιστη.

Μέσω της χρήσης μιας προσέγγισης Vector Autoregressive (VAR) και Vector Error Correction (VEC), μια ομάδα μελετών διερεύνησε τη δυναμική συμπεριφορά των NPLs και άλλων οικονομικών μεταβλητών. Μια τέτοια μελέτη, που διεξήχθη από τους Konstantakis et al. (2016), ανέλυσε τους καθοριστικούς παράγοντες των ΜΕΔ στον ελληνικό τραπεζικό τομέα μεταξύ 4ου τριμήνου 2001 - 1ου τριμήνου 2015. Η χρήση συγκεντρωτικών δεδομένων και η εφαρμογή μιας προσέγγισης VAR/VEC οδήγησαν στην ανακάλυψη ότι τα ΜΕΔ επηρεάστηκαν έντονα από το δημόσιο χρέος, γεγονός που υποδηλώνει μια συσχέτιση μεταξύ των δημοσιονομικών ζητημάτων της Ελλάδας και της αύξησης των ΜΕΔ. Επιπλέον, η μελέτη διαπίστωσε ότι η αύξηση των ΜΕΔ συνδέθηκε με αυξημένα επίπεδα ανεργίας στην ελληνική οικονομία. Μονοκρούσσοι κ.ά. (2016) χρησιμοποίησαν επίσης μια προσέγγιση VAR/VEC στη μελέτη τους, όπου διερεύνησαν τους καθοριστικούς παράγοντες των ΝCDs στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2005Q1 - 2015Q4. Η έρευνά τους αποκάλυψε ότι η αργή οικονομική δραστηριότητα και η αύξηση των ποσοστών ανεργίας ήταν βασικοί παράγοντες που συνέβαλαν στην αύξηση των ΜΕΔ. Οι λόγοι πίσω από τη σημαντική αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ) στην Ελλάδα μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης του 2008 μελετήθηκαν από τους Toudas et al. (2017). Ανακάλυψαν ότι αυτή η αύξηση οφείλεται κυρίως στη σημαντική μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και στην ταυτόχρονη αύξηση της ανεργίας, σε αντίθεση με την ταχεία πιστωτική επέκταση της Ελλάδας μετά την υιοθέτηση του ευρώ. Toudas et al. διερεύνησε επίσης τη συσχέτιση μεταξύ των ΜΕΔ στις τέσσερις κυρίαρχες συστημικές τράπεζες στην Ελλάδα (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Alpha Bank, Τράπεζα Πειραιώς και Eurobank) από το 2005 έως το 2016. Μέσω μιας μεθοδολογίας VAR/VEC, ανακάλυψαν ότι το επίπεδο ΜΕΔ κάθε τράπεζας δεν επηρεάστηκε μόνο από τις δικές τους επιδόσεις σε προηγούμενες περιόδους, αλλά και από τις επιδόσεις άλλων τραπεζών τις ίδιες

περιόδους. Επιπλέον, η παρορμητική απάντηση σε ένα θετικό σοκ στο επίπεδο των ΜΕΔ κάθε τράπεζας αποκάλυψε συσχετίσεις και μεταξύ των τεσσάρων τραπεζών.

Στη βιβλιογραφία της ελληνικής τραπεζικής υπάρχουν αρκετοί δείκτες που χρησιμοποιούνται επιπλέον του δείκτη NED για την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου. Η Makri (2015) εξετάζει την επίδραση ορισμένων μακροοικονομικών και λογιστικών δεικτών στον πιστωτικό κίνδυνο, ο οποίος αντιπροσωπεύεται εναλλακτικά από τους δείκτες προβλέψεων για ζημίες δανείων (LLP) και τα αποθεματικά για ζημίες δανείων (LLR). Η μελέτη χρησιμοποιεί δύο σύνολα δεδομένων, ένα που περιέχει ετήσιες πληροφορίες σε επίπεδο τράπεζας από το 2000 έως το 2011 και ένα άλλο που συγκεντρώνει τριμηνιαία στοιχεία από το 1ο τρίμηνο του 2001 έως το τέταρτο τρίμηνο του 2012. Η μελέτη διαπιστώνει ότι ο πιστωτικός κίνδυνος επηρεάζεται θετικά από την ανεργία, το δημόσιο χρέος και τον πληθωρισμό. ενώ η αύξηση του ΑΕΠ έχει αρνητική επίδραση. Επιπλέον, υψηλότερα επίπεδα κεφαλαιακών δεικτών, ρευστότητας και κερδοφορίας συνδέονται με καλύτερης ποιότητας χαρτοφυλάκια δανείων στις τράπεζες.

Επιπλέον, έχει εισαχθεί εμπειρική βιβλιογραφία που αξιολογεί την επίδραση της ποιότητας διακυβέρνησης στο NDS. Αναστασίου κ.ά. (2019) ανέπτυξαν έναν καινοτόμο δείκτη διακυβέρνησης που καταγράφει την κοινή διακύμανση έξι Παγκόσμιας Δείκτες Διακυβέρνησης (WGI) ειδικά για την Ελλάδα μέσω της ανάλυσης κύριας συνιστώσας (PCA). Οι συγγραφείς αναλύουν τα ετήσια δεδομένα από το 1996 έως το 2016 και ανακαλύπτουν ότι ο νέος δείκτης διακυβέρνησης έχει σημαντικό στατιστικό αντίκτυπο στις NLD. Έχει επίσης παρατηρηθεί ότι η ανεπαρκής διακυβέρνηση και ο συστημικός κίνδυνος ρευστότητας είναι και οι δύο παράγοντες που συμβάλλουν στην αύξηση των ΜΕΔ.

Οι Karafolas & Ktenidou (2019) έχουν ασχοληθεί με τον αντίκτυπο των νομοθετικών αλλαγών στην Ελλάδα μετά την κρίση. Υπογραμμίζουν τη σημασία της υπερχρέωσης και την αναγκαιότητα νομικής προστασίας τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις επιχειρήσεις. Παρά την εφαρμογή νέων πτωχευτικών νόμων και την προώθηση των εξωδικαστικών

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

διακανονισμών, τα μέτρα αυτά αποδείχθηκαν αναποτελεσματικά για τη μείωση των ΜΕΔ λόγω της σοβαρότητας της οικονομικής παρακμής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

4.1 Επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα

Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) και ο δεσμός σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος συνεχίζουν να προσελκύουν περισσότερη ερευνητική προσοχή, ειδικά μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση (GFC) του 2008 / 2009 που οδήγησε σε πιστωτική κρίση στις περισσότερες οικονομίες. Οι οικονομίες που λειτουργούσαν σε έναν αναπτυσσόμενο τραπεζικό τομέα κατά την περίοδο πριν από την κρίση αναγκάστηκαν σε μια ξαφνική διακοπή της πιστωτικής επέκτασης το 2008. Υιοθετήθηκαν μέτρα για τον μετριασμό των επιπτώσεων των κόκκινων δανείων στην τραπεζική σταθερότητα στον απόηχο του ΑΕΠ (Ngozi, 2019).

Τα τελευταία χρόνια, τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια παρουσιάζουν τάση και αποτελούν αιτία ανησυχίας για τη σταθερότητα των τραπεζών ενόψει της συγκλονιστικής οικονομικής ύφεσης. Στον τραπεζικό κλάδο, μεγάλοι, μεσαίοι και μικροί τραπεζικοί όμιλοι, παρουσίασαν ευπάθεια στο πιο σοβαρό σοκ της αύξησης 200 τοις εκατό των κόκκινων δανείων, αλλά καμία από τις ομάδες δεν μπόρεσε να διατηρήσει τον αντίκτυπο του ίδιου μεγέθους των κραδασμών τον Δεκέμβριο του 2016 καθώς οι δείκτες κεφαλαιακής τους επάρκειας μετά το σοκ έπεσαν κάτω από την ελάχιστη προληπτική απαίτηση 10 τοις εκατό. Συχνά, τα ίδια προληπτικά εργαλεία, όπως ο δείκτης ρευστότητας, ο δείκτης δανείων προς καταθέσεων, τα μεγάλα ανοίγματα και οι απαιτήσεις αποθεματικών έχουν εφαρμοστεί για την αντιμετώπιση ζητημάτων μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών, ανεξαρτήτως μεγέθους. Ορισμένες μελέτες έχουν υποστηρίξει ότι τα ΜΕΔ και ο αντίκτυπός τους στην τραπεζική σταθερότητα δεν μπορούν να είναι τα ίδια σε διαφορετικές κατηγορίες τραπεζών λόγω διαφορετικών επιπέδων πειθαρχίας στην αγορά, στρατηγικών διαχείρισης κινδύνου, ρυθμιστικών και εποπτικών μέτρων και πηγών κεφαλαίων (πχ. Detragiache & Gupta, 2006; Martinez - Miera & Repullo, 2010; Bertay et al., 2013).

Το τραπεζικό σύστημα είναι ένας συνδυασμός χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που είναι υπεύθυνα για τη φύλαξη και τον δανεισμό χρημάτων και την παροχή άλλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στον πληθυσμό. Τεχνικά, οι αποδέκτες καταθέσεων των οποίων οι υποχρεώσεις περιλαμβάνονται στον εθνικό ορισμό του χρήματος ευρείας κλίμακας αποτελούν πολύ σημαντικό συστατικό του τραπεζικού συστήματος. Στις περισσότερες αναδυόμενες οικονομίες όπου τα μη τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βρίσκονται ακόμη σε γέννηση, η συνιστώσα του τραπεζικού συστήματος που δέχεται καταθέσεις είναι συνήθως τεράστια. Ως εκ τούτου, το σοκ στην πλευρά του ενεργητικού μιας ομάδας τραπεζών, μέσω της αύξησης των ΜΕΔ στο πιστωτικό χαρτοφυλάκιο θα μπορούσε να επεκταθεί και να επηρεάσει τη σταθερότητα του συστήματος. Ένα καλό μέτρο της τραπεζικής σταθερότητας είναι απαραίτητο για την αντιμετώπιση ζητημάτων αστάθειας στο σύστημα (Ngozi, 2019).

Στην πλειονότητα της ακαδημαϊκής βιβλιογραφίας, η σταθερότητα των τραπεζών έχει μετρηθεί στο πλαίσιο CAMELS χρησιμοποιώντας μεμονωμένους δείκτες όπως η απόδοση περιουσιακών στοιχείων (ROA) και η απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE) (βλ. Kolapo et al. (2012), Warue (2013), Mensah & Adjei (2015)). Η απόδοση των περιουσιακών στοιχείων μετρά την αποτελεσματικότητα των αποδεκτών καταθέσεων στη χρήση των περιουσιακών στοιχείων για τη δημιουργία κερδών. Το ROA αποκαλύπτει πώς το χρέος οδηγεί τις αποδόσεις, με τον ίδιο τρόπο που το ROE δείχνει την έκταση της αποτελεσματικότητας των επενδύσεων σε μετοχές. Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος μπορεί να μην αποτυπώνεται επαρκώς με έναν μόνο δείκτη, επειδή ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας, για παράδειγμα, μπορεί να μην εγγυάται τη σταθερότητα. Οι Gadanez & Jayaram (2009) σημειώνουν ότι κεντρικές τράπεζες όπως η Τσεχική Εθνική Τράπεζα (CNB), η Νομισματική Αρχή του Χονγκ Κονγκ (HKMA), η Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας (CBT) και η Swiss National Bank (SNB) μετρούν τώρα την τραπεζική σταθερότητα χρησιμοποιώντας σύνθετους δείκτες. Ως εκ τούτου, μια βαθμολογία Z που υπολογίζεται με ROA και ROE θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως δείκτης για τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Ο δείκτης χρηματοπιστωτικής σταθερότητας κρίθηκε χρήσιμος λόγω των δυνατοτήτων του. αντικατοπτρίζει τη χρηματοοικονομική δομή

της χώρας (EKT, 2007), λογαριασμών για χρηματοοικονομικές καινοτομίες (Boudebous & Chichti, 2013), επιτρέπει στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να παρακολουθούν την εξέλιξη αγχωτικών καταστάσεων και εξετάζει την κατάσταση της συμπεριφοράς των τραπεζών σε ατομική βάση (Raluca & Dumitru, 2014). Οι Sere - Ejembi et al. (2014) χρησιμοποιούν τη μεθοδολογία του πίνακα συνεδρίων, ενώ οι Raluca και Dumitru (2014) εφαρμόζουν το Z - score που προτάθηκε για πρώτη φορά από τον Altman (2000) και αναπτύχθηκε από τους Mercieca et al. (2007) για την κατασκευή του δείκτη σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Ο Schaeck (2007) υποστηρίζει ότι το κύριο πλεονέκτημα του Z - score είναι η υπολογιστική απλότητα για χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή εταιρείες. Οι υπάρχουσες θεωρίες έχουν δημιουργήσει μια σύνδεση μεταξύ των ΜΕΔ και της τραπεζικής σταθερότητας, επομένως, είναι επίσης επιτακτική ανάγκη να κατανοήσουμε τα θεμελιώδη στοιχεία των ΜΕΔ.

Η έννοια των ΜΕΔ έχει εκφραστεί από διαφορετικούς συγγραφείς στη βιβλιογραφία. Ένα κοινό χαρακτηριστικό των ΜΕΔ είναι η περίοδος κατά την οποία το κεφάλαιο και οι τόκοι παραμένουν απλήρωτα και μη εξυπηρετούμενα πριν ένα δάνειο ταξινομηθεί ως μη εξυπηρετούμενο. Οι Carpio & Klingebiel (1990) περιέγραψαν τα ΜΕΔ ως δάνεια που δεν παράγουν εισόδημα για μια διαρκή περίοδο τουλάχιστον τριών μηνών. Μάταια, οι Alton & Hazen (2001) εξέφρασαν τα ΜΕΔ ως δάνεια που είναι ληξιπρόθεσμα 90 ή περισσότερες ημέρες ή δεν είναι πλέον δεδουλευμένων τόκων. Το IMF Financial Soundness Indicators Compilation Guide of 2006 συνιστά τα δάνεια να ταξινομούνται ως μη εξυπηρετούμενα όταν η πληρωμή τόσο του κεφαλαίου όσο και των τόκων έχει καθυστερήσει τρεις μήνες ή περισσότερο ή όταν οι πληρωμές τόκων ίσων με τόκους τριών μηνών ή περισσότερο έχουν κεφαλαιοποιηθεί, αναχρηματοδοτηθεί ή μετατραπεί. Ένα ενδιαφέρον επιχείρημα που προβάλλεται από τον Οδηγό του ΔΝΤ είναι ότι ένα δάνειο μπορεί επίσης να χαρακτηριστεί ως μη εξυπηρετούμενο όταν ο οφειλέτης υποβάλλει αίτηση πτώχευσης (Ngozi , 2019).

4.2 Επιπτώσεις στην τραπεζική κερδοφορία

Το τραπεζικό σύστημα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον σύγχρονο οικονομικό κόσμο. Οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον σχηματισμό κεφαλαίων, ο οποίος είναι απαραίτητος για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Κινητοποιούν τις μικρές οικονομίες των ανθρώπων που είναι διασκορπισμένοι σε μια ευρεία περιοχή μέσω του δικτύου των καταστημάτων τους σε όλη τη χώρα και τη διαθέτουν για παραγωγικούς σκοπούς. Έτσι, οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία νέου κεφαλαίου (ή σχηματισμού κεφαλαίου) σε μια χώρα και έτσι βοηθούν τη διαδικασία ανάπτυξης. Μια σειρά από εταιρικές αποτυχίες και οικονομικές κρίσεις έχουν τραβήξει την προσοχή σε ζητήματα οργανωτικής διακυβέρνησης, ειδικά για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Ο σκοπός της εταιρικής διακυβέρνησης στον τραπεζικό τομέα χωρίς καμία αμφιβολία χτίζει και ενισχύει τη λογοδοσία, την αξιοπιστία, την εμπιστοσύνη, τη διαφάνεια και την ακεραιότητα. Η εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της αρχιτεκτονικής διακυβέρνησης μιας χώρας. Μπορεί να έχει επιπτώσεις στη συστημική χρηματοπιστωτική σταθερότητα και να διαμορφώσει το πρότυπο κατανομής πιστώσεων και τη συνολική προσφορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Εξ ου και η αναγκαιότητα και η σημασία της επιβολής αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης στον τραπεζικό τομέα (Khanifah et al., 2020).

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι πολύ σημαντικά για την οικονομική ανάπτυξη ενός έθνους καθώς βοηθούν στην εύκολη ροή πιστώσεων που οδηγεί σε επενδυτικές ευκαιρίες σε παραγωγικούς τομείς. Ως εκ τούτου, η ευρωστία των τραπεζικών ιδρυμάτων αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η αποδοτική και αποτελεσματική απόδοση του τραπεζικού κλάδου με την πάροδο του χρόνου εγγυάται την οικονομική σταθερότητα οποιουδήποτε έθνους (Gnawali, 2018). Παρά το λειτουργικό κόστος της κατοχής ενός τεράστιου χαρτοφυλακίου δανείων, η κερδοφορία των τραπεζών θα πρέπει να αυξηθεί με πιο υψηλό λόγο δανείων προς τα περιουσιακά στοιχεία, μόνο εάν τα επιτόκια των δανείων απελευθερώνονται και η τράπεζα εφαρμόζει προσαυξημένη τιμολόγηση. Μεταξύ των διαφορετικών τύπων κινδύνου που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, ο πιστωτικός κίνδυνος

φαίνεται να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην κερδοφορία μιας τράπεζας επειδή τα έσοδα μιας τράπεζας παράγονται από δάνεια από τα οποία προέρχονται οι τόκοι (Laryea et al., 2016).

Ο τραπεζικός κλάδος υφίσταται μια ριζική μετατόπιση, η οποία καθοδηγείται από τον νέο ανταγωνισμό από τα μεταβαλλόμενα επιχειρηματικά μοντέλα, τις αυξανόμενες ρυθμίσεις και τις πιέσεις συμμόρφωσης και τις ανατρεπτικές τεχνολογίες. Οι τράπεζες πρέπει ακόμη να παράγουν κέρδη για τους μετόχους τους και να ασκήσουν τον ρόλο τους στην αγορά. Βασικά, το μη εξυπηρετούμενο δάνειο (NPL) αντανακλά το επίπεδο απόδοσης των τραπεζών. Οι τράπεζες υποχρεούνται από το νόμο να αναφέρουν τον λόγο των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των δανείων ως μέτρο του επιπέδου πιστωτικού κινδύνου της τράπεζας και της ποιότητας των ανεξόφλητων δανείων. Ένας πολύ υψηλός δείκτης δείχνει ότι η τράπεζα βρίσκεται σε μεγαλύτερο κίνδυνο ζημίας εάν δεν ανακτήσει τα οφειλόμενα ποσά των δανείων, ενώ ένας μικρός δείκτης δείχνει ότι τα ανεξόφλητα δάνεια παρουσιάζουν χαμηλό κίνδυνο για την τράπεζα. Η αύξηση των ΜΕΔ συνεπάγεται την αναγκαιότητα προβλέψεων γιατί μειώνει τα συνολικά κέρδη. Εάν υπάρχει υψηλό ποσοστό τραπεζικής πίστης, θα υπάρχει μεγαλύτερη πιθανότητα να υποφέρουν οι τράπεζες από την οικονομική κρίση και το αντίστροφο.

Προηγούμενη έρευνα έχει δείξει ότι ο λόγος για την αποτυχία των τραπεζών είναι η αύξηση των ΜΕΔ που προκαλούνται από σκληρές οικονομικές καταστάσεις, αναρμόδια διαχείριση δανείων και ελλιπή κατανόηση των όρων δανείων, μεταξύ πολλών άλλων. Ένα μη εξυπηρετούμενο δάνειο (NPL) είναι ένα τραπεζικό δάνειο που βρίσκεται σε καθυστερημένη αποπληρωμή ή είναι απίθανο να αποπληρωθεί πλήρως από τον δανειολήπτη. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αποτελούν σημαντική πρόκληση για τον τραπεζικό τομέα, καθώς μειώνουν την κερδοφορία των τραπεζών και συχνά παρουσιάζονται ως παρεμπόδιση των τραπεζών να μπορούν να δανείζουν περισσότερο σε επιχειρήσεις και καταναλωτές, γεγονός που με τη σειρά του επιβραδύνει την οικονομική ανάπτυξη (Singh, 2021).

4.3 Επιπτώσεις λόγω κρίσεων

Οι κρίσεις που προκαλούν εκτεταμένες οικονομικές ζημιές περιλαμβάνουν πολέμους, πετρελαϊκές κρίσεις, χρηματοπιστωτικές κρίσεις και πανδημίες – όλα αυτά μπορούν να παρατηρηθούν τα τελευταία 70 χρόνια. Ενώ κάθε κρίση είχε το δικό της σύνολο αιτιών, πυροδοτήσεων, δυναμικών και πολιτικών απαντήσεων, προκύπτουν ορισμένα κοινά θέματα. Όλες οι κρίσεις έχουν οικονομικές συνέπειες που μπορεί να γίνουν ορατές σε διαφορετικά επίπεδα –το κράτος, οι εταιρείες, τα νοικοκυριά– και τελικά ο ίδιος ο χρηματοπιστωτικός τομέας. Εστιάζοντας στις οικονομικές κρίσεις μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο σε όλο τον κόσμο, οι Claessens et al. (2014) συνοψίζουν μια τεράστια βιβλιογραφία που βρίσκει ότι οι οικονομικές κρίσεις προέρχονται είτε από κάποιου είδους φούσκα τιμών περιουσιακών στοιχείων που βασίζεται σε χρηματοοικονομική μόχλευση, π.χ. πληθωρισμός των τιμών κατοικίας σε συνδυασμό με πιστωτικές εκρήξεις ή από κάποιο είδος διασύνδεσης του χρηματοπιστωτικού τομέα αρκετά μεγάλο ώστε να προκαλεί συστημικό κίνδυνο. Οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις μπορεί να προέρχονται απευθείας από τον χρηματοπιστωτικό τομέα, όπως στη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 / 2009, αλλά όχι απαραίτητα : οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις μπορεί επίσης να προκύψουν από μια διαταραχή του πραγματικού τομέα, όπως ένα σοκ στην τιμή του πετρελαίου ή μια πανδημία που θέτει σε κίνδυνο το δίκτυο των συμβάσεων χρέους που διασυνδέει άτομα και επιχειρήσεις με την πάροδο του χρόνου.

Κατά συνέπεια, ορισμένα δάνεια γίνονται μη εξυπηρετούμενα μετά την κρίση και οι τράπεζες πρέπει να αντιμετωπίσουν ένα αυξημένο επίπεδο ΜΕΔ με τρόπο που να διατηρεί τη δική τους βιωσιμότητα και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος γενικότερα. Εάν τα ΜΕΔ αυξάνονται στον ισολογισμό πολλών ή όλων των τραπεζών ταυτόχρονα, οι εποπτικές αρχές, οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες μπορεί να αισθανθούν όλοι την ανάγκη να παρέμβουν προκειμένου να διαφυλαχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα.

4.3.1 Το παράδειγμα της πανδημίας COVID - 19

Παρά το δύσκολο περιβάλλον στην τρέχουσα κρίση COVID - 19, οι τράπεζες συνέχισαν να παρέχουν χρηματοδότηση στην πραγματική οικονομία και οι απώλειες στα τραπεζικά βιβλία ήταν αρκετά περιορισμένες. Σύμφωνα με το ESRB (2021), «η δημοσιονομική απάντηση έχει σταθεροποιήσει τόσο τον δανεισμό όσο και το χρηματοπιστωτικό σύστημα». Ωστόσο, «οι κίνδυνοι εξακολουθούν να υπάρχουν», καθώς το 35% των νέων τραπεζικών δανείων έχει υποβληθεί σε μέτρα δημοσιονομικής στήριξης προς τις επιχειρήσεις (ESRB 2021). Αυτό υποδηλώνει ότι από τη στιγμή που θα αποτραπούν τα μορατόριουμ και άλλα μέτρα στήριξης, η πραγματική οικονομία και οι τράπεζες ενδέχεται να επηρεαστούν σε μεγάλο βαθμό και τα επίπεδα ΜΕΔ θα αυξηθούν τελικά.

Οι διαταραχές του πραγματικού τομέα έπληξαν τον τραπεζικό τομέα έμμεσα, ιδίως αποδυναμώνοντας ή βλάπτοντας τα επιχειρηματικά μοντέλα των επιχειρήσεων και μειώνοντας τον πλούτο των νοικοκυριών. Και οι δύο επιπτώσεις θα αποδυναμώσουν τελικά το χαρτοφυλάκιο δανείων μιας τράπεζας. Ως αποτέλεσμα, ένα δυσανάλογο μερίδιο του χαρτοφυλακίου δανείων θα γίνει μη εξυπηρετούμενο, μειώνοντας το οικονομικό κεφάλαιο της τράπεζας. Η τρέχουσα πανδημία δεν αποτελεί εξαίρεση σε αυτό το καθεστώς. Ωστόσο, βλέπουμε τρία χαρακτηριστικά που είναι μοναδικά για την τρέχουσα κρίση. Πρώτον, οι εξαιρετικές διαφορές στον αντίκτυπο της κρίσης σε όλους τους κλάδους της βιομηχανίας. Δεύτερον, ένα άνευ προηγουμένου επίπεδο κρατικής παρέμβασης και δημοσιονομικής στήριξης σε επίπεδο βιομηχανίας. Τρίτον, ένα υψηλό επίπεδο ασάφειας προσδοκιών ως προς τις πιο μακροπρόθεσμες συνέπειες του πραγματικού τομέα, λόγω των σειριακών lockdowns. Σύμφωνα με το πρώτο χαρακτηριστικό που μόλις αναφέρθηκε, οι χρεοκοπίες μειώθηκαν στις χώρες του ΟΟΣΑ τους τελευταίους μήνες λόγω δημοσιονομικών ενεργειών (Djankov & Zhang 2021), όπως και τα ΜΕΔ στους τραπεζικούς ισολογισμούς.

Υπάρχει ευρέως φόβος ότι αυτές οι τάσεις θα αντιστραφούν μόλις οι κυβερνήσεις ξετυλίξουν τα μέτρα στήριξης. Οι τράπεζες και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να

προγραμματίσουν εκ των προτέρων, να προετοιμαστούν για γρήγορη πρόβλεψη ζημιών και να σχεδιάσουν αποτελεσματικές διορθωτικές ενέργειες σε περίπτωση ελλείψεων τραπεζικών κεφαλαίων.

Το πρώτο χαρακτηριστικό, οι διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικές βιομηχανίες που προκαλούνται από μια πολιτική lockdown που είναι μάλλον καταστροφική σε ορισμένους κλάδους, όπως ο τουρισμός, τα εστιατόρια και ο πολιτισμός, ενώ προωθεί το επιχειρηματικό μοντέλο σε άλλους κλάδους. Παραδείγματα βιομηχανιών που επωφελούνται από την κρίση περιλαμβάνουν το ηλεκτρονικό εμπόριο, τις επικοινωνίες, την τεχνολογία της πληροφορίας γενικά και τα φαρμακευτικά προϊόντα. Ωστόσο, η κρίση δεν αυξάνει μόνο τον κίνδυνο χρηματοδότησης μη βιώσιμων εταιρειών (χρηματοδότηση ζόμπι), αλλά επίσης ενεργοποιεί περισσότερες ευκαιρίες για χρηματοδότηση καινοτομίας και ανάπτυξης από ό,τι σε προηγούμενες κρίσεις. Αυτό μπορεί να συμβεί σε μία και την ίδια εταιρεία ταυτόχρονα λόγω της αναδιάρθρωσης του επιχειρηματικού μοντέλου ή σε όλους τους βιομηχανικούς τομείς. Η αβεβαιότητα σχετικά με το ποιος θα χρεοκοπήσει και ποιος όχι επιδεινώνεται σημαντικά από τα μεγάλα ποσά δημοσιονομικής στήριξης που μεταφέρονται επί του παρόντος σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Δεδομένου ότι αυτές οι μεταφορές ενδέχεται να αλλάζουν μέγεθος και κατεύθυνση κάθε μήνα, η ακρίβεια με την οποία μπορούν να γίνουν οι προεπιλεγμένες προβολές είναι πιθανώς πολύ χαμηλότερη από ό,τι ήταν υπό συνθήκες εκτός COVID (Moreno et al. 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΚΟΚΚΙΝΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

5.1 Μέθοδοι διαχείρισης των κόκκινων δανείων

Όταν πρόκειται για την αντιμετώπιση του όγκου των NPLs, η αναγνώριση του προβλήματος είναι το πρώτο βήμα. Οι τράπεζες χρειάζεται με διαφάνεια και αξιοπιστία να αξιολογούν την ποιότητα των περιουσιακών τους στοιχείων και να δημιουργούν προβλέψεις σχετικά με αναμενόμενες ζημίες. Μια αξιόπιστη καθοδήγηση προς τις αγορές μπορεί να βοηθήσει στην αποκατάσταση της εμπιστοσύνης της αγοράς που πλήττεται από την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Η στήριξη στις εθελοντικές προσπάθειες των τραπεζών για την επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων μπορεί να μην είναι επαρκής ακόμη και όταν έχει αναγνωριστεί ο όγκος των NPLs. Οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν να καθοδηγήσουν τις τράπεζες ως προς την βέλτιστη χρήση των κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας τους και να καθορίσει τις προβλέψεις σχετικά με τις ζημίες των ανοιγμάτων. Οι τράπεζες μπορεί να χρειαστεί να αναπτύξουν ειδική ικανότητα για την διαχείριση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων ο οποίος είναι άλλος ένας τομέας που μπορεί να παρέμβει η ρυθμιστική αρχή (M.Balgova, A.Plekhanov & M.Skrzypinska, 2017).

Το ινστιτούτο χρηματοοικονομικής σταθερότητας υποστηρίζει πως η αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων είναι μια πρόκληση που δεν σταματά. Ο (Cambell, 2007) υποστήριξε πως είναι ζωτικής σημασίας να ληφθούν υπόψιν τρεις διαφορετικοί παράγοντες για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Ο πρώτος παράγοντας έχει να κάνει με το πως οι τράπεζες μπορούν να αποτρέψουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ή να τα κρατήσουν σε ελεγχόμενα επίπεδα. Δεύτερον, έχει σημασία σε ποιες τράπεζες μπορούν να βρεθούν τα συγκεκριμένα δάνεια. Τέλος, ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψιν είναι το πως πρέπει να αντιμετωπίζονται οι αφερέγγυες τράπεζες. Makri, V. (2015)

Το πρώτο στάδιο για τη διαχείριση των NPLs είναι η πρόληψη και ο έλεγχος. Η ύπαρξη επαρκούς νομικής εξουσίας παίζει σημαντικό ρόλο προκειμένου οι τραπεζικές εποπτικές αρχές να αναλάβουν το έργο τους και να είναι αποτελεσματικές. Πιο συγκεκριμένα, τέτοιου είδους εξουσία θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα κατάλληλο σύστημα αδειοδότησης και όσον αφορά τον επόπτη θα πρέπει να έχει στη διάθεση του ένα σύνολο εργαλείων για τις απαραίτητες διαρθρωτικές ενέργειες οι οποίες μπορεί να περιλαμβάνουν τη δυνατότητα κλεισίματος των τραπεζών με ανάκληση της τραπεζικής άδειας. Επιπλέον το σύστημα εποπτείας και προληπτικής ρύθμισης, δεν είναι επαρκές στην περίπτωση τραπεζών με προβλήματα ρευστότητας. Επομένως, απαιτείται έκτακτος μηχανισμός χρηματοδότησης ρευστότητας. Έναν τέτοιο μηχανισμό μπορεί να παρέχει μόνο η κεντρική τράπεζα, όμως, για να αποφευχθεί η αύξηση του ηθικού κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, η χρήση του μηχανισμού θα πρέπει να είναι διακριτική (A. Cambell, 2007).

Σχετικά με το δεύτερο στάδιο, οι τράπεζες θα πρέπει να διαχειρίζονται τα απομειωμένα περιουσιακά τους στοιχεία. Η διαχείριση απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων (impaired asset management) είναι μια περίπλοκη αλλά πολύ σημαντική διαδικασία ανάκαμψης των αφερέγγυων τραπεζών. Μετά την πρόληψη και τον έλεγχο καθώς και τη διαχείριση των απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων στο τρίτο στάδιο έρχεται η διαδικασία αντιμετώπισης των αφερέγγυων τραπεζών. Η καλή κατάσταση του τραπεζικού συστήματος είναι απαραίτητη για την οικονομία κάθε χώρας και πιο συγκεκριμένα για το σύστημα πληρωμών. Επιπλέον αδιαμφισβήτητο γεγονός και υψηλής σημασίας είναι τα οικονομικά προβλήματα που μια τράπεζα μπορεί να προκαλέσει σε άλλες τράπεζες με αποτέλεσμα μια συστημική κρίση, με τους καταθέτες να παίρνουν τα χρήματά τους από τις τράπεζες (D. Anastasiou, 2016).

Μερικοί από τους πιο άμεσους τρόπους εφαρμογής αναδιάρθρωσης – διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων πραγματοποιούνται τόσο σε βραχυπρόθεσμο όσο και σε μακροπρόθεσμο χρονικό περιθώριο. Συγκεκριμένα, για βραχυπρόθεσμες ρυθμίσεις διαχείρισης των δανείων χρησιμοποιούνται οι παρακάτω τρόποι:

- Καταβολή μόνο των τόκων σε καθορισμένη βραχυπρόθεσμη περίοδο

- Μείωση του ποσού των δόσεων στην ίδια περίοδο
- Περίοδος χάριτος ή αναστολή πληρωμών για κάποιο συγκεκριμένο διάστημα
- Κεφαλαιοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών ή δεδουλευμένων τόκων Makri, V. (2015)

Ωστόσο, είναι πολύ σημαντική η διαχείριση των δανείων και μακροπρόθεσμα με συγκεκριμένες ρυθμίσεις όπως Nkusu, M. (2011):

- Προσωρινές ή οριστικές μειώσεις σε σταθερά και μεταβλητά επιτόκια
- Παράταση της ημερομηνίας καταβολής της τελευταίας δόσης του δανείου (μείωση του ποσού, επιμήκυνση αποπληρωμών)
- Πρόσθετη εξασφάλιση (πχ. νέα υποθήκη ακινήτου) · Υποστηρικτική πώληση του εξασφαλισμένου στοιχείου
- Μετατροπή νομίσματος · Μετατροπή όρων συμβάσεως
- Ενοποίηση χρέους
- Πιστωτικές διευκολύνσεις
- Επαναπρογραμματισμός πληρωμών
- Μερική ή ολική διαγραφή χρέους

Μια σημαντική ενέργεια με σκοπό την ελάφρυνση των τραπεζών είναι η διαγραφή ανείσπρακτων δανείων. Από πλευρά λογιστικής, η καταγραφή μιας διαγραφής δανείου συνεπάγεται την αφαίρεση μέρους ή του συνόλου ενός ανείσπρακτου δανείου από τα βιβλία της τράπεζας. Αυτό επιτυγχάνεται με τη μείωση του υπολοίπου του δανείου (ως περιουσιακό στοιχείο) και τη μείωση ενός λογαριασμού πρόβλεψης για ζημιές από δάνεια, ο οποίος είναι ένας λογαριασμός ενεργητικού που αντικατοπτρίζει συσσωρευτικές ζημιές απομειωμένων δανείων που έχουν αναγνωριστεί. Επομένως, όταν οι προβλέψεις ζημιών ενός δανείου έχουν

σηματιστεί πλήρως, η αξία του δανείου στον ισολογισμό μειώνεται στο μηδέν, συμψηφίζοντας την λογιστική αξία και τις σωρευτικές ζημίες απομείωσης στον λογαριασμό πρόβλεψης Mankiw, G., Ball, M. (2013).

Διεθνείς φορείς όπως το ΔΝΤ επισήμαναν την ανάγκη μιας γενικής πολιτικής από τις αρχές τραπεζικής εποπτείας που να απαιτεί την έγκαιρη διαγραφή μη εισπρακτέων δανείων και να βοηθά τις τράπεζες στη θέσπιση άρτιων κριτηρίων διαγραφής. Στο ίδιο πλαίσιο, το ΔΝΤ επισήμανε επίσης ότι οι εποπτικές αρχές εκπληρώνουν τον ρόλο τους που αφορά την αξιολόγηση του πιστωτικού κινδύνου και την επιβολή κεφαλαιακής επάρκειας στις τράπεζες, εν μέρει, διασφαλίζοντας επαρκή και έγκαιρο σχηματισμό προβλέψεων για ζημίες από δάνεια, και τόνισε τα πολλαπλά οφέλη της έγκαιρης διαγραφής μη εισπραξιμών δανείων. Επιπλέον, σύμφωνα με έγγραφο του 2015 της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία με τίτλο «Sound Credit Risk Assessment and Valuation», η μη εισπραξιμότητα θα πρέπει να αναγνωρίζεται την κατάλληλη χρονική περίοδο μέσω προβλέψεων ή διαγραφών Aralagaki, C., (2018).

5.2 Ευρωπαϊκή Ένωση – Η πρόταση των AMC

Το μεγάλο απόθεμα μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs) που διατηρούνται στους ισολογισμούς των τραπεζών της Ευρωζώνης είναι ένα πιεστικό ζήτημα χρηματοπιστωτικής σταθερότητας ενώ ταυτόχρονα αποτελεί τροχοπέδη στα κανάλια τραπεζικού δανεισμού της νομισματικής πολιτικής. Όπως έχει ήδη αναφερθεί, υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους η επίλυση του προβλήματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων πρέπει να επιταχυνθεί. Αρχικά, οι τραπεζικοί πόροι – κεφάλαιο, η χρηματοδότηση για την προσοχή της διαχείρισης των πόρων καθώς και το ανθρώπινο δυναμικό, συνδέονται με περιουσιακά στοιχεία που δεν παράγουν εισόδημα ενώ ταυτόχρονα, μειώνεται το περιθώριο νέων δανείων σε παραγωγικούς κλάδους και επιχειρήσεις Berge, O. & Boye, K., (2007).

Μια δυναμική λύση στο πρόβλημα προσφέρουν οι εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (AMCs). Αυτές οι εταιρείες έχουν χρησιμοποιηθεί συχνά για την διαχείριση περιουσιακών στοιχείων που προκύπτουν από το συστημικό στρες στον χρηματοπιστωτικό τομέα και έχουν αποδεδειγμένο ιστορικό συνεισφοράς στην εκκαθάριση των τραπεζικών τομέων που υποφέρουν από προβλήματα μη εξυπηρετούμενων δανείων . Η κύρια λειτουργία των συστημικών AMCs είναι να παρέχουν μια «γέφυρα» για διαχρονικά κενά τιμολόγησης που προκύπτουν όταν οι τιμές της αγοράς στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και τις υποκείμενες εξασφαλίσεις προσωρινά συμπίεζονται. Αυτό μπορεί να συμβεί λόγω της αυξημένης αποστροφής κινδύνου και της εξάντλησης της ρευστότητας στην αγορά, αλλά τελικά οι τιμές της αγοράς ανακάμπτουν καθώς βελτιώνονται οι συνθήκες στην οικονομία Mankiw, G., Ball, M. (2013).

Η γεφύρωση αυτού του διαχρονικού χάσματος τιμολόγησης επιτυγχάνεται με την αφαίρεση ενός σημαντικού μεριδίου των NPLs, που συνήθως ανήκουν σε μια συγκεκριμένη κατηγορία περιουσιακών στοιχείων, όπως τα εμπορικά ακίνητα, από τους τραπεζικούς ισολογισμούς και την επεξεργασία τους σε καθορισμένο χρονικό ορίζοντα ώστε να μεγιστοποιηθεί η αξία ανάκτησής τους. Η τιμή μεταφοράς που καταβάλλεται στις τράπεζες από μια AMC καθορίζεται συνήθως σε μακροπρόθεσμη αξία, αποφεύγοντας έτσι προβλήματα που θα προκύπταν με την πώληση των NPLs σε μη ρευστοποιήσιμες αγορές όπου τα ασφάλιστρα κινδύνου που απαιτούνται από εξωτερικούς επενδυτές είναι συνήθως πολύ υψηλά. Η θωράκιση των τραπεζών από συνθήκες πανικού στις πωλήσεις δανείων μπορεί να είναι ιδιαίτερα επωφελής εάν πολλές τράπεζες μαζί προσπαθήσουν να το επιλύσουν. Με άλλα λόγια, οι συστημικές AMC εταιρείες μπορούν να παρέχουν σημαντικό συντονιστικό ρόλο. Άλλα οφέλη των AMC σχετίζονται με την ταχεία μείωση της αβεβαιότητας γύρω από την κερδοφορία και την φερεγγυότητα των τραπεζών μετά την μεταβίβαση των NPLs στην AMC. Αυτό με τη σειρά του, έχει θετικό αντίκτυπο στη χρηματοδότηση και στο κόστος κεφαλαίου της τράπεζας (G.Navaretti, G.Calzolari & A.Pozzolo, 2017).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το πεδίο εφαρμογής για τη δημιουργία AMC εταιρειών σε όλο το σύστημα, χρηματοδοτούμενο από την κυβέρνηση, περιορίζεται από το νομικό πλαίσιο της ΕΕ που διέπει τις κρατικές ενισχύσεις στον χρηματοπιστωτικό τομέα, καθώς και από άλλους θεσμικούς και ενδεχομένως δημοσιονομικούς περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα η Οδηγία Ανάκαμψης και Εξυγίανσης Τραπεζικών Ιδρυμάτων (BRRD) και οι ανακοινώσεις για τις κρατικές ενισχύσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ρυθμίζουν τη συμμετοχή των κυβερνήσεων στις εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (G.Navaretti, G.Calzolari & A.Pozzolo, 2017).

Το σχέδιο δράσης κάλεσε επίσης την Επιτροπή να αναπτύξει ένα προσχέδιο για τις εθνικές εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων σε στενή συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB), η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA) και το Ενιαίο Συμβούλιο Εξυγίανσης (SRB). Η δημιουργία του σχεδιαγράμματος έχει ως σκοπό να ορίσει το πως μπορεί να δημιουργηθεί μια AMC ώστε να ενισχυθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στην Ευρώπη. Με αυτή την πρόταση, το πακέτο που θα δημιουργηθεί θα επιτρέψει στις τράπεζες και στα κράτη μέλη να αντιμετωπίσουν καλύτερα τα υφιστάμενα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και να αποφύγουν την υπερβολική συσσώρευση τους στο μέλλον. Το πακέτο αποτελεί ουσιαστικό μέρος του σχεδίου δράσης του Συμβουλίου. Συνδυάζοντας πολλές απαραίτητες πρωτοβουλίες, δημιουργεί το κατάλληλο περιβάλλον για την αντιμετώπιση των NPLs στους ισολογισμούς των τραπεζών και τη μείωση κινδύνου μελλοντικής συσσώρευσης επισφαλών δανείων. Ο αντίκτυπος αυτών των πρωτοβουλιών αναμένεται να είναι διαφορετικός ανάμεσα στα κράτη μέλη και τα επηρεαζόμενα ιδρύματα. Ορισμένες θα έχουν ισχυρότερο αντίκτυπο στην εκ των προτέρων αξιολόγηση κινδύνου των τραπεζών κατά τη χορήγηση δανείου, άλλες θα προωθήσουν την ταχεία αναγνώριση και καλύτερη διαχείριση των NPLs και άλλα θα ενισχύσουν την αγοραία αξία τέτοιων δανείων. Αυτές οι πρωτοβουλίες αλληλοενισχύονται και δεν θα ήταν το ίδιο αποτελεσματικές εάν εφαρμόζονταν μεμονωμένα Nkusu, M. (2011).

5.3 Τρόποι μείωσης των κόκκινων δανείων

Ανάμεσα στις δύο βασικές κατηγορίες λύσεων που προκρίνονται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των κόκκινων δανείων είναι οι διαρθρωτικές και οι άμεσες, λύσεις που προτείνονται συνδυαστικά με το κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό υπόβαθρο της κάθε χώρας.

Παραδείγματος χάρη, αν από την μία πλευρά, τα κόκκινα δάνεια οφείλονται σε περιστασιακές αιτίες τότε επαρκούν οι άμεσες βραχυπρόθεσμες λύσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται η χρηματοδοτική αναδιάρθρωση των τραπεζών συνδυαστικά με χαλαρούς εποπτικούς κανόνες, η μεταβίβαση των κόκκινων δανείων σε ειδική εταιρεία διαχείρισης, η βοήθεια για την διαχείριση των κόκκινων δανείων εντός του τραπεζικού ιδρύματος όπως και η κεφαλαιουχική ενίσχυση με παράλληλη διαγραφή αυτών Nkusu, M. (2011). Αν από την άλλη πλευρά, τα κόκκινα δάνεια οφείλονται σε συστημικό πρόβλημα λόγω δυσχερειών σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό και θεσμικό περιβάλλον τότε κρίνεται απαραίτητη η εφαρμογή των διαρθρωτικών μέτρων προκειμένου να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα στην ρίζα τους προκειμένου να αποφευχθεί η επανεμφάνιση των ΜΕΔ στο μέλλον. Σε αυτή την περίπτωση εφαρμόζονται μέτρα που σχετίζονται με ενίσχυση της προληπτικής εποπτείας, του νομικού και θεσμικού πλαισίου, της εξυγίανσης των τραπεζών και της αναδιάρθρωσης αυτών, καθώς και της χρήσης εξελιγμένων χρηματοοικονομικών εργαλείων Mankiw, G., Ball, M. (2013).

Η επιτυχής διαχείριση του προβλήματος των κόκκινων δανείων σχετίζεται την εφαρμογή της κατάλληλης μίξης παραπάνω μέτρων, σε συνδυασμό με αλλαγές τόσο σε οικονομικό όσο και πολιτικό, θεσμικό περιβάλλον, στις διατραπεζικές σχέσεις, ενώ δεν πρέπει να παραληφθούν και οι ρόλοι των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων (Grossman & Woll, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

6.1 Μεθοδολογικό πλαίσιο

Η παρούσα μελέτη αποτελεί μια ποσοτική έρευνα, με διενέργεια ερωτηματολογίου. Η ποσοτική έρευνα αναφέρεται στη συστηματική διερεύνηση φαινομένων με στατιστικές μεθόδους μαθηματικά μοντέλα και αριθμητικά δεδομένα. Επικεντρώνεται στη μέτρηση των θεωρητικών εννοιών μέσω κάποιων εργαλείων όπως το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Σκοπός της ποσοτικής ανάλυσης είναι να ανακαλύψει τις αιτίες της αλλαγής των κοινωνικών φαινομένων μέσω αντικειμενικής μέτρησης και αριθμητικής ανάλυσης. Συνεπώς, η ποσοτική ανάλυση αποβλέπει στην επαλήθευση μιας υπόθεσης μέσω αριθμητικών στοιχείων και καταλήγει σε γενικεύσεις και εμπειρικά θεμελιωμένες θεωρίες μέσω ερευνητικών υποθέσεων (Καλαματιανού, 2003).

6.2 Εργαλείο και δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 100 άτομα, τα οποία επιλέχθηκαν μέσα από τη διαδικασία της «δειγματοληψίας ευκολίας». Η διαδικασία δειγματοληψίας σε αυτή την περίπτωση, διεξάγεται παίρνοντας ανθρώπους ή μονάδες που είναι πιο βολικά διαθέσιμοι. Η επιλογή της τοποθεσίας και των ερωτώμενων είναι εντελώς υποκειμενική. Χρησιμοποιώντας το δείγμα ευκολίας, ο ερευνητής μπορεί να συλλέξει αξιόλογο όγκο στοιχείων μέσα σε κάποιες ημέρες (Thompson, 2012). Αναλυτικότερα, στην παρούσα έρευνα το ερωτηματολόγιο περάστηκε σε Google Form και έπειτα διαμοιράστηκε το link μέσω email και μέσω κοινωνικής δικτύωση.

Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας αποτελείται από 25 ερωτήσεις, εκ των οποίων οι 5 πρώτες αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος και οι υπόλοιπες 20 τις απόψεις και στάσεις του δείγματος σχετικά με τα κόκκινα δάνεια.

6.3 Πηγές ερωτήσεων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου καθώς και οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκαν και προσαρμόστηκαν στις ανάγκες της παρούσας έρευνας.

Ερώτηση	Πηγή
1. Ποιο είναι το φύλο σας;	https://www.surveymonkey.com/mp/gathering-demographic-information-from-surveys/
2. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε;	https://www.surveymonkey.com/mp/gathering-demographic-information-from-surveys/
3. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσής σας;	https://www.surveymonkey.com/mp/gathering-demographic-information-from-surveys/
4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;	https://www.surveymonkey.com/mp/gathering-demographic-information-from-surveys/

5. Ποιο είναι το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;	https://www.surveymonkey.com/mp/gathering-demographic-information-from-surveys/
6. Ποιος κατά τη γνώμη σας είναι ο κύριος υπεύθυνος για την ύπαρξη κόκκινων δανείων; (1=καθόλου και 5=πάρα πολύ)	https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650
7. Ποιος παράγοντας θεωρείται καθοριστικός για την εμφάνιση κόκκινων δανείων κατά τη γνώμη σας;	https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650

<p>8. Ποια είναι η κύρια συνέπεια των κόκκινων δανείων στην τραπεζική σταθερότητα;</p>	<p>https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650</p>
<p>9. Θεωρείτε ότι η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσία είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;</p>	<p>https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/24252/5/SpyridonouFoteiniPe2020.pdf</p>
<p>10. Θεωρείται ότι η αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους δανειολήπτες είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των</p>	<p>https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/24260</p>

κόκκινων δανείων;	
11. Θεωρείται ότι η ανεπαρκής διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;	https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/24260
12. Θεωρείται ότι η πολιτική παρέμβαση είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;	https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/24252/5/SpyridonouFoteiniPe2020.pdf
13. Ποια προσέγγιση	https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/24260

<p>θεωρείται πιο αποτελεσματική για την εσωτερική επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων;</p>	
<p>14. Ποια είναι η εναλλακτική λύση που βασίζεται στην αγορά για την επίλυση των κόκκινων δανείων κατά τη γνώμη σας;</p>	<p>https://www.psarakislegal.com/download/metavivaseis-kokkinwn-daneiwn.pdf</p>
<p>15. Ο επαναπροσδιορισμός των όρων των δανείων είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;</p>	<p>https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650</p>

<p>16. Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των δανειοληπτών είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;</p>	<p>https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650</p>
<p>17. Η ανταλλαγή των κόκκινων δανείων με άλλα περιουσιακά στοιχεία είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω</p>	<p>https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650</p>

πλατφορμών συντονισμού;	
18. Η εξαγορά των κόκκινων δανείων από επενδυτές είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;	https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650
19. Ποιος είναι ο πιο συνηθισμένος λόγος που παρατίθεται για την αποτυχία των πλατφορμών συντονισμού;	https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650
20. Ποιος είναι ο κεντρικός στόχος των πολιτικών αντιμετώπισης	https://apothesis.eap.gr/archive/item/148650

των κόκκινων δανείων;	
21. Ποιο θεωρείτε το κυριότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζεται κατά την επίλυση των κόκκινων δανείων;	https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_20_2376
22. Ποιο είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο που έχει χρησιμοποιηθεί για τη μείωση των κόκκινων δανείων;	https://www.psarakislegal.com/download/metavivaseis-kokkinwn-daneiwn.pdf
23. Ποια πολιτική προσέγγιση έχει το μεγαλύτερο εύρος στήριξης για την επίλυση των κόκκινων δανείων;	https://www.psarakislegal.com/download/metavivaseis-kokkinwn-daneiwn.pdf

<p>24. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της κυβέρνησης στην επίλυση των κόκκινων δανείων;</p>	<p>https://www.psarakislegal.com/download/metavivaseis-kokkinwn-daneiwn.pdf</p>
<p>25. Ποια είναι η άποψη σας για τη διαγραφή των κόκκινων δανείων;</p>	<p>https://www.psarakislegal.com/download/metavivaseis-kokkinwn-daneiwn.pdf</p>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο παρόν κεφάλαιο περιγράφονται τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης, μέσω του προγράμματος SPSS.

7.1 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Ο πίνακας 1, περιγράφει σε απόλυτες και σχετικές συχνότητες την κατανομή των δημογραφικών χαρακτηριστικών του δείγματος. Αρχικά για το φύλο, αναδεικνύει ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον φαινόμενο: την περίπου ισόρροπη κατανομή μεταξύ ανδρών και γυναικών. Συγκεκριμένα, οι άνδρες αποτελούν το 46% του δείγματος, ενώ οι γυναίκες το 54%. Για την κατανομή της ηλικίας, παρουσιάζει ενδιαφέροντα δεδομένα με σημαντικές επιπτώσεις για την ερευνητική μελέτη. Συγκεκριμένα, το δείγμα είναι κατανομημένο σε δύο διακριτές ηλικιακές ομάδες: 18-37 ετών, η οποία αποτελεί το 69% του συνολικού δείγματος, και 38-57 ετών, η οποία αντιπροσωπεύει το υπόλοιπο 31%. Όσον αφορά στην κατανομή του επιπέδου μόρφωσης καταγράφει τρεις διακριτές κατηγορίες μόρφωσης: τα άτομα με απολυτήριο λυκείου (42%), τα άτομα με πτυχίο από ΑΕΙ ή ΑΤΕΙ (39%), και τα άτομα με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (19%). Επιπρόσθετα, η κατανομή σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση είναι η εξής: 42% είναι ελεύθεροι, 38% είναι παντρεμένοι, και 20% είναι διαζευγμένοι. Τέλος, όσον αφορά το οικογενειακό εισόδημα, το δείγμα διακρίνεται σε δύο ισομερείς κατηγορίες, αυτή των ατόμων με οικογενειακό εισόδημα κάτω από 10.000 ευρώ (50%) και αυτή των ατόμων με οικογενειακό εισόδημα μεταξύ 10.000 και 20.000 ευρώ (50%).

Πίνακας 1: Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Φύλο		Συχνότητα	%
	Άνδρας	46	46,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

	Γυναίκα	54	54,0
	Σύνολο	100	100,0
Ηλικία			
	18-37	69	69,0
	38-57	31	31,0
	Σύνολο	100	100,0
Επίπεδο Μόρφωσης			
	Απολυτήριο λυκείου	42	42,0
	Πτυχίο ΑΕΙ- ΑΤΕΙ	39	39,0
	Μεταπτυχιακό	19	19,0
	Σύνολο	100	100,0
Οικογενειακή Κατάσταση			

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

	Ελεύθερος/η	42	42,0
	Παντρεμένος/ η	38	38,0
	Διαζευγμένος /η	20	20,0
	Σύνολο	100	100,0
Οικογενειακό Εισόδημα			
	<10.000 ευρώ	50	50,0
	10.000- 20.000 ευρώ	50	50,0
	Σύνολο	100	100,0

7.2 Περιγραφική Στατιστική

Ο πίνακας 2, αποτελεί μία σημαντική εργαλειοθήκη για την ανάλυση των παραγόντων που επηρεάζουν την ύπαρξη κόκκινων δανείων. Συγκεκριμένα, ο πίνακας παρουσιάζει τη μέση τιμή και την τυπική απόκλιση της απόδοσης ευθύνης σε τέσσερις κατηγορίες: τράπεζες/χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, κυβέρνηση/νομοθεσία, πελάτες/δανειολήπτες, και την οικονομική κατάσταση της χώρας.

Η κατηγορία με την υψηλότερη μέση τιμή είναι οι "Πελάτες/Δανειολήπτες" με 4,46, ακολουθούμενη από την "Οικονομική κατάσταση της χώρας" με 4,17. Αυτό ενδεχομένως υποδηλώνει μια γενικότερη κοινή γνώμη ότι οι δανειολήπτες και οι μακροοικονομικές συνθήκες φέρουν το βάρος της ευθύνης για τα κόκκινα δάνεια. Είναι ενδιαφέρον, ωστόσο, να σημειώσουμε ότι η τυπική απόκλιση για την κατηγορία των πελατών/δανειοληπτών είναι η χαμηλότερη (0,731), υποδηλώνοντας μια σχετικά σταθερή συναίνεση ανάμεσα στους ερωτηθέντες. Από την άλλη πλευρά, η "Κυβέρνηση/Νομοθεσία" έχει τη χαμηλότερη μέση τιμή (3,12), αλλά με την υψηλότερη τυπική απόκλιση (1,343), σημαίνοντας ότι υπάρχει μεγαλύτερη διαφοροποίηση στις απόψεις για τον ρόλο της κυβέρνησης και της νομοθεσίας.

Πίνακας 2. Ο κύριος υπεύθυνος για την ύπαρξη κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Τράπεζες/Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα	100	3,99	1,020
Κυβέρνηση/Νομοθεσία	100	3,12	1,343
Πελάτες/Δανειολήπτες	100	4,46	0,731
Οικονομική κατάσταση της χώρας	100	4,17	1,101
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 3, εξετάζει την περίπλοκη διαδικασία της εμφάνισης κόκκινων δανείων, αναγνωρίζοντας τέσσερις καθοριστικούς παράγοντες: υψηλά επιτόκια, οικονομική ύφεση, έλλειψη διαφάνειας στα δάνεια, και ανεργία. Από την ανάλυση των δεδομένων προκύπτει ότι η "Ανεργία" φαίνεται να είναι ο πιο καθοριστικός παράγοντας, με μέση τιμή 4,32 και σχετικά χαμηλή τυπική απόκλιση (0,750), δηλώνοντας υψηλή συμφωνία μεταξύ των απαντήσεων. Η "Οικονομική ύφεση" ακολουθεί σε σημασία, με μέση τιμή 3,97, ενώ η "Έλλειψη διαφάνειας στα δάνεια" και τα "Υψηλά επιτόκια" έχουν μέσες τιμές 3,78 και 3,08 αντίστοιχα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχετικά υψηλή τυπική απόκλιση για τα "Υψηλά επιτόκια" (1,143), υποδηλώνοντας ότι υπάρχει μεγαλύτερη διαφοροποίηση στις απόψεις για τον συγκεκριμένο παράγοντα.

Στο πλαίσιο αυτό, η ανεργία και η οικονομική ύφεση μπορούν να θεωρηθούν ως μακροοικονομικοί παράγοντες που αποτελούν ένα ισχυρό δίδυμο στην επιδείνωση των

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

κόκκινων δανείων, σύμφωνα με τις απόψεις του δείγματος. Αυτό είναι σύμφωνο με τη γενικώς αποδεκτή θεωρία ότι η ανεργία και η οικονομική ύφεση είναι στενά συνδεδεμένες με την αδυναμία των δανειοληπτών να εξυπηρετήσουν τα δάνειά τους. Ταυτόχρονα, η έλλειψη διαφάνειας και τα υψηλά επιτόκια αποτελούν πιθανώς μικροοικονομικούς παράγοντες, σχετιζόμενοι με τη λειτουργία των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Πίνακας 3. Καθοριστικός παράγοντας για την εμφάνιση κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Υψηλά επιτόκια	100	3,08	1,143
Οικονομική ύφεση	100	3,97	0,926
Έλλειψη διαφάνειας στα δάνεια	100	3,78	0,980
Ανεργία	100	4,32	0,750
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 4, αναδεικνύει τέσσερις σημαντικές συνέπειες των κόκκινων δανείων στην τραπεζική σταθερότητα: μείωση των κερδών των τραπεζών, απώλεια εμπιστοσύνης των πελατών, υποβάθμιση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων, και κλείσιμο τραπεζών. Το "Κλείσιμο τραπεζών" και η "Μείωση των κερδών των τραπεζών" εμφανίζουν τις υψηλότερες μέσες τιμές, με 4,16 και 4,12 αντίστοιχα, δηλώνοντας ότι αυτές οι συνέπειες είναι πιο πιθανές να επηρεάσουν την τραπεζική σταθερότητα. Η "Απώλεια εμπιστοσύνης των πελατών" και η "Υποβάθμιση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων" ακολουθούν με μέσες τιμές 3,88 και 3,69 αντίστοιχα. Αυτό δείχνει ότι, ενώ η οικονομική απόδοση και η βιωσιμότητα της τραπεζικής λειτουργίας είναι κρίσιμοι παράγοντες, τα ψυχολογικά και κοινωνικά στοιχεία, όπως η εμπιστοσύνη και η αξιολόγηση, δεν πρέπει να υποτιμούνται.

Πίνακας 4. Η κύρια συνέπεια των κόκκινων δανείων στην τραπεζική σταθερότητα

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Μείωση των κερδών των τραπεζών	100	4,12	0,742
Απώλεια εμπιστοσύνης των πελατών	100	3,88	0,913
Υποβάθμιση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων των τραπεζών	100	3,69	0,895

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Κλείσιμο τραπεζών	100	4,16	0,861
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 5, δείχνει μια εμφανή κλίση προς την άποψη ότι η "έλλειψη κατάλληλης νομοθεσίας" είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων. Συγκεκριμένα, το 90% των απαντήσεων εκφράζει κάποιο βαθμό συμφωνίας με την παραπάνω πρόταση, με το 53% να "συμφωνεί" και το 37% να "συμφωνεί απόλυτα". Μόνο το 10% των απαντήσεων παραμένει ουδέτερο. Η συντριπτική αυτή πλειοψηφία αποτελεί ένδειξη ενός αυξημένου βάρους στον ρόλο της νομοθεσίας ως παράγοντα που επηρεάζει τη διαχείριση των κόκκινων δανείων. Η δεδομένη αυτή τάση υπογραμμίζει την ανάγκη για ενεργές νομοθετικές πρωτοβουλίες που θα αντιμετωπίζουν το πρόβλημα με στοχευμένο τρόπο. Οι ρυθμιστικές ελλείψεις, από την άλλη, μπορεί να συμβάλλουν σε αναποτελεσματικούς μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνου, ενισχύοντας έτσι την ανασφάλεια και την αστάθεια της τραπεζικής αγοράς.

Πίνακας 5. Θεωρείτε ότι η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσία είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

	Συχνότητα	%
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	10	10,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Συμφωνώ	53	53,0
Συμφωνώ απόλυτα	37	37,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 6, επισημαίνει τη σημασία της "αδυναμίας διαπραγμάτευσης με τους δανειολήπτες" ως πιθανό κύριο παράγοντα για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων. Με το 35% των απαντήσεων να "συμφωνεί" και το 33% να "συμφωνεί απόλυτα", ένα συνολικό ποσοστό της τάξεως του 68% προσδίδει ενδιαφέρον στην αδυναμία διαπραγμάτευσης ως μηχανισμό αποτυχίας στη διαχείριση κόκκινων δανείων. Εν τούτοις, το 21% των απαντήσεων παραμένει ουδέτερο, ενώ το 11% διαφωνεί, δείχνοντας ότι το ζήτημα δεν είναι μονοσήμαντο.

Πίνακας 6. Θεωρείτε ότι η αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους δανειολήπτες είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	11	11,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	21	21,0
Συμφωνώ	35	35,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Συμφωνώ απόλυτα	33	33,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 7, διερευνά την άποψη ότι η "ανεπαρκής διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος" είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων. Συγκεκριμένα, το 54% των απαντήσεων (27% "συμφωνώ" και 27% "συμφωνώ απόλυτα") υποστηρίζει αυτήν την άποψη, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό, το 36%, παραμένει ουδέτερο. Μόνο το 10% διαφωνεί με αυτό τον ισχυρισμό.

Πίνακας 7. Θεωρείτε ότι η ανεπαρκής διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	10	10,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	36	36,0
Συμφωνώ	27	27,0
Συμφωνώ απόλυτα	27	27,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Σύνολο	100	100,0
--------	-----	-------

Ο πίνακας 8, εξετάζει το ερώτημα κατά πόσο η "πολιτική παρέμβαση" είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων. Οι απαντήσεις είναι κατανομημένες με τρόπο που δεν υποστηρίζει ομόφωνα ούτε τη συμφωνία ούτε τη διαφωνία. Πράγματι, η μεγαλύτερη ποσοστιαία κατηγορία (37%) είναι αυτή που ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί με τον ισχυρισμό, ενώ οι υπόλοιποι είναι σχετικά ισοκατανομημένοι μεταξύ της συμφωνίας (34%) και της διαφωνίας (29%). Συνολικά, η αντίληψη για τον ρόλο της πολιτικής παρέμβασης στη μη επίλυση των κόκκινων δανείων είναι πολύπλοκη και διφορούμενη. Δεδομένης της έλλειψης συναίνεσης ανάμεσα στους απαντώντες, αυτό υποδεικνύει την ανάγκη για μελλοντική έρευνα και πολιτική ανάλυση που θα αξιολογεί πιο λεπτομερώς τις δυναμικές και τις επιπτώσεις της πολιτικής παρέμβασης στη διαχείριση των κόκκινων δανείων.

Πίνακας 8. Θεωρείτε ότι η πολιτική παρέμβαση είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	29	29,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	37	37,0
Συμφωνώ	24	24,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Συμφωνώ απόλυτα	10	10,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 9, παρουσιάζει διάφορες προσεγγίσεις για την εσωτερική επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους μέσω μέσης τιμής και τυπικής απόκλισης. Η "Αναδιάρθρωση των δανείων" καταλαμβάνει την υψηλότερη μέση τιμή (3,75) με σχετικά χαμηλή τυπική απόκλιση (,833), υποδεικνύοντας μια γενικά θετική στάση προς αυτήν την προσέγγιση. Αυτό είναι λογικό, καθώς η αναδιάρθρωση δανείων μπορεί να προσφέρει μια win-win κατάσταση: οι δανειολήπτες λαμβάνουν πιο ευέλικτους όρους, ενώ οι τράπεζες διατηρούν τα δάνεια ως ενεργητικό και αποφεύγουν τις πολύπλοκες και δαπανηρές διαδικασίες είσπραξης. Η "Διαγραφή των δανείων" έχει τη χαμηλότερη μέση τιμή (1,57), υποδεικνύοντας ότι η μεθοδολογία αυτή είναι λιγότερο επιθυμητή. Ο λόγος είναι προφανής: η διαγραφή των δανείων θα οδηγούσε σε απώλειες για τις τράπεζες και θα επηρέαζε την τραπεζική σταθερότητα. Η "Πώληση των δανείων σε εξωτερικούς φορείς" (2,39) και η "Υπερχρέωση" (2,90) καταλαμβάνουν τις μεσαίες θέσεις, με την τελευταία να διαθέτει την υψηλότερη τυπική απόκλιση (1,115), υποδεικνύοντας μια μεγαλύτερη διασπορά των απόψεων. Σε συνολικό επίπεδο, οι αποτελεσματικότερες προσεγγίσεις φαίνεται να είναι αυτές που επιδιώκουν μια ισορροπημένη επίλυση του προβλήματος, με την αναδιάρθρωση των δανείων να εμφανίζεται ως η πιο προτιμώμενη επιλογή.

Πίνακας 9. Αποτελεσματική προσέγγιση για την εσωτερική επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Αναδιάρθρωση των δανείων	100	3,75	0,833
Διαγραφή των δανείων	100	1,57	0,607
Πώληση των δανείων σε εξωτερικούς φορείς	100	2,39	0,942
Υπερχρέωση	100	2,90	1,115
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 10, παρουσιάζει εναλλακτικές λύσεις για την επίλυση των "κόκκινων" δανείων, επικεντρώνοντας στη μέση τιμή και την τυπική απόκλιση για κάθε προσέγγιση. Οι "Πλατφόρμες συντονισμού" καταγράφουν την υψηλότερη μέση τιμή (3,52), υποδεικνύοντας μια ευρεία αποδοχή. Τα συστήματα αυτά συχνά προωθούν την ευελιξία και την αποδοτικότητα στις διαπραγματεύσεις μεταξύ δανειοληπτών και δανειοδοτών, αναλαμβάνοντας ένα ρόλο συμβιβασμού. Τα "Ομόλογα με μεγάλη απόδοση" είναι επίσης αρκετά ενδιαφέροντα, με μέση τιμή 3,44. Τα ομόλογα αυτά μπορούν να αποτελέσουν έναν μηχανισμό για την αναδιάρθρωση των δανείων, προσφέροντας στις τράπεζες μια ευκαιρία να διαφοροποιήσουν το ρίσκο τους. Η

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

προσέγγιση των "Ευνοϊκών δανείων από τρίτους πιστωτές" και η "Εθελοντική καταβολή επιπρόσθετων επιτοκίων" έχουν επίσης αξιοσημείωτες μέσες τιμές, 3,23 και 3,30 αντίστοιχα, υποδεικνύοντας ότι θεωρούνται σχετικά αποτελεσματικές λύσεις αλλά με μικρότερη βεβαιότητα, όπως φαίνεται από τις υψηλότερες τυπικές αποκλίσεις. Συνολικά, η αποτελεσματικότητα μιας προσέγγισης για την επίλυση των "κόκκινων" δανείων δεν εξαρτάται μόνο από την ενδεχόμενη οικονομική αποδοτικότητα, αλλά και από το πόσο αποδεκτή είναι από τους διάφορους φορείς που εμπλέκονται. Εδώ, η προτίμηση φαίνεται να κλίνει προς τις πλατφόρμες συντονισμού και τα ομόλογα με μεγάλη απόδοση.

Πίνακας 10. Εναλλακτική λύση για την επίλυση των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Πλατφόρμες συντονισμού	100	3,52	0,810
Ευνοϊκά δάνεια από τρίτους πιστωτές	100	3,23	0,962
Ομόλογα με μεγάλη απόδοση	100	3,44	0,857

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Εθελοντική καταβολή επιπρόσθετων επιτοκίων	100	3,30	0,882
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 11, αναλύει τη στάση των ατόμων απέναντι στον επαναπροσδιορισμό των όρων των δανείων, βάσει των συχνοτήτων και των σχετικών συχνοτήτων. Η κύρια παρατήρηση είναι ότι η μεγάλη πλειοψηφία των απαντήσεων (51% συμφωνώ και 23% συμφωνώ απόλυτα) καταλήγει σε θετική αξιολόγηση του επαναπροσδιορισμού των όρων. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων της ευελιξίας που παρέχεται στους δανειολήπτες, της δυνατότητας για βελτιωμένες ρυθμίσεις πληρωμών και της γενικής αίσθησης ελαφρύνσεως του χρηματοπιστωτικού βάρους. Ο επαναπροσδιορισμός των όρων μπορεί να αποτελεί επίσης έναν μηχανισμό που επιτρέπει στις τράπεζες να μετριάσουν τα ρίσκα τους, προσαρμόζοντας τα δάνεια σε νέες οικονομικές συνθήκες ή στις αλλαγές στην ικανότητα πληρωμής του δανειολήπτη. Είναι, ωστόσο, σημαντικό να σημειωθεί ότι υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό (18%) που δηλώνει "ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ", καθώς και ένα πιο περιορισμένο ποσοστό (8%) που διαφωνεί με την προσέγγιση. Αυτό υποδηλώνει ότι υπάρχουν διαφορετικές απόψεις και πιθανώς ανησυχίες σχετικά με τις επιπτώσεις της τακτικής, που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην περαιτέρω ανάλυση και εφαρμογή των πολιτικών.

Πίνακας 11. Ο επαναπροσδιορισμός των όρων των δανείων

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	8	8,0

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	18	18,0
Συμφωνώ	51	51,0
Συμφωνώ απόλυτα	23	23,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 12, εξετάζει τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των δανειοληπτών, μέσω της αξιολόγησης της στάσης του κοινού. Οι δεδομένες συχνότητες και σχετικές συχνότητες αποκαλύπτουν ότι υπάρχει μια σχετικά διχασμένη αντίδραση. Ειδικότερα, 43% των ερωτηθέντων συμφωνεί με τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων, ενώ 11% συμφωνεί απόλυτα. Από την άλλη πλευρά, 26% διαφωνεί και 20% δεν λαμβάνει ξεκάθαρη θέση ("Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ"). Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων είναι ένα πολύπλοκο θέμα που εμπλέκει την ισορροπία μεταξύ της προστασίας των δικαιωμάτων των δανειοληπτών και της ανάγκης για τράπεζες και άλλους πιστωτές να διασφαλίσουν τα συμφέροντά τους. Ενδεχομένως, η μεγάλη διασπορά των απόψεων να αντικατοπτρίζει αυτή την πολυπλοκότητα. Η υψηλή ποσοστιαία συχνότητα των ατόμων που "συμφωνούν" ή "συμφωνούν απόλυτα" μπορεί να υποδηλώνει μια γενική εμπιστοσύνη προς τις τράπεζες για τη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων ή μια αποδοχή της ανάγκης για διαχείριση ως μέσο επίλυσης των προβλημάτων με τα "κόκκινα δάνεια". Ωστόσο, το σημαντικό ποσοστό των ατόμων που "διαφωνούν" ή απέχουν από τη λήψη θέσης υπογραμμίζει την ανάγκη για περαιτέρω διαφάνεια, εκπαίδευση και, πιθανώς, ρυθμιστική παρέμβαση.

Πίνακας 12. Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των δανειοληπτών

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	26	26,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	20	20,0
Συμφωνώ	43	43,0
Συμφωνώ απόλυτα	11	11,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 13, επικεντρώνεται στην αντίδραση του κοινού σχετικά με την ανταλλαγή των "κόκκινων δανείων" με άλλα περιουσιακά στοιχεία. Σύμφωνα με τα δεδομένα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (40%) διαφωνεί με την προσέγγιση αυτή, ενώ το 32% δεν λαμβάνει ξεκάθαρη θέση. Από την άλλη πλευρά, το 21% συμφωνεί και μόλις το 7% συμφωνεί απόλυτα. Η αντίδραση αυτή μπορεί να υποδηλώνει μια καχυποψία ή ανησυχία προς τις πρακτικές ανταλλαγής κόκκινων δανείων με άλλα περιουσιακά στοιχεία. Η ανταλλαγή τέτοιου είδους δανείων θεωρείται συχνά ως μια τακτική για την αναδιοργάνωση των δανειακών υποχρεώσεων και την ελάφρυνση του βάρους της χρηματοδότησης. Ωστόσο, αυτό μπορεί επίσης να συνδέεται με προβλήματα όπως η ανεπαρκής διαφάνεια, η πιθανότητα αστάθειας και η αδυναμία αξιολόγησης των περιουσιακών στοιχείων. Το υψηλό ποσοστό των ατόμων που

"Διαφωνούν" ή "Ούτε συμφωνούν ούτε διαφωνούν" καταδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω διαφάνεια και ενημέρωση για τις επιπτώσεις και τις συνέπειες τέτοιων πρακτικών.

Πίνακας 13. Η ανταλλαγή των κόκκινων δανείων με άλλα περιουσιακά στοιχεία

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	40	40,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	32	32,0
Συμφωνώ	21	21,0
Συμφωνώ απόλυτα	7	7,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 14, αφορά την κοινή γνώμη σχετικά με την εξαγορά των "κόκκινων δανείων" από επενδυτές. Αυτό το θέμα είναι εξαιρετικά σημαντικό, καθώς αφορά τη σταθερότητα της χρηματοπιστωτικής αγοράς και τα δικαιώματα των δανειοληπτών. Σύμφωνα με τα δεδομένα, υπάρχει ένα εμφανώς αρνητικό κλίμα προς αυτήν την πρακτική: το 49% των ανταποκριτών διαφωνεί με την εξαγορά των κόκκινων δανείων από επενδυτές, ενώ το 29% δεν λαμβάνει ξεκάθαρη θέση. Μόλις το 15% συμφωνεί και το 7% συμφωνεί απόλυτα. Το υψηλό ποσοστό

διαφωνίας μπορεί να ερμηνευθεί ως μια αντανάκλαση της ανησυχίας ότι η εξαγορά κόκκινων δανείων από επενδυτές θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυξημένο κίνδυνο για τους δανειολήπτες. Αυτός ο κίνδυνος μπορεί να περιλαμβάνει αυστηρότερες συνθήκες δανεισμού, υψηλότερα επιτόκια ή ακόμη και την πιθανότητα χρεοκοπίας. Ταυτόχρονα, η μεγάλη αβεβαιότητα που δείχνει το ποσοστό 29% ("Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ") υπογραμμίζει την ανάγκη για περισσότερη διαφάνεια και ενημέρωση από τον τομέα και τις ρυθμιστικές αρχές.

Πίνακας 14. Η εξαγορά των κόκκινων δανείων από επενδυτές

	Συχνότητα	%
Διαφωνώ	49	49,0
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	29	29,0
Συμφωνώ	15	15,0
Συμφωνώ απόλυτα	7	7,0
Σύνολο	100	100,0

Ο πίνακας 15, παρέχει αξιολογές πληροφορίες σχετικά με τους λόγους αποτυχίας των πλατφορμών συντονισμού στον τομέα των "κόκκινων δανείων". Αυτοί οι λόγοι μπορεί να καταδείξουν σημαντικές αδυναμίες στη χρηματοπιστωτική αγορά και στη διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων. Η "έλλειψη ενδιαφέροντος από τους επενδυτές", με μέση τιμή 3,95

και τυπική απόκλιση 1,029, υποδηλώνει μια ανησυχητική δυσπιστία ή απροθυμία από την πλευρά των επενδυτών να εμπλακούν σε τέτοιου είδους πρωτοβουλίες. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες, όπως η αβεβαιότητα της αγοράς, οι νομικοί κίνδυνοι ή ακόμη και η έλλειψη διαφάνειας στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. Η "χαμηλή αξία των κόκκινων δανείων" (μέση τιμή 3,27, τυπική απόκλιση 1,179) και τα "νομικά προβλήματα" (μέση τιμή 3,15, τυπική απόκλιση 1,158) αποτελούν επίσης σημαντικές αδυναμίες. Η πρώτη παράμετρος υποδηλώνει ότι οι αξίες των δανείων μπορεί να μην είναι αρκετά ελκυστικές για τους επενδυτές, ενώ η δεύτερη αναδεικνύει την ανάγκη για καλύτερη νομοθετική ρύθμιση και νομική προστασία. Τέλος, ο παράγοντας "μη βιώσιμες χρηματοδοτικές προτάσεις" (μέση τιμή 3,28, τυπική απόκλιση 1,155) δείχνει την ανάγκη για πιο ρεαλιστικές και βιώσιμες χρηματοδοτικές στρατηγικές. Αυτό μπορεί να απαιτήσει μια εκ βάθρων αναθεώρηση των μοντέλων χρηματοδότησης και της αξιολόγησης του κινδύνου, ώστε να αποφευχθεί η αποτυχία τέτοιων πλατφορμών στο μέλλον.

Πίνακας 15. Λόγοι που παρατίθεται για την αποτυχία των πλατφορμών συντονισμού

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Έλλειψη ενδιαφέροντος από τους επενδυτές	100	3,95	1,029
Χαμηλή αξία των κόκκινων δανείων	100	3,27	1,179

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Νομικά προβλήματα	100	3,15	1,158
Μη βιώσιμες χρηματοδοτικές προτάσεις	100	3,28	1,155
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 16, αποτυπώνει τον κεντρικό στόχο των πολιτικών αντιμετώπισης των "κόκκινων δανείων" μέσω μετρικών όπως η μέση τιμή και η τυπική απόκλιση. Είναι προφανές ότι όλες οι κατηγορίες διακρίνονται με μέσες τιμές πάνω από 4,0, καθιστώντας τις ως σημαντικούς στόχους. Η "επιστροφή των κόκκινων δανείων σε πλήρη αξία" και η "επιβεβαίωση των κερδών των τραπεζών σε υγιή επίπεδα" διακρίνονται με τις υψηλότερες μέσες τιμές (4,21 και 4,25 αντίστοιχα), αντανakλώντας την επείγουσα ανάγκη για χρηματοπιστωτική σταθερότητα και βιωσιμότητα.

Πίνακας 16. Κεντρικός στόχος των πολιτικών αντιμετώπισης των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης	100	4,07	0,913
Επιστροφή των κόκκινων δανείων σε πλήρη αξία	100	4,21	0,880
Επαναφορά των κερδών των τραπεζών σε υγιή επίπεδα	100	4,25	0,757
Παροχή επιπρόσθετης χρηματοδότησης στις τράπεζες	100	4,09	0,889
Σύνολο	100		

Στο θέμα της επίλυσης των "κόκκινων δανείων," η ανάλυση των περιγραφικών στατιστικών αποκαλύπτει διάφορα εμπόδια που ενδέχεται να επηρεάζουν τις προσπάθειες για την αποκατάσταση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Πρώτα και κύρια, η "απώλεια εμπιστοσύνης από τους δανειολήπτες" εμφανίζεται ως το πιο σημαντικό εμπόδιο, με μέση τιμή 3,46 και τυπική απόκλιση 0,947. Αυτό αντικατοπτρίζει μια κρίση εμπιστοσύνης που, στην πραγματικότητα, μπορεί να κάνει την επαναδιαπραγμάτευση και την αναδιάρθρωση των δανείων δύσκολη, αν όχι αδύνατη. Η "έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων" και η "περίπλοκη γραφειοκρατία" είναι επίσης σημαντικοί παράγοντες, με μέσες τιμές 3,21 και 2,70 αντίστοιχα.

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Η πρώτη κατηγορία υποδηλώνει ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ενδέχεται να μην έχουν τα απαραίτητα κεφάλαια για να καλύψουν τις απώλειες ή να προωθήσουν προγράμματα αναδιάρθρωσης. Το δεύτερο αφορά τον αργό και περίπλοκο διοικητικό μηχανισμό που μπορεί να παρακωλύσει τις προσπάθειες επίλυσης. Οι "νομικές προκλήσεις" αποτελούν το λιγότερο ανησυχητικό εμπόδιο, ωστόσο, με μέση τιμή 2,56, δεν πρέπει να αγνοηθούν. Πιθανώς αντιπροσωπεύουν την ανάγκη για καλύτερη νομοθεσία και ρυθμιστικά πλαίσια που θα διευκολύνουν τη διαδικασία αναδιάρθρωσης και εξυγίανσης.

Πίνακας 17. Κυριότερο εμπόδιο κατά την επίλυση των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Περίπλοκη γραφειοκρατία	100	2,70	1,115
Νομικές προκλήσεις	100	2,56	1,104
Απώλεια εμπιστοσύνης από τους δανειολήπτες	100	3,46	0,947
Έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων	100	3,21	0,946

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Σύνολο	100		
--------	-----	--	--

Η πρόκληση της μείωσης των κόκκινων δανείων απαιτεί μια πλειάδα προσεγγίσεων για την επίτευξη βιώσιμων λύσεων. Σύμφωνα με τον Πίνακα 18, τα διάφορα μέσα που έχουν χρησιμοποιηθεί για τη μείωση των κόκκινων δανείων παρουσιάζονται με πολύ κοντινές μέσες τιμές, κάτι που υποδηλώνει ένα ισορροπημένο κλίμα ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Η "Κεφαλαιοποίηση των δανείων" και η "Κεφαλαιοποίηση των τραπεζών" εμφανίζονται ως τα πιο αποτελεσματικά μέσα, με μέσες τιμές 3,44 και 3,43 αντίστοιχα. Η κεφαλαιοποίηση των δανείων μπορεί να περιλαμβάνει τη μετατροπή των δανειακών υποχρεώσεων σε μετοχικό κεφάλαιο, ενώ η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών ενδέχεται να αφορά την εισροή νέου κεφαλαίου στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, είτε από ιδιωτικούς επενδυτές είτε από δημόσιους φορείς. Ακολουθούν η "Νέα νομοθεσία περί διαχείρισης δανείων" και ο "Επαναπροσδιορισμός των επιτοκίων", με μέσες τιμές 3,28 και 3,25 αντίστοιχα. Η νομοθεσία μπορεί να προσφέρει ευέλικτες και προσαρμόσιμες λύσεις, ενώ ο επαναπροσδιορισμός των επιτοκίων ενδέχεται να αποτελεί έναν πιο άμεσο μηχανισμό για τη μείωση των δανειακών βαρών.

Πίνακας 18. Το πιο αποτελεσματικό μέσο που έχει χρησιμοποιηθεί για τη μείωση των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Νέα νομοθεσία περί διαχείρισης δανείων	100	3,28	0,780
Επαναπροσδιορισμός των επιτοκίων	100	3,25	0,757
Κεφαλαιοποίηση των δανείων	100	3,44	0,783
Κεφαλαιοποίηση των τραπεζών	100	3,43	0,807
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 19, αποτυπώνει την αντίληψη σχετικά με την αποτελεσματικότητα διάφορων πολιτικών προσεγγίσεων για την επίλυση του προβλήματος των κόκκινων δανείων. Ενδεικτικά, οι "Κοινοτικές πολιτικές για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων" εμφανίζονται ως η προσέγγιση με το μεγαλύτερο εύρος στήριξης, με μέση τιμή 4,01 και τυπική απόκλιση 0,732. Αυτό το αποτέλεσμα μπορεί να ερμηνευθεί ως ένας δείκτης της προτίμησης για πιο ολοκληρωμένες και βιώσιμες λύσεις, που διέπονται από την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την επένδυση σε παραγωγικές δραστηριότητες. Ενδέχεται, επίσης, να υποδηλώνει μια ευρύτερη κοινωνική αποδοχή για προσεγγίσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση των τοπικών κοινοτήτων ως μέσου για την εξυγίανση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Στην ίδια λογική, η υψηλή μέση τιμή των "Κοινωνικών πολιτικών για την ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων" (3,96)

υποδηλώνει μια γενικότερη τάση για την αναγνώριση της ανάγκης κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης στην αντιμετώπιση του προβλήματος.

Πίνακας 19. Πολιτική προσέγγιση έχει το μεγαλύτερο εύρος στήριξης για την επίλυση των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Ευνοούμενες πολιτικές μέτρα για τις τράπεζες	100	3,80	0,752
Ευνοούμενες πολιτικές μέτρα για τους δανειολήπτες	100	3,91	0,683
Κοινωνικές πολιτικές για την ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων	100	3,96	0,790

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Κοινοτικές πολιτικές για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων	100	4,01	0,732
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 20, παρουσιάζει την κοινή γνώμη σχετικά με τον ρόλο της κυβέρνησης στην επίλυση των κόκκινων δανείων. Ενδιαφέρον είναι ότι οι μέσες τιμές των τεσσάρων διαφορετικών προτάσεων κυμαίνονται σε σχετικά υψηλά επίπεδα (3,17-3,37), δηλώνοντας μια γενικότερη αναγνώριση της ανάγκης για κάποιου είδους παρέμβαση ή ρύθμιση. Η πρόταση που λαμβάνει την υψηλότερη μέση βαθμολογία είναι ότι "Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ενισχύσεις στους δανειολήπτες για να αποπληρώσουν τα δάνεια" (μέση τιμή 3,37). Αυτό ενδέχεται να αντανακλά μια σημαντική κοινωνική ευαισθησία στις ανάγκες των πολιτών που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες, αλλά και την αναγνώριση της ανάγκης για άμεση κρατική υποστήριξη. Από την άλλη πλευρά, το γεγονός ότι "Η κυβέρνηση δεν πρέπει να παρεμβαίνει, η αγορά θα ρυθμίσει το πρόβλημα" λαμβάνει επίσης υψηλή μέση βαθμολογία (3,36) είναι αποκαλυπτικό. Ενδεχομένως, υποδηλώνει μια επιφυλακτικότητα ή ακόμη και δυσπιστία προς την ικανότητα του κράτους να διευθετήσει το πρόβλημα με αποτελεσματικό και δίκαιο τρόπο. Οι αντιφατικές αυτές απόψεις ενδείκνυνται για μια πολυδιάστατη και πολυεπίπεδη κατάσταση, όπου η επίλυση των κόκκινων δανείων απαιτεί μια ισορροπημένη προσέγγιση που θα συνδυάζει κρατικές παρεμβάσεις, οικονομικά κίνητρα και αγοραίες ρυθμίσεις.

Πίνακας 20. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της κυβέρνησης στην επίλυση των κόκκινων δανείων

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Η κυβέρνηση πρέπει να παρέμβει ενεργά για να διασφαλίσει την επίλυση του προβλήματος	100	3,17	1,198
Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ενισχύσεις στις τράπεζες για την επίλυση των δανείων	100	3,32	1,154
Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ενισχύσεις στους δανειολήπτες για να αποπληρώσουν τα δάνεια	100	3,37	1,107
Η κυβέρνηση δεν πρέπει να παρεμβαίνει, η αγορά θα ρυθμίσει το πρόβλημα	100	3,36	0,990
Σύνολο	100		

Ο πίνακας 21, προσφέρει ενδιαφέρουσες προοπτικές σχετικά με την άποψη του κοινού για τη διαγραφή των κόκκινων δανείων. Ο πιο χαμηλός μέσος όρος τιμής (1,68) αναφέρεται στην άποψη ότι η διαγραφή είναι "απαραίτητη για να επανέλθει η οικονομία," κάτι που ενδείκνυται τη σχετική αποδοχή του κοινού ότι αυτή η ενέργεια μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες. Αντίθετα, οι ισχυρότερες μέσες τιμές αναφέρονται στην άποψη ότι "Δεν είναι δίκαιο να διαγραφούν τα δάνεια" (3,99) και ότι η διαγραφή "Θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα" (3,94). Αυτό υποδηλώνει ότι το κοινό αναγνωρίζει την πολυπλοκότητα της θεματολογίας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις οικονομικές όσο και τις δεοντολογικές πτυχές. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η παράμετρος "Εξαρτάται από την κατάσταση κάθε δανειολήπτη" με μέση τιμή 3,51, που δηλώνει μια σχετική ανοχή για διαφοροποιημένες προσεγγίσεις ανάλογα με τις προσωπικές συνθήκες των δανειοληπτών.

Πίνακας 21. Ποια είναι η άποψή σας για την διαγραφή των κόκκινων δανείων

	N	Μέση Τιμή	Τυπική Απόκλιση
Είναι απαραίτητη για να επανέλθει η οικονομία	100	1,68	0,931
Δεν είναι δίκαιο να διαγραφούν τα δάνεια	100	3,99	1,159

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

Θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα	100	3,94	0,908
Εξαρτάται από την κατάσταση κάθε δανειολήπτη	100	3,51	0,969
Σύνολο	100		

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο αντίκτυπος της πανδημίας COVID - 19 έχει ήδη επιφέρει μεγάλες οικονομικές αναταραχές παγκοσμίως με άνευ προηγουμένου προκλήσεις για την οικονομική και οικονομική ανθεκτικότητα. Ενώ τα εκτεταμένα μέτρα νομισματικής και δημοσιονομικής στήριξης έχουν συμβάλει στον μετριασμό της αύξησης των αθετήσεων πληρωμών τόσο των επιχειρήσεων όσο και των νοικοκυριών, μια πρόωρη απόσυρση της στήριξης της δημοσιονομικής πολιτικής δεδομένης της άνισης ανάκαμψης μεταξύ χωρών και τομέων (ΟΟΣΑ, 2021β) θα μπορούσε να προκαλέσει πρόσθετες καθυστερήσεις χρέους ή αθετήσεις με επιζήμια επιπτώσεις στην ποιότητα του ενεργητικού των χαρτοφυλακίων τραπεζικών δανείων. Ωστόσο, οι τράπεζες έχουν να διαδραματίσουν κρίσιμο ρόλο στον μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσης COVID - 19, διατηρώντας τη χρηματοδότηση της οικονομίας και υποστηρίζοντας την ανάκαμψη.

Η επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων των τραπεζών θα πρέπει να παρέχει κίνητρα στις τράπεζες και σε άλλους ενδιαφερόμενους φορείς για να αντιμετωπίσουν ενεργά την τρέχουσα υπερχείλιση των ΜΕΔ και να αποτρέψουν τη συσσώρευση ΜΕΔ στο μέλλον. Δεδομένης της πολυπλοκότητας που συνδέονται με αυτές τις στρατηγικές και των μοναδικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι εθνικές αρχές, αυτό απαιτεί μια συνολική προσέγγιση, με τη συμμετοχή των αρμόδιων αρχών και τη λήψη υπόψη ποικίλων μέτρων σε διαφορετικούς τομείς της αγοράς.

Προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων εργαλείων και να διευρυνθεί η σειρά των πιθανών λύσεων, περαιτέρω σκέψεις θα αφορούν τους ακόλουθους τέσσερις κύριους τομείς :

- Ενίσχυση των πλαισίων που διέπουν την είσπραξη, την αφερεγγυότητα και την αναδιάρθρωση του χρέους : η αύξηση της ασφάλειας δικαίου σχετικά με τα πλαίσια αφερεγγυότητας (όπως οι αιτίες αφερεγγυότητας, η κατάταξη των απαιτήσεων, οι ενέργειες αποφυγής, ο εντοπισμός περιουσιακών στοιχείων και η αποτίμηση

περιουσιακών στοιχείων), διατηρώντας παράλληλα υψηλά πρότυπα για την προστασία των καταναλωτών, θα διευκόλυνε την ανάκτηση της αξίας προς όφελος και των δύο ο πιστωτής και ο οφειλέτης. Επιπλέον, η ενθάρρυνση προληπτικών πλαισίων αναδιάρθρωσης θα μπορούσε να μετριάσει τον κίνδυνο μη εξυπηρετούμενων δανείων σε κυκλικές πτώσεις, ενώ από την άλλη πλευρά θα επιταχύνει τη ρευστοποίηση μη βιώσιμων επιχειρήσεων χωρίς θετικές προβλέψεις.

- Διευκόλυνση της ανάπτυξης δευτερογενών αγορών για τα ΜΕΔ : η ευκολότερη είσοδος και συμμετοχή στην αγορά μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της ρευστότητας των δευτερογενών αγορών και να τις καταστήσει πιο ελκυστικές τόσο για τις τράπεζες όσο και για τους επενδυτές. Ως εκ τούτου, οι προτάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση της προστασίας των οφειλετών και στοχευμένες βελτιώσεις στο πλαίσιο τιτλοποίησης, επιτρέποντας παράλληλα την αποτελεσματική επίλυση των ΜΕΔ, αξίζουν περαιτέρω εξέταση. Επίσης, η βελτιωμένη υποδομή δεδομένων και η ποιότητα των δεδομένων, ιδίως η συγκρισιμότητα, θεωρούνται θεμελιώδεις για τη διαφάνεια της αγοράς. Μια πιθανή στρατηγική θα μπορούσε να συνίσταται στη διερεύνηση των πιθανών τρόπων για περαιτέρω ανάπτυξη κεντρικών ηλεκτρονικών πλατφορμών δεδομένων και στην ενθάρρυνση της ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις λεπτομέρειες των συναλλαγών μετά τη συναλλαγή και τις τιμές πώλησης. Επιπλέον, λαμβάνοντας υπόψη τις διάφορες πτυχές των νομικών πλαισίων που είναι πιθανό να υπονομεύσουν τη σκοπιμότητα ορισμένων επιλύσεων ΜΕΔ που βασίζονται στην αγορά θα μπορούσε να βοηθήσει στην αποκατάσταση της αποτελεσματικότητας όλων των μέσων επίλυσης ΜΕΔ.
- Υποστήριξη πρωτοβουλιών συνεργασίας για στρατηγικές επίλυσης μη εξυπηρετούμενων δανείων τραπεζών : Οι στρατηγικές μείωσης των ΜΕΔ σε εθνικό επίπεδο, που σχεδιάστηκαν και εφαρμόζονται με την ενεργό συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, μπορούν να συμβάλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού μείωσης των ΜΕΔ. Μια επιτυχημένη στρατηγική πρέπει να βασίζεται σε ισχυρό συντονισμό και αλληλεπίδραση μεταξύ των

τραπεζών, των επενδυτών του ιδιωτικού τομέα και ενός ευρέος φάσματος εθνικών αρχών για να διασφαλιστεί ότι λαμβάνονται έγκαιρα μέτρα, ευθυγραμμίζονται τα μέτρα και οι κίνδυνοι είναι υπό έλεγχο. Συγκεκριμένα, τα κεντρικά εθνικά AMC μπορεί να έχουν κρίσιμο συντονιστικό ρόλο μέσω της αγοράς ΜΕΔ από τράπεζες, της παροχής υπηρεσιών για την αντιμετώπιση του χρέους και της διάθεσής τους με εύρυθμο τρόπο στους επενδυτές. Ωστόσο, η εξασφάλιση επαρκούς σχεδιασμού για αυτά τα ιδρύματα είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να αποτραπούν ανεπιθύμητα αποτελέσματα, όπως ο ηθικός κίνδυνος στη συμπεριφορά των τραπεζών και η χρήση δημόσιων κεφαλαίων σε αυτά τα συστήματα. Η υποστήριξη που παρέχεται από τα AMC μπορεί να συνδυαστεί με άλλα εναλλακτικά μέτρα απομειωμένων περιουσιακών στοιχείων, όπως προσεγγίσεις που βασίζονται στην τιτλοποίηση, εγγυήσεις ή APS για την πλήρη εκμετάλλευση του δυναμικού των διαθέσιμων πόρων. Επίσης, τέτοια δίκτυα AMC θα μπορούσαν να υποστηρίζονται από έναν ηλεκτρονικό κόμβο δεδομένων NPL για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της αγοράς, με ταυτόχρονη τήρηση τυχόν σχετικών κανόνων προστασίας δεδομένων για τους οφειλέτες.

- Η ανάγκη αντιμετώπισης συγκεκριμένων δυσκολιών που ενδέχεται να προκύψουν στον τραπεζικό τομέα μετά την κρίση του COVID - 19 : ενώ τα μεγάλα τραπεζικά συστήματα εισήλθαν στην κρίση του COVID - 19 με ισχυρότερη κεφαλαιοποίηση και ρευστότητα από ό,τι σε προηγούμενες κρίσεις, οι αρχές ενδέχεται να συνεχίσουν να απαντούν στην οικονομική πολιτική.

Εν ολίγοις, ο συνδυασμός στρατηγικών σε τραπεζικό επίπεδο με λύσεις βασισμένες στην αγορά θα μπορούσε να επιταχύνει τον ρυθμό μείωσης των ΜΕΔ, αλλά απαιτεί ενισχυμένη διαφάνεια και συγκρισιμότητα των δεδομένων ΜΕΔ, ενώ ταυτόχρονα τηρείται η προστασία των καταναλωτών και των οφειλετών. Ωστόσο, η επιτυχία αυτών των εργαλείων θα εξαρτηθεί τελικά από μια σειρά νομικών πράξεων που στοχεύουν στη διευκόλυνση των πλαισίων αφερεγγυότητας και επιβολής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Aiyar, S., Al - Eyd, A., Barkbu, B. and A. Jobst (2015), “Revitalizing securitization for small and medium - sized enterprises in Europe”, IMF staff discussion note, SDN / 15 / 07, May.

Altman, E. I. (2000). Predicting financial distress of companies : Revisiting the Z - score and ZETA models. Stern School of Business, New York University, pp. 9 - 12

Alton, R.G. and Hazen, J.H. (2001). As economy flounders, do we see a rise in problem loans? Federal Reserve Bank of St. Louis.

Angelini P. (2021), “Course on NPLs : legal and regulatory frameworks and operational approaches”, speech by the Deputy Governor of Banca d’Italia delivered on 16 June 2021 at the LUISS School of Law in Rome (only in Italian).

Assaf, G., Matousek, R., and Tsionas, E., (2013). Turkish bank efficiency : Bayesian estimation with undesirable outputs, Journal of Banking and Finance, Vol. 37 : 506–517.

Avgouleas, E. and C. Goodhart (2017), “Utilizing AMCs to tackle Eurozone’s legacy non - performing loans”, European Economy : Banks, Regulation and the Real Sector, July.

Banca d’Italia (2021), Financial Stability Report, 1 / 2021, April.

Banco de Espana (2021), “Briefing note on the revision of general government debt according to the Excessive Deficit Procedure (EDP). Sareb reclassification in the general government sector”, March.

Bank of Japan (2002), “Japan’s non - performing loan problem”, Bank of Japan Quarterly Bulletin, November.

Bank of Japan (2021), "Financial System Report", April.

Beck, R., Jakubik, P. and Piloiu, A., (2013). Non - performing loans : What matters in addition to the economic cycle?, ECB Working Paper Series No 1515 / February.

Beck, R., Jakubik, P., & Piloiu, A. (2013). Non - performing loans : What matters in addition to the economic cycle? In : European Central Bank working paper series (Issue 1515).

Berger, A. and DeYoung, R., (1997). Problem Loans and Cost Efficiency in Commercial Banks, Journal of Banking and Finance, Vol 21 : 849–870.

Berger, A. N., & Yong, R. De. (1997). Problem loans and cost efficiency in commercial banks. Journal of Banking and Finance, 21, 849–870. [https : // doi.org / 10.17016 / feds.1997.08](https://doi.org/10.17016/feds.1997.08)

Bertay, A. C. Demirguc - Kunt, A. and Huizinga, H. (2013). Do we need big banks? Evidence on performance, strategy and market discipline. Journal of Financial Intermediation.

Bhattarai, Y. R. (2017). Effect of non - performing loans on the profitability of commercial banks in Nepal Yuga. Prestige International Journal of Management and Research, 10(2), 15–32. [https : // doi.org / 10.1017 / CBO9781107415324.004](https://doi.org/10.1017/CBO9781107415324.004)

Bhul, B. S., Khatri, B., Khadka, K., & Dhakal, S. (2016). Determinants of non - performing loan : Case of Nepalese commercial banks. Economic Journal of Development Issues, 19(1 - 2), 22 - 38. [https : // doi.org / 10.3126 / ejdi.v19i1 - 2.17700](https://doi.org/10.3126/ejdi.v19i1-2.17700)

Bijsterbosch, M., and Falagiarda, M., (2015). The macroeconomic impact of financial fragmentation in the euro area : Which role for credit supply?, Journal of International Money and Finance, Vol. 54 : 93–115.

BIS (2001), "The financial crisis in Japan during the 1990s : How the Bank of Japan responded and the lessons learnt", Monetary and Economic Department, BIS Working Papers No 6, October.

BIS (2002), “China’s asset management corporations”, Monetary and Economic Department, BIS Working Papers No 115, August.

BIS (2017), “Resolution of non - performing loans : Policy options”, Financial Stability Institute, FSI insights on policy implementation No 3, October.

Bofondi, M., & Ropele, T. (2011). Macroeconomic determinants of bad loans : Evidence from Italian banks (Working Paper No 89 / 2011). Banca D’italia Eurosystema. [https : / / www.bancaditalia.it / pu bblicazioni / qef / 2011 - 0089 / QEF_89.pdf](https://www.bancaditalia.it/pubblicazioni/qef/2011-0089/QEF_89.pdf)

Bofondi, M., and Ropele, T., (2011). Macroeconomic Determinants of Bad Loans : Evidence from Italian Banks, Bank of Italy, Occasional Paper No. 89.

Boudebous, T. and Chichti, J. E. (2013). Determinants of systemic banking crises in the countries of Central and Eastern Europe. *Journal of Business Studies Quarterly*, Vol 5, No. 1

Brenna, G., Poppensieker, T. and S. Schneider (2009), “Understanding the bad banks”, McKinsey & Company, December.

Campos, P., Pinto Ribeiro, R. and M. Jardim Fernandes (2018), “The non - performing loans jigsaw : Pieces starting to fit?”, Oliver Wyman Report.

Caprio, G. and Klingebiel, D. (1999). Episodes of systemic and borderline financial crises, mimeo, World Bank.

Cheng, M., Lee, C., Pham, Q. N. T., & Chen, H. (2016). Factors that affect NPL in the Taiwan banking industry. *Journal of Accounting, Finance, and Economics*, 6(1), 65–87. [https : / / zantworldpress.com / wp - content / uploads / 2019 / 12 / 5. - Mike.pdf](https://zantworldpress.com/wp-content/uploads/2019/12/5.-Mike.pdf)

Ciavoliello, L., G., Ciocchetta, F., Conti, F. M., Guida, I., Rendina, A. and G. Santini (2016), “What is the value of NPLs?”, Notes on Financial Stability and Supervision, Banca d’Italia, April.

Çifter, A., (2015). *Bank concentration and non - performing loans in Central and Eastern European countries*, *Journal of Business Economics and Management*, Vol. 16 : 117 - 137.

Cornett, M. M., Guo, L., Khaksari, S., & Tehranian, H. (2010). *The impact of state ownership on performance differences in privately - owned versus state - owned banks : An international comparison*. *Journal of Financial Intermediation*, 19(1), 74–94. [https : / / doi.org / 10.1016 / j.jfi.2008.09.005](https://doi.org/10.1016/j.jfi.2008.09.005)

Council of the European Union (2021), “Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on credit servicers and credit purchasers”, Letter to the Chairperson of the European Parliament Committee on Economic and Monetary Affairs, June.

Deloitte (2020), “NPL securitisations and related governmental guarantee schemes in Europe”, October.

Detragiache, E and Gupta, P. (2006) : Foreign banks in emerging market crises : Evidence from Malaysia. Journal of financial stability, Vol. 2 pp. 217 - 242

DNB (2016), “Non - performing loans and flaws in insolvency legislation,” Financial Stability Report, October.

EBA (2017), “Where there is a will, there is a way : Completing the repair of the banking sector in

EBA (2019), “Report on NPLs : Progress made and challenges ahead”, November.

EBA (2020), “The EU banking sector : first insights into the COVID - 19 impacts”, Thematic note, EBA / REP / 2020 / 17, May.

EBA (2021), “2021 EU wide stress test”, Results, July.

ECB (2015). Financial Stability Review, November 2015.

ECB (2016), “Addressing market failures in the resolution of nonperforming loans in the euro area”, *Financial Stability Review*, November.

ECB (2017a), “Resolving non - performing loans : a role for securitisation and other financial structures?”, *Financial Stability Review*, May.

ECB (2017b), “Guidance to banks on non - performing loans”, March.

ECB (2017c), “Overcoming non - performing loan market failures with transaction platforms”, *Financial Stability Review*, Special features, November.

ECB (2018), “Addendum to the ECB Guidance to banks on non - performing loans : supervisory expectations for prudential provisioning of non - performing exposures”, March.

ECB (2019), “Communication on supervisory coverage expectations for NPEs”, August.

ECB (2020a), “COVID - 19 and non - performing loans : lessons from past crises”, *Research Bulletin*, No 71, May.

ECB (2020b), “COVID - 19 Vulnerability Analysis”, July.

ECB (2020c), “ECB publishes supervisory banking statistics for the second quarter 2020”, October.

Ehrmann, M., and Fratzscher, M., (2015). Euro area government bonds—Fragmentation and contagion during the sovereign debt crisis, *Journal of International Money and Finance*, Vol. 70 : 26 - 44

Enria, A., Haben, P. and M. Quagliariello (2017), “Completing the repair of the EU banking sector : A critical review of an EU Asset Management Company”, *European Economy : Banks, Regulation and the Real Sector*, July.

Ersnt and Young (2020), “Management of non performing loans”, January.

Espinoza, R. and Prasad, A., (2010). Non - performing loans in the GCC Banking System and their Macroeconomic effects, IMF Working Paper, WP / 10 / 224.

ESRB (2017), “Resolving Non - Performing Loans in Europe”, July.

Europe”, Andrea Enria, Chairperson of the European Banking Authority, CIRSIF Annual International Conference, Lisbon, June. European Commission (2018

European Commission (2018c), “AMC Blueprint”, Commission staff working document, March.

European Commission (2018a), “Proposal of a directive of the European Parliament and of the Council on credit servicers, credit purchasers and the recovery of collateral”, March.

European Commission (2018b), “Third Progress Report on the reduction of non - performing loans and further risk reduction in the Banking Union”, November.

European Commission (2020), “Tackling non - performing loans in the aftermath of the COVID - 19 pandemic”, December.

European Commission (2021), “Targeted consultation on improving transparency and efficiency in secondary markets for non - performing loans”, June.

European Parliament (2014), “Directive 2014 / 59 / EU establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms”, Official Journal of the European Union, May.

European Parliament (2019), “Regulation (EU) 2019 / 630 of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 575 / 2013 as regards minimum loss coverage for non - performing exposures”, April.

European Parliament (2021), "The EU's regulatory and supervisory response to addressing non-performing loans", In - Depth Analysis, February.

Federal Reserve (2020a), "Dodd - Frank Act Stress Test 2020 : Supervisory Stress Test Results", June.

Federal Reserve (2020b), "December 2020 Stress Test Results", December.

Federal Reserve (2021), "Dodd - Frank Act Stress Test 2021 : Supervisory Stress Test Results", June.

Fitch Ratings (2019), "Non - performing loans securitisations rating criteria", December.

Gadanecz, B. and K. Jayaram (2009). Measures of financial stability - a review. IFC Bulletin No 31.

Ghosh, A. (2015). Banking - industry specific and regional economic determinants of non - performing loans : Evidence from US states. Journal of Financial Stability, 20, 93–104. [https : // doi.org / 10.1016 / j.jfs.2015.08.004](https://doi.org/10.1016/j.jfs.2015.08.004)

Ghosh, A., (2015). Banking - industry specific and regional economic determinants of nonperforming loans : Evidence from US states, Journal of Financial Stability, Vol. 20 : 93–104.

Ghosh, S., (2006). Does leverage influence banks' non - performing loans? Evidence from India, Journal of Applied Economics Letters, Vol. 12 : 913 - 918.

Grosena, A., Jessena, P. and T. Kokholma (2014), "An asset protection scheme for banks exposed to troubled loan portfolios", Journal of Economics and Finance, vol. 38(4), pp. 568 - 588.

Horny, G., Manganelli S., and Mojon, B., (2016). Measuring financial fragmentation in the euro area corporate bond market, Document De Travail N° 582, Banque de France.

Hu, J., Li, Y., & Chiu, Y. H. (2004). Ownership and loans : Evidence from Taiwanese banks and non - performing loans. The Developing Economies, 42(3), 405–420. [https : / / doi.org / 10.1111 / j.1746 - 1049.2004.tb00945.x](https://doi.org/10.1111/j.1746-1049.2004.tb00945.x)

IFC (2012), “Distressed asset sales : Transfer Handbook”.

IFC (2019), “DARP : Creating distressed assets markets”, October.

IMF (2015a), “A strategy for developing a market for non - performing loans in Italy”, European Department and Strategy Policy and Review Department, IMF Working Paper 15 / 24.

IMF (2015b), “Enhancing policy traction and reducing risks“, Global Financial Stability Report, April.

IMF (2016a), “Debt - equity conversions and NPL securitization in China : Some initial considerations”, Technical Guidance Note, Asia and Pacific Department, Legal Department, and Monetary and Capital Markets Department, August.

IMF (2016b), “A Strategy for resolving Europe’s problem loans”, September.

IMF (2017), “Spain : Financial sector assessment program : Technical note impaired assets and non - performing loans”, Country Report No. 17 / 343, November.

IMF (2020), “Global Financial Stability Report”, October.

Ingves, S. (2011), “Basel Ill - much - needed regulations for a safer banking sector”, speech at the Swedish Society of Financial Analysts, Sveriges Riksbank, February.

IOSCO (2021), "IOSCO reviews implementation of liquidity risk management recommendations and market participants : Responses to COVID - 19 induced market stresses", Media Release, March.

Italian Ministry of Economy and Finance (2016), "Scheme introduced to facilitate the disposal of banks' bad loans", Press Release, no 20, Rome, 27 January.

Jassaud, N. and K. Kang (2015), "A strategy for developing a market for nonperforming loans in Italy", IMF Working Paper, no 15 / 24, February.

Kao, C., and Chiang, M., (2000). On the estimation and inference of a cointegrated regression in panel data, Advances in Econometrics, Vol. 15 : 179 - 222.

Kauko, K., (2012). External deficits and non - performing loans in the recent financial crisis, Economics Letters, Vol. 115 : 196 - 199.

Khanifah, K., Hardiningsih, P., Darmaryantiko, A., Iryantik, I., & Udin, U. (2020). The effect of corporate governance disclosure on banking performance : Empirical evidence from Iran, Saudi Arabia, and Malaysia. Journal of Asian Finance, Economics, and Business, 7(3), 41–51. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020>.

Klein, N., (2013). Non - Performing Loans in CESEE : Determinants and Impact on Macroeconomic Performance, IMF Working Paper, WP / 13 / 72.

Klingebiel, D. (2000), "The Use of Asset Management Companies in the Resolution of Banking Crises : Cross - Country Experience", Policy Research Working Paper No. 2284. World Bank, Washington, DC., <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/22336>.

Kolapo, T. F, Ayeni, R. K and Oke, M. O (2012). Credit risk and commercial banks' performance in Nigeria : A panel model approach. Australian Journal of Business and Management Research Vol. 2 No. 2 pp. 31 - 38

Koop, G., León - González, R., and W. Strachan, R. W., (2009). *Efficient Posterior Simulation for Cointegrated Models with Priors on the Cointegration Space*, *Econometric Reviews*, Vol. 29 : 224 - 242.

Koop, G., Pesaran, M.H., and Potter, S. M., (1996), *Impulse response analysis in nonlinear multivariate models*, *Journal of Econometrics*, Vol. 74 : 119 - 47.

KPMG (2018), “*Non - performing loans in Europe : What are the solutions*”, August.

Landier, A. and K. Ueda (2009), “*The economics of bank restructuring : Understanding the options*”, *IMF Position Note*, June.

Laryea, E., Ntow - Gyamfi, M., & Alu, A. A. (2016). *Nonperforming loans and bank profitability : evidence from an emerging market*. *African Journal of Economic and Management Studies*, 7(4), 462–481. <https://doi.org/10.1108/AJEMS-07-2015-0088>

Lehman, A. (2017), “*Carving out legacy assets : A successful tool for bank restructuring?*”, *Bruegel, Policy Contribution*, Issue n°9, March.

Martinez - Miera, D., and Repullo, R. (2010). *Does competition reduce the risk of bank failure?* *Review of Financial Studies* Vol. 23 No. 10, pp. 3638 - 3664

Martini, L., Stegemann, U., Windhagen, E., Heuser, M., Schneider, S., Poppensieker, T., Fest, M. and G. Brenna (2009), “*Bad banks : Finding the right exit from the financial crisis*”, *McKinsey Working Papers on Risk*, No 12, August.

Mayordomo, S., Abascal, M., Alonso, T., and Rodriguez - Moreno, M., (2015). *Fragmentation in the European interbank market : Measures, determinants, and policy solutions*, *Journal of Financial Stability*, Vol. 16 : 1–12

Mazzu, S. and F. Muriana (2018), “A strategic approach to non - performing loans treatment in banking : options and rules for decision - making”, International Research Journal of Finance and Economics, Issue 166, pp. 34 - 53, March.

Medina Cas, S. and I. Peresa (2016), “What Makes a Good ‘bad bank’? The Irish, Spanish and German Experience”, European Economy Discussion Paper No. 36, September.

Mensah F. and Adjei A. (2015) : Determinants of non - performing loans in Ghana banking industry. International Journal of Computational Economics and Econometrics, Vol. 5, No. 1.

Mercieca, S., Schaeck, K., and Wolfe, S. (2007). Small European banks : Benefits from diversification? Journal of Banking and Finance, Vol. 31 No. 7

Messai, A. S., & Jouini, F. (2013). Micro and macro determinants of non - performing loans. International Journal of Economics and Financial Issues, 3(4), 852–860. [https : / / doi.org / 10.1300 / J079v2 7n04_02](https://doi.org/10.1300/J079v27n04_02)

Messai, A., (2013). Micro and Macro Determinants of Non - performing Loans, International Journal of Economics and Financial Issues, Vol. 3 : 852 - 860.

Mori, N., Shiratsuka, S. and H. Taguchi (2001), “Policy responses to the post - bubble adjustments in Japan : A tentative review”, Monetary and Economic Studies, Institute for Monetary and Economic Studies, Bank of Japan, Vol. 19, No. S - 1, pp. 53 - 102.

Morrison and Foerster (2009), “Good - bank - Bad - bank : A clean break and a fresh start. Attorney Advertisement, Morrison & Foerster LLP, February.

Nakaso, H. (2001), “The financial crisis in Japan during the 1990s : How the Bank of Japan responded and the lessons learnt”, BIS Papers, No. 6.

Ngozi, V.A. (2019). Non - performing Loan and its Effects on Banking Stability : Evidence from National and International Licensed Banks in Nigeria.

Nkusu, M., (2011). Non - performing loans and Macroeconomic Vulnerabilities in Advanced Economies, WP / 11 / 161, IMF Working Papers.

NPLMarkets (2020a), "Impact of the prudential backstop on bank's balance sheet", May.

NPLMarkets (2020b), "Cash flow models for non - performing loan securitisations", September.

OECD (2014), "Unlocking SME finance through market - based debt : Securitisation, private placements and bonds", OECD Financial Market Trends, Volume 2014 / 2.

OECD (2020), "OECD Economic Outlook", Volume 2020 Issue 2, No. 108, OECD Publishing, Paris, December, [https : / / doi.org / 10.1787 / 39a88ab1 - en](https://doi.org/10.1787/39a88ab1-en).

OECD (2021a), "The COVID - 19 crisis and banking system resilience : Simulation of losses on nonperforming loans and policy implications", OECD Paris.

OECD (2021b), "OECD Economic Outlook, Volume 2021 Issue 1, No. 109, OECD Publishing, Paris, May [https : / / doi.org / 10.1787 / edfbca02 - en](https://doi.org/10.1787/edfbca02-en).

Okina, K., Shirakawa, M. and S. Shiratsuka (2001), "The asset price bubble and monetary policy : experience of Japan's economy in the late 1980s and its lessons", Monetary and Economic Studies, 19 (S - 1), Institute for Monetary and Economic Studies, Bank of Japan, pp 395 - 450.

Ozili, P. K., (2015). How bank managers anticipate non - performing loans : Evidence from Europe, US, Asia and Africa, Journal of Applied Finance and Accounting, Vol. 1 : 73 - 80.

Patalano, R. and C. Roulet (2020), "Structural developments in global financial intermediation : The rise of debt and non - bank credit intermediation", OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions 44, OECD Publishing.

Pedroni, P., (2000). Fully Modified OLS for Heterogeneous Cointegrated Panels, Baltagi, T.B. Fomby and R.C. Hill (eds), Nonstationary Panels, Panel Cointegration and Dynamic Panels, Advances in Econometrics, Vol. 15 : 93–130, Elsevier Science, Amsterdam.

Pedroni, P., (2001). Purchasing power parity tests in cointegrated panels, Review of Economics and Statistics, Vol. 83 : 727 - 731.

Pesaran, M.H., Shin, Y., (1998). Generalized impulse response analysis in linear multivariate models, Economics Letters, Vol. 58 : 17–29.

Phillips, P.C.B. and Hansen, B., (1990). Statistical Inference in Instrumental Variable Regression with I(1) Processes, Review of Economic Studies, Vol. 57 : 99 - 125.

Podpiera, J. and Weill, L., (2008). Bad luck or bad management? Emerging banking market experience, Journal of Financial Stability, Vol. 4 : 135–148.

Porter, M. E. (1980), “Competitive strategy : Techniques for analysing industries and competitors”, Free Press, New York.

Raluca - Ioana, D. and Oaneab, D. (2014). The main determinants of bank’s stability. evidence from Romanian banking sector. Procedia Economics and Finance Vol. 16 pp. 329 - 335.

Rinaldi, L., & Arellano, A. S. (2006). What explains household non - performing loans? An empirical analysis (Working Paper No. 570). European Central Bank. [https : / / www.ecb.europa.eu / pub / pdf / scpwps / ecbwp570.pdf](https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp570.pdf)

S&P Global Ratings (2020), “Hercules Asset Protection Scheme : How Greek Banks Are Adjusting Their NPL Strategies Due To COVID - 19”, April.

Salas, V., & Saurina, J. (2002). Credit risk in two institutional regimes : Spanish commercial and savings banks. Journal of Financial Services Research, 22(3), 203–224. [https : / / doi.org / 10.1023 / A : 1019781109676](https://doi.org/10.1023/A:1019781109676)

Scannella, E. (2015), "What drives the disintegration of the loan origination value chain in the banking business", *Business Process Management Journal*, Vol. 21, Issue 2, pp. 288 - 311, [http : // dx.doi.org / 10.1108 / BPMJ - 02 - 2014 - 0017](http://dx.doi.org/10.1108/BPMJ-02-2014-0017).

Schaeck K., Cihak M., and Wolfe S. (2006). *Are more competitive banking systems more stable? IMF Working Paper, WP / 06 / 143. IMF.*

Sere - Ejembi, A., Udom, I.S., Salihu, A., Atoi, N.V., and Yaaba, B.N., (2014). *Developing banking system stability index for Nigeria. CBN Journal of Applied Statistics, Vol. 5 No. 1.*

Shehzad, C. T., Haan, J. D., & Scholtens, B. (2010). *The impact of bank ownership concentration on impaired loans and capital adequacy. Journal of Banking and Finance, 34(2), 399–408. https : // doi.org / 10.1016 / j.jbankfin.2009.08.007*

Singh, S. K., Basuki, B., & Setiawan, R. (2021). *The Effect of Non - Performing Loan on Profitability : Empirical Evidence from Nepalese Commercial Banks. Journal of Asian Finance, Economics and Business, 8(4), 709 - 716. https : // doi.org / 10.13106 / jafeb.2021.vol8.no4.0709*

Stock, James H. and Watson, M., (1993). *A Simple Estimator Of Cointegrating Vectors In Higher Order Integrated Systems, Econometrica, Vol. 61 : 783 - 820.*

Strachan, R. W. and Inder, B., (2004). *Bayesian analysis of the error correction model, Journal of Econometrics, Vol. 123 : 307 - 325.*

Strachan, R. W., (2003). *Valid Bayesian estimation of the cointegrating error correction model, Journal of Business and Economic Statistics, Vol. 21 : 185 - 195.*

Tam, D. (2019), "Spain - Sociedad de Gestion de Activos procedentes de la Reestructuracion Bancaria (SAREB) ", *Yale Program on Financial Stability, August.*

Tran, S. H., & Nguyen, L. T. (2020). *Financial development, business cycle, and bank risk in Southeast Asian countries*. *Journal of Asian Finance, Economics, and Business*, 7(3), 127–135. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no3.127>

Villani, M., (2005). *Bayesian reference analysis of cointegration*, *Econometric Theory*, Vol. 21 : 326 - 357.

Villani, M., (2006). *Bayesian point estimation of the cointegration space*, *Journal of Econometrics*, Vol. 134(2) : 645–664.

Visco, I. (2021), “*The Governor’s Concluding Remarks*”, speech by the Governor of Banca d’Italia delivered on 31 May 2021 at Banca d’Italia on the occasion of the publication of the Bank’s Annual Report for 2020.

Vithessonthi, C., (2016). *Deflation, bank credit growth, and non - performing loans : Evidence from Japan*, *International Review of Financial Analysis*, Vol. 45 : 295 - 305.

Warue B. N. (2013) : *The effects of bank specific and macroeconomic factors on nonperforming loans in commercial banks in Kenya : a comparative panel data analysis*. *Advances in Management and Applied Economics*, Vol.3, No.2 pp. 135 - 164.

Warue, B. N. (2013). *The effects of bank - specific and macroeconomic factors on non - performing loans in commercial banks in Kenya : A comparative panel data analysis*. *Advances in Management & Applied Economics*, 3(2), 135–164. http://www.scienpress.com/Upload/AMAE/Vol%203_2_7.pdf

Woo, D. (2000), “*Two approaches to resolving non - performing assets during financial crises*”, *IMF, Working Paper WP / 00 / 33*, March.

World Bank (2019), “*Non - performing loan write - offs : Practices in the CESEE region*”, *Policy Brief*, September.

Zaghini, A., (2016). *Fragmentation and heterogeneity in the euro - area corporate bond market : Back to normal?*, *Journal of Financial Stability*, Vol. 23 : 51 - 61.

Zhang, D. Cai, J. Dickinson, D. and Kutan, A. (2016). *Non - performing loans, moral hazard and regulation of the Chinese commercial banking system*, *Journal of Banking and Finance*, Vol. 63 : 48–60.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Anastasiou, D., Bragoudakis, Z., and Malandrakis, I. (2019a). *Non - performing loans, governance indicators and systemic liquidity risk : evidence from Greece*. Working Paper No. 160, Bank of Greece.

Anastasiou, D., Louri, H., and Tsionas, M., (2016). *Determinants of non - performing loans : Evidence from Euro - area countries*, *Finance Research Letters*, Vol. 18, 116 - 119.

Asimakopoulos, I., Avramidis, P., Malliaropoulos, D., and Travlos, N. (2016). *Moral Hazard and Strategic Default : Evidence from Greek Corporate Loans*. Working Paper No. 211, Bank of Greece.

Charalambakis E., Dendramis Y., and Tzavalis, E. (2017). *On the Determinants of NPLs : Lessons from Greece*. In I. Bournakis, C. Tsoukis, D. Christopoulos, and T. Palivos (Eds). *Political Economy Perspectives on the Greek Crisis* (pp. 289 - 309). Palgrave Macmillan, Cham.

Dendramis, Y., Tzavalis, E., and Adraktas, G. (2018). *Credit risk modelling under recessionary and financially distressed conditions*. *Journal of Banking and Finance*, 91, 160 - 175.

Dendramis, Y., Tzavalis, E., Varthalitis, P., and Athanasiou, E. (2020). *Predicting default risk under asymmetric binary link functions*. *International Journal of Forecasting*, 36, 1039 - 1056.

Giannopoulos, V. (2018). *What Causes Non - Performing Loans? The Case of Greece Using Primary Accounting Data*. *Open Journal of Accounting*, 7, 191 - 206.

Karafolas, S., and Ktenidou, P. (2019). *Non - performing loans in the Greek case : evolution and initiatives in the regulatory framework*. *Transition Studies Review*, 26, 57 - 69.

Konstantakis, K., Michaelides, P., and Vouldis, A. (2016). *Non - performing loans (NPLs) in a crisis economy : Long - run equilibrium analysis with a real time VEC model for Greece (2001 - 2015)*. *Physica A*, 451, 149 - 161.

Louzis, D. P., Vouldis, A. T., & Metaxas, V. L. (2012). *Macroeconomic and bank - specific determinants of non - performing loans in Greece : A comparative study of mortgage, business, and consumer loan portfolios*. *Journal of Banking and Finance*, 36(4), 1012–1027. [https : / / doi.org / 10.1016 / j.j bankfin.2011.10.012](https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2011.10.012)

Louzis, D., Vouldis, A. and Metaxas, V., (2010). *Macroeconomic and Bank - Specific Determinants of Non - Performing Loans in Greece : A Comparative Study of Mortgage, Business and Consumer Loan Portfolios*, *Bank of Greece, Journal of Banking and Finance*, Vol. 36 : 1012–1027.

Louzis, D., Vouldis., A., and Metaxas, V. (2012). *Macroeconomic and bank - specific determinants of NPLs in Greece : A comparative study of mortgage, business and consumer loan portfolios*. *Journal of Banking and Finance*, 36, 1012 - 1027.

Makri, V. (2015). *What Triggers Loan Losses? An Empirical Investigation of Greek Financial Sector*. *SPOUDAI Journal of Economics and Business*, 65(3 - 4), 119 - 143.

Makri, V., Tsagkanos, A., & Bellas, A. (2014). *Determinants of non - performing loans : The case of Eurozone*. *Panoeconomicus*, 61(2), 193–206. [https : / / doi.org / 10.2298 / PAN1402193M](https://doi.org/10.2298/PAN1402193M)

Monokroussos, P., Thomakos, D., and Alexopoulos, T. (2016). Explaining Non - Performing Loans in Greece : A Comparative Study on the Effects of Recession and Banking Practices. GreeSE Discussion Paper 101, Hellenic Observatory, LSE.

Toudas, K., Christopoulos, A., Kalantonis, P., and Kravaritis, S. (2017). The Correlation of Non - Performing Loans Between the Four Greek Systemic Banks Before and During the Recent Crisis Based on Accounting Information. International Journal of Corporate Finance and Accounting, 4(2), 23 - 40.

Vouldis, A., and Louzis, D. (2018). Leading indicators of non - performing loans in Greece : the information content of macro - , micro - and bank - specific variables. Empirical Economics, 54, 1187 - 1214.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Το ερωτηματολόγιο

A. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

1. Ποιο είναι το φύλο σας;

Ανδρας

Γυναίκα

2. Σε ποια ηλικιακή ομάδα ανήκετε;

18-37

38-57

>57

3. Ποιο είναι το επίπεδο μόρφωσής σας;

Απολυτήριο λυκείου

Πτυχίο ΑΕΙ- ΑΤΕΙ

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

4. Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Ελεύθερος/η

Παντρεμένος/η

Παντρεμένος/η με παιδιά

Διαζευγμένος/η

Χήρος/α

5. Ποιο είναι το ετήσιο οικογενειακό σας εισόδημα;

<10.000 ευρώ

10.000-20.000 ευρώ

20.000-30.000 ευρώ

>30.000 ευρώ

B. Ερωτήσεις για το κόκκινα δάνεια

6. Ποιος κατά τη γνώμη σας είναι ο κύριος υπεύθυνος για την ύπαρξη κόκκινων δανείων;
(1=καθόλου και 5=πάρα πολύ)

	1	2	3	4	5
A) Τράπεζες/Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα					
B) Κυβέρνηση/Νομοθεσία					
Γ) Πελάτες/Δανειολήπτες					
Δ) Οικονομική κατάσταση της χώρας					

7. Ποιος παράγοντας θεωρείται καθοριστικός για την εμφάνιση κόκκινων δανείων κατά τη γνώμη σας;

	1	2	3	4	5
A) Υψηλά επιτόκια					
B) Οικονομική ύφεση					
Γ) Έλλειψη διαφάνειας στα δάνεια					
Δ) Ανεργία					

8. Ποια είναι η κύρια συνέπεια των κόκκινων δανείων στην τραπεζική σταθερότητα;

	1	2	3	4	5
A) Μείωση των κερδών των τραπεζών					
B) Απώλεια εμπιστοσύνης των πελατών					
Γ) Υποβάθμιση των πιστοληπτικών αξιολογήσεων των τραπεζών					

Δ) Κλείσιμο τραπεζών					
----------------------	--	--	--	--	--

9. Θεωρείτε ότι η έλλειψη κατάλληλης νομοθεσία είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

10. Θεωρείται ότι η αδυναμία διαπραγμάτευσης με τους δανειολήπτες είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

11. Θεωρείται ότι η ανεπαρκής διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

12. Θεωρείται ότι η πολιτική παρέμβαση είναι ο κυριότερος παράγοντας για τη μη επίλυση των κόκκινων δανείων;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

13. Ποια προσέγγιση θεωρείται πιο αποτελεσματική για την εσωτερική επίλυση των μη εξυπηρετούμενων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Αναδιάρθρωση των δανείων					
B) Διαγραφή των δανείων					
Γ) Πώληση των δανείων σε εξωτερικούς φορείς					
Δ) Υπερχρέωση					

14. Ποια είναι η εναλλακτική λύση που βασίζεται στην αγορά για την επίλυση των κόκκινων δανείων κατά τη γνώμη σας;

	1	2	3	4	5
A) Πλατφόρμες συντονισμού					
B) Ευνοϊκά δάνεια από τρίτους πιστωτές					
Γ) Ομόλογα με μεγάλη απόδοση					
Δ) Εθελοντική καταβολή επιπρόσθετων επιτοκίων					

15. Ο επαναπροσδιορισμός των όρων των δανείων είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

16. Η διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων των δανειοληπτών είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

17. Η ανταλλαγή των κόκκινων δανείων με άλλα περιουσιακά στοιχεία είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

18. Η εξαγορά των κόκκινων δανείων από επενδυτές είναι το επικρατέστερο μέτρο που χρησιμοποιείται για την επίλυση των κόκκινων δανείων μέσω πλατφορμών συντονισμού;

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

19. Ποιος είναι ο πιο συνηθισμένος λόγος που παρατίθεται για την αποτυχία των πλατφορμών συντονισμού;

	1	2	3	4	5
A) Έλλειψη ενδιαφέροντος από τους επενδυτές					
B) Χαμηλή αξία των κόκκινων δανείων					
Γ) Νομικά προβλήματα					
Δ) Μη βιώσιμες χρηματοδοτικές προτάσεις					

20. Ποιος είναι ο κεντρικός στόχος των πολιτικών αντιμετώπισης των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης της κατάστασης					
B) Επιστροφή των κόκκινων δανείων σε πλήρη αξία					
Γ) Επαναφορά των κερδών των τραπεζών σε υγιή επίπεδα					
Δ) Παροχή επιπρόσθετης χρηματοδότησης στις τράπεζες					

21. Ποιο θεωρείτε το κυριότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζεται κατά την επίλυση των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Περίπλοκη γραφειοκρατία					
B) Νομικές προκλήσεις					
Γ) Απώλεια εμπιστοσύνης από τους δανειολήπτες					
Δ) Έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων					

22. Ποιο είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο που έχει χρησιμοποιηθεί για τη μείωση των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Νέα νομοθεσία περί διαχείρισης δανείων					
B) Επαναπροσδιορισμός των επιτοκίων					
Γ) Κεφαλαιοποίηση των δανείων					
Δ) Κεφαλαιοποίηση των τραπεζών					

23. Ποια πολιτική προσέγγιση έχει το μεγαλύτερο εύρος στήριξης για την επίλυση των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Ευνοούμενες πολιτικές μέτρα για τις τράπεζες					
B) Ευνοούμενες πολιτικές μέτρα για τους δανειολήπτες					
Γ) Κοινωνικές πολιτικές για την ενίσχυση των ευάλωτων ομάδων					
Δ) Κοινοτικές πολιτικές για την ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων					

24. Ποια είναι η άποψή σας για τον ρόλο της κυβέρνησης στην επίλυση των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5

Κόκκινα δάνεια και πολιτικές αντιμετώπισής τους

A) Η κυβέρνηση πρέπει να παρέμβει ενεργά για να διασφαλίσει την επίλυση του προβλήματος					
B) Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ενισχύσεις στις τράπεζες για την επίλυση των δανείων					
Γ) Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ενισχύσεις στους δανειολήπτες για να αποπληρώσουν τα δάνεια					
Δ) Η κυβέρνηση δεν πρέπει να παρεμβαίνει, η αγορά θα ρυθμίσει το πρόβλημα					

25. Ποια είναι η άποψή σας για τη διαγραφή των κόκκινων δανείων;

	1	2	3	4	5
A) Είναι απαραίτητη για να επανέλθει η οικονομία					
B) Δεν είναι δίκαιο να διαγραφούν τα δάνεια					
Γ) Θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στην τραπεζική σταθερότητα					
Δ) Εξαρτάται από την κατάσταση κάθε δανειολήπτη					